స్త్రాఖ్యరంగము

781

169
2-03
Nellore

శ్రీ శ్రీధరాయనమః.

శ్రీమన్మహారాజరాజశ్రీ వేంకటగిరిపురాధీశ్వరులగు

శ్రీ రాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రబహద్దరు, కె. సి. ఐ. ఇ.

మహారాజాగారి కంకితంబుగా

శ్రీబొబ్బిలిపురాధీశ్వరులగు

మహారాజరాజశ్రీ రాజా శ్రీ వేంకటశ్వేతాచలపతి

రంగరావు బహద్దరు, కె. సి. ఐ. ఇ.

మహారాజావారి యాస్థాన విద్వత్కవులలో నొకరగు

బ్రహ్మశ్రీ

మండపాక పార్వతీశ్వర కవీశ్వరులచే

రచియింపఁబడిన

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము.

ఇది

శ్రీ వేంకటగిరి పురాధీశ్వరులచే సముద్రితగ్రంథచింతామణియందుఁ

ప్రకటితమునకై పనుపఁబడి

నెల్లూరు పురమతల్లి సుల్లసిల్లు

విక్టోరియా, రంగనాయకీవిలాస, రమానిలయ

ముద్రాక్షరశాలలలో ముద్రితమై

అముద్రిత గ్రంథచింతామణి పత్త్రికాధిపతియగు

పూండ్ల రామకృష్ణయ్యచే ప్రకటితమయ్యెను.

రమానిలయ ముద్రాక్షరశాల.

నెల్లూరు.

Registered Copyright.

ప్రకటనము.

ఈ గ్రంథము నంకితముంబొందినట్టి మహారాజ రాజశ్రీ- ఉముదే- రాజే- రాజసా- రాజా- శ్రీ- వెలుగోటి రాజగోపాల కృష్ణయాచేంద్ర బహద్దరు పంజహజారిమన్సబు దారిత్యాదిబిరుదాంకితులగు శ్రీ వేంకటగిరి ప్రభువుగారు దీనిని మాపత్త్రికయందుఁ బ్రకటితమగుటకుఁగా ననిచ్చిరి గావున ముద్రింపించి ప్రకటించితిమి. ౧౮౪౭ సం॥ నె ౨౦ వ ఆక్టు ప్రకారము దీని రిజిస్టరు చేయించి యున్నారము. ఇఁక నెవ్వరు దీనిన్ముద్రింపఁగూడదు.

ఇట్లు

పూండ్ల రామకృష్ణయ్య,
అముద్రితగ్రంథచింతామణ్యధిపతి.

నెల్లూరు
౧-౫-౦౩

[illegible]ాయనమః

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయపీఠిక.

1. ఈ గ్రంథమును (శ్రీకృష్ణాభ్యుదయమును) మండపాక పార్వతీశ్వర కవిగారు విరచించిరి. వీరు బొబ్బిలి సంస్థానాస్థానంపు విద్వాంసులలో నొకరుగానుండి దీనిని శ్రీవేంకటగిరి పురవరాధీశ్వరులగు మహారాజరాజశ్రీ శ్రీమద్రాజగోపాల కృష్ణయాచేంద్రులవారికిఁ గృతినిచ్చిరి. పార్వతీశ్వరకవీశ్వరుల వారీగ్రంథమును 1895 సరియైన మన్మథ సంవత్సరమునఁ బ్రారంభించి యతిశీఘ్రకాలములోఁ బూర్తిఁజేసిరి. దీనిం గ్రంథకర్తగారు రాజునాజ్ఞపై రచియించినట్లుగా "నాత్మపర్యాయచర్యాసపర్య" అనెడు హరిహరేశ్వర శతకమున వ్రాసియున్నారు. ఈ హరిహరేశ్వర శతకమును మేము ముద్రింపించియున్నారము. దీనియందుఁ బార్వతీశ్వర కవిగారి చారిత్రమంతయు నగపడును. అద్దానిం బార్వతీశ్వరులవారే విరచించియున్నారు. దానిం బఠించినవారికెల్లఁ దత్కవిసింహుని జీవితచరితమంతయుఁ గరబదరాయమాణమని దోఁచియుండుఁ దెంచి లిఖింప విరమించితిమి. అయిననించుక దీనలిఖింప మనసయ్యెడు.

2. ఈకవి బ్రాహ్మణుఁడు. వైదికి. విశాఖపట్టణముమండలములోఁ జేరిన బొబ్బిలికి సమీపముననున్న పాలతేరను గ్రామము కాపురస్థలము. వీరు 1833 సంవత్సరము జూన్ తే 30 దీన జన్మించి 1897 సంవత్సరము జూన్ తే 29 దీనఁ బరమపదించిరి. వీరు తమ పండ్రెండవ వత్సరము మొదలుగ నన్నఁగా 1845 సంవత్సరమునుండి కవిత్వము వ్రాయుచువచ్చిరి. అపుడు "కవితాలతాంకురమును" నొకఘంటలోఁ గాఁబంతగించి వ్రాసియున్నారు. ఇదియే వారి యాదికవిత్వము. (చూడుఁడు, హరిహరేశ్వర శతకము- పుట 29.) ఇఁక వారియంత్య కవిత్వము 1897 సం॥ జూన్ తే 25-26 27-28 దీలలో మృత్యుంజయ స్తవమునొనరించి 35 పద్యములు వ్రాసి తే 29 దీనఁ గాలధర్మమునొందిరి. ఈపద్యములన్నియును, "మృత్యుంజయునకు నమస్కరింతుఁ దరింతుక్" అనిమకుటముగానుంచి మృత్యువు నోటిలో దూరునపుడు వ్రాయఁబడినవి. (చూ, హరిహరే, పుటలు 30,31,32.) ఇఁక వారి జీవితములో వారు వ్రాసిన ప[illegible] కును మాలికలకును, దండకములకును లెక్కయే లేదు. పోయినవి పోఁగా నిక [illegible] గ్రంథములు 84 మిగిలియున్నవి. వీనినామములన్నియు హరిహరేశ్వర[illegible] జేర్పఁబడియున్నవి. వీరిప్రతిగ్రంథమును గ్రంథములోని ప్ర

పుష్టిగలిగియుండును. చప్పిడికవనమన నెట్టిదో వారెఱుఁగరు. ఇందులకు నిదర్శనముగా వారిగ్రంథములలో "గోపాలకృష్ణ" శతకములోని పద్యములఁ గనుఁగొన్నఁ జాలు. ఆ శతకము ముద్రితముగానందున గ్రంథకర్తయొద్దనే ఖిలమైనదఁట. దానికై మేము గ్రంథకర్త జీవించియుండఁగానే ప్రయత్నించితిమి గాని కాగితములు ఖిలములైనవనియు దానియందలి యొకకొన్ని పద్యములు మాత్రమగపడినవనియు వానిని మాకంపిరి. వానిని 1893 సం॥ జూన్ జూలై నెలల మయూఖములలోఁ బ్రకటించియున్నారము. ఆపద్యముల నేయిపుడీ శ్రీకృష్ణాభ్యుదయమున 53వ. పుటయందు 274 275. 276. 277. పద్యములుగా గ్రంథకర్తగారు చేర్చియున్నారు. ఇదికవులకు నైజమే. భారతకవులు నిర్మితమపద్యముల నొకచో నున్నవానిని మఱియొక్కచో నెక్కొలిపియున్నారు. వారిపద్యములకు వారధికారులు. ఇది గ్రంథచౌర్యముగాదు.

3. ఈ గ్రంథమునకుఁ గృతిపతియగు శ్రీ వేంకటగిరి ప్రభువుగారు తామీ గ్రంథము నంకితము నొంది మా పత్త్రికానామమును సార్థకపఱుపఁ దలంచియో, లేక, మాకుఁ బార్వతీశ్వరకవీశ్వరులవారియెడఁ గలుగు ననురాగమెఱిఁగియో దీనిని మా పత్త్రికలోఁ బ్రకటించుటకుఁగా 9-2-01నఁ బంపిరి గాన వారియాజ్ఞ శిరసావహించి మార్చి నెలనుండి ముద్రణమునకుఁ బ్రారంభించినను 1901 1902 సంవత్సరములలో బత్త్రిక చక్కఁగఁ బ్రకటింపఁ బడనందున నింతకాలము గడిచినది.

4. వేంకటగిరి సంస్థానము ప్రప్రథమముననుండి విద్యావిషయప్రఁజగ్ధలలోఁ జేరెన్నికఁ గన్నది. బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడాదిగా నేటిదనుక లెక్కలేని కవులకిక్కయైన సంస్థానమిదియొక్కటియేయని నొక్కి వక్కాణింపవలసియున్నది. విద్వత్సంస్థానమనియే దీనిం బిలువఁదగు. సంస్థానపుఁ బ్రభువులు విద్వత్ప్రభువులే గదా. రెంటూరి రంగరాజుగారీసంస్థానపుఁ బ్రభువులలో నొక్కరిపై భానుమతీపరిణయము నంకితమిచ్చియున్నారు. ఆ కవనముం జూచినచో నచటిప్రభువులకెట్టి కవనముపై యభిరుచిగలదో తెలియనగును. ఎప్పటిసంగతియో యిప్పుడేల. ఈ శ్రీకృష్ణాభ్యుదయ గ్రంథకర్తగారు వ్రాసినట్టి "రాధాకృష్ణసంవాదము" అను శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రులవారి పట్టాభిషేక మహోత్సవ వర్ణనాగ్రంథముం గన్న నది హస్తామలకమగును. తామరతంపరంబోలి యీసంస్థానమిట్లే నెగడవలయునని శ్రీ జగదీశ్వరు[illegible] ప్రార్థించుచుందుము. మఱియు వాల్మీకిరామాయణమును జక్కఁగఁ దెలింగిం[illegible] డిగారి కంకితముం జేసిన గోపీనాథము వేంకట కవీంద్రుని చేతనే వీరును [illegible] దెనిఁగింపించి యంకితముం బొందియున్నారు. అది 1904 విద్యా పరీక్షా[illegible] వస్నైవాసిం గన్నదని విని ముదమందుచున్నారము

5. ఈసంస్థానపువారు గ్రంథముల నెంత శ్రద్ధతోఁ జదువుదురోయని వినఁ గోరుదురేని యించుక వినుఁడు. ఈ గ్రంథమున 86వ పద్యమున సీసపబంతియందు "దౌర్ల్యమువహించి" అనుటకుఁగా "దౌత్యమువహించి" అనిమేముపొరఁబాటున ముద్రింపించి మా మాసపంచికను వారికిఁ బంపినవెంటనే దానింబరికించి యర్థముగామి సంశయించిగాఁబోలు, మాకేరనిట్లుగా వ్రాయించినారు. ఎట్లనః—

"86 వ సీసపద్యమున 'దౌత్యము' అని మూలమందేయున్నదా? ఉన్నచోనెట్లర్థముంజేసి ముద్రింపించి[redacted] తెలుపవలయును. దౌత్యముతప్పేని ధౌర్త్యమా, తౌల్యమా, యెట్లుండవలయునని సమన్వయించితిరో తెలియఁగోరి శ్రీ శ్రీయేలినవారు సెలవిచ్చిరిగాన విన్నవించితి.

వేంకటగిరిటౌన్ }
1-6-02. }

ఇట్లు
తిరుమలసెట్టి జగన్నాథము."

అని వ్రాయించినారు. చూచితిరా, శ్రీప్రభువుగారి భాషాభిమానము. తమకున్న రాచకార్యంపుఁ బనులయొత్తడిలో నిట్టిచిట్టివిద్యావిషయంపుఁ బత్త్రికంగరమునం బట్టి పఠించియందలి లోపాలోపములఁ దత్తదధిపతులకుఁ దెలుపునట్టి రాజసింహులు మాపత్త్రికకు నిత్యపోషకులుగ నున్నారని మేమువిఱ్ఱవీగుచున్నారము. ఒకవీరే కాదు, వీరిసోదరులగు శ్రీవేంకటకృష్ణయాచేంద్రులవారును సంతతము విద్యావినోదములతోనే కాలముగడుపుచుందురనుటకును మాజనవరి సంచికయే సాక్షిగదా.

6. కృతిపతులవలెనే కృతికర్తలగు పార్వతీశ్వరశాస్త్రులవారికినిమాయందు నెక్కుడనురాగముగలిగి మాపత్త్రికకు వారెన్నియో మాలికలు వ్రాసిపంపియున్నారు. వానింజదివి యానందింపవలయునేగాని, యవి రసపుష్టి గలవియని యెంతవర్ణించినను వ్రాయనలవిగాదు. మా కోరికపైవారు ప్రబంధసంబంధ బంధనిబంధన గ్రంథమును వ్రాయఁగా దానిన్నేముమాపత్త్రికలోఁ బ్రకటించియున్నారము. మఱియు మా మాటను వారువమ్ముచేయక తమచారిత్రము ఛందోబద్ధముగ "సాత్మపర్యాయచర్యాసపర్య" అను నామాంతరముగల హరిహరేశ్వర శతకమువ్రాసి మాకిచ్చిరి. ఆ శతకమునందు వారు మమ్ముంగూర్చి వ్రాసినపద్యముల నీ గ్రంథమందే మఱియొకచో విషయసూచికకుఁ దర్వాతఁ బ్రకటించియున్నారము. ప్రబంధ బంధములను గూర్చివారి ట్లాగ్రంథముననేవ్రాసియున్నారు.

సీ॥ శ్రీమత్పినాకినీ సింధుతీరమున భాసిల్లు వెల్లూరిలోనుల్లసిల్లు
పూండ్లవంశంబునఁ బొడమియాపుడమిలోఁ గవిపక్షపాలియనా ॥

గడఁగి 'యముద్రితగ్రంథచింతామణి' యనుపత్రికను బ్రకటన మొనర్చు
శ్రీరామకృష్ణాఖ్యచేఁ దనర్చు సుధారకవిగారి వ్రాసిన కారణమున
మహితబొబ్బిలిపురినుండు మండపాక। పార్వతీశ్వరకవి కతిపయకవిత్వ
బంధములకొకలక్షణగ్రంథమిపుడు। క్రొత్తగా నేర్చినట్లొనగూర్చెనిట్లు॥

చ॥ సుకవులుబంధలక్ష్యములెచూపిరిగాని తదర్హ లక్షణం
బొకరునుజూపకైరనితమద్ధరణార్థము పూండ్లరామకృ
ష్ణకవిదృఢప్రతిజ్ఞుఁడు రసజ్ఞుఁడు గావునఁబూనియుండెఁగా
తుకమునఁబార్వతీశ్వరుఁడు దోడ్పడఁ దత్ఫలసిద్ధికబ్రమే॥

7. ఈగ్రంథమున రేఫ శకటరేఫలకు సాంకర్య మగపడకున్నను నీగ్రంథకర్త గారావిషయమున క్లిష్టపడియున్నట్లుగ వారి రాధాకృష్ణ సంవాదమున నాల్గవ యాశ్వాసమున 62 వ పద్యపుఁ డీకలో నగపడుచున్నది. సూత్రమున "రయోస్తు నిత్యంస్యాత్" అని వ్రాసినవారేల సాంకర్యముం జేసియుందురు? ప్రయోగములగపడుచున్నవందురేని వానిం దద్గ్రంథకర్తయే వ్రాసినాఁడనుటకు వారికిఁ గల ప్రబల నిదర్శనములేవియో తెలియవు. అట్టి ప్రయోగములు పెక్కు లగపడుచున్నవన్న "గతానుగతికోలోకః" అని యున్నదిగదా. దీనినొప్పకున్న నీమార్గము "ఒజ్జల పుచ్చకాయం" బోలియుండుంగదా. అట్లేల భావింపవలయునో విచారింపుఁడు. అట్లే యికారసంధింగావించి దానికిఁ గొంతసమాధానము నీగ్రంథకర్తగారు రాధాకృష్ణసంవాదమున నాల్గవయాశ్వాసమునందే 50 దవ పద్యమున "మింటినుండిం టికిఁ" అను సంధింగూర్చి విశేషముగాఁ జర్చించియున్నారు. పూర్వకవులలో నేమి యిప్పటివారిలో నేమి యిట్లు భిన్నాభిప్రాయము గలిగి యుండుట నైజము గానే యగపడుచున్నది. ఏది యెట్లున్నను లక్షణమునకును రసోజ్జృంభణతకును సంబంధములేదు. చేమకూర వేంకటకవిగారి విజయవిలాసము దీని కుదాహరణము. అందుఁగొన్నిలక్షణ విరుద్ధములున్నను పద్యము లమృతరసమును జిమ్ముచుండును. శ్రీ పార్వతీశ్వరులవారికవిత్వములో నభిప్రాయభేదముగల మార్గములు కొన్ని యగపడి నను గవనము ముద్దులు మూటగట్టుచుండును. ఈగ్రంథమున 16-17-68 99-107-154-171-173-274-275-276-277-308 మొదలగు పద్యములం జదివినచోఁ గవిత్వ ...లోని లావణ్యము శ్రుతి గోచరమగును. అట్లే పీఠికలోని 14-15-26 పద్యములను ...ది సంతోషాంబుధి నోలలాడంగోరుచున్నారము. రాధాకృష్ణ సంవాదము ...ని పద్యములవారి కవనలావణ్యముం జూపుటకై ప్రకటింతుము:—

సీ॥ మీప్రపితామహుండై ప్రసిద్ధుండగు లక్ష్మణాఖ్యుఁడహీన లక్షణుండు
పాటించి తానన్నమాటఁ దప్పని మేటి వరసుమిత్రానంద వర్ధనుండు
విజయరామావనీ విభుఁడగ్రహారాఢ్యభూదేవతాజాతి పోషణమున
నునుపఁగ భూతనయోక్తి వశంబునఁ బుణ్యజనాధీనముల నానర్చి
విభునివలని భయంబున విడిచెఁడనువు । దానిఁ గాంచి విభుండు ఖేదము వహించి
యలవిరోధి నడంచి శ్రీనధిగమించి । లక్ష్మణకుమారచింతఁ గోల్పరచెఁ గాదె॥

సీ॥ అనియంత నిలువక వినియంత పలుకులు వినియంతకంతకు విస్మయమెనయఁ
జని యంతరాయ మొందనియంతిపురమునఁ దిని యంతరంగఁబు దనియనిలుము
మనయంతవారము మనయంత మఱిమింత మనయంతర మెఱింగి మసలవలదె
నిజయంత్రచింత మాని జయంత రథవాజి గజయంత లచ్చరల్ గలసి రాఁగ
రాగమున భాసురాగసురాగసుమప । రాగవాసితవనుల నిరాగసుండ
వగుచు నిర్భరముగ సుఖివగుట మాని । మౌనివయి మ్లానివై పుటిది మానితంబె॥

ఉ॥ యాచకకల్పవృక్షము క్రియాచతురుండు రిపుక్షితిపార్వామా
యాచణశేముషీధి నయాచరణాచరణుండు సద్విధే
యాచలమానసుం డుడుడయాచతురాస్యగురుండు రూపధే
యాచమితస్మరోజ్జ్వలుఁడు యాచమవేంద్రుఁడు మర్త్యమాత్రుఁడే॥

ఉ॥ చల్లనిమానసంబున సెసంగుచు నిర్మలపక్షపాతియై
యొల్లద్విజవ్రజంబు నుతియింపఁ బయోంబుగతిన్ గుణాగుణం
బుల్లఘురీతి నేర్చి తగవుల్ తగఁదీర్పఁగ నేర్చి భూమిఘు
క్ల్లజ రాజహంసమనఁగా భవదగ్రసుతుండు రాజిలున్॥

ఉ॥ వారిప్రసన్నజీవనత వారియవారిత పావనత్వమున్
వారిసుశీతలత్వమును వారిజగత్పరిసేవ్యవృత్తియున్
వారిసముద్రసత్త్వగతి వారిసశైవలసత్క్రియాప్తియున్
వారిప్రభూతగౌరవము వారికపీడ్యత వారికేతగున్॥

మ॥ కడియాలంబున వైరులౌదురసుచుం గట్నంబుగా జాళువా
కడియాలంబుడుకంగరంబులకలంకారంబుగాఁ దాల్చియు
క్కడియాలంబున నింతయొప్పునె యనంగాఁ జాలు మెప్పూనిపె
క్కడియాలంబుల పాజు రాజుసెమటన్ సాశ్చర్యచర్యం దగెన్॥

క॥ ఎంతటిమతిమంతులకును । మంతులుగనవచ్చుఁగృతుల మహిఁగవన శ్రీ
మంతులు సామంతులు ధీ । మంతులు మంతులుదొరంగి మంతురు గుణముల్॥

క॥ నాతియేమనిదెల్పుదు । నాతీరున నగరువెడలు నవుడు నృపుఁడు నా
నాతీర్థప్రజగన గణ । నాతీతోత్సవమొనర్చెనదియెట్లన్నన్॥

క॥ రాజాగమనమువేళన్ । త్స్యాజనులకు సకల శకున సంతతిగల్గెన్
రాజాగమనమువేళన్ । త్స్యాజనులకు సకల శకున సంగతిగాదే॥

క॥ యమునాతరంగిణీతో । యమునాఁదమమమరె నచటనగు హంస నిశా
యమునాఁదగె నుడుసముదా । యము నాఁటిదినాంతదీపికావళిరేవన్॥

క॥ ఘనచంద్రహాసరుచులం । గనితగెనా రాచకోరికలనన్ జగముల్
ఘనచంద్రహాసరుచులం । గనితగె నా రాచకోరికలనం దగదే॥

క॥ అవనీతలావతీర్ణం । బ్రవనీ తావకచతుర్థ తనయుండగు శ్రీ
నవనీతకృష్ణవిభుమా । ర్దవనీతులరీతులెన్నఁ దరమేమాకున్॥

క॥ జేవరసజ్ఞమనోజ్ఞుఁడు । దేవరతొలుపట్టి కృష్ణదేవుఁడ యగుఁగా
దేవరగుణగరిమనువసు । దేవరసేంద్రుఁడని మిము నుతింపఁగవలదే॥

(ఇట్టివి దివ్యమైన పద్యములున్నవి- చూ, హరిహారే, పుటలు 21-22-23.)

8. శ్రీ పార్వతీశ్వర కవీశ్వరులవారి కవనాములనుగుఱించి యనేకులు సదభిప్రాయములఁ బ్రకటించియున్నారు. వానినెల్ల నిటఁ బ్రకటించుటకు స్థలముసాలదు. అయిన నట్టివానిలో శ్రీరావుబహద్దరు, కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులవారును, మచ్చ వేంకటకవిగారును, వ్రాసి ప్రకటించియున్నట్టి యభిప్రాయములమాత్ర మిచ్చుట స్థలముసాలమి నీగ్రంథమునకుఁ గట్టకడట ముద్రింపించి యుంచితిమిగానఁ బాఠకులెల్లరు గానింజదువఁ బ్రార్థితులు.

9. ఇందుఁ గచభార, కుచభార, కటిభారాది వర్ణనలు మందునకైన నగపడక కేవల కథాప్రవాహమే ప్రసరించుచుండుంగాన యూనివర్సిటీవారు దీనిం బ్రవేశపరీక్షకుఁ బఠనీయగ్రంథముగ నేర్పఱిచి, కృతిపతికిని, గృతికర్తవంశజులకును, గృతిం బ్రకటించినవారికిని ముదముఁగలుగఁజేయుదురుగాత.

1-5-03 }
నెల్లూరు. }

ఇట్లు
పూండ్ల రామకృష్ణయ్య,
అముద్రితగ్రంథచింతామణ్యధిపతి.

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయమునందలి

విషయసూచిక.

పుట	విషయములు

ప్రకటన.

సీ॥ ప్రకృతము ముద్రితగ్రంథచింతామణి
పత్త్రికాధిపతియై పరఁగుపూండ్ల
రామకృష్ణామాత్యరత్నమకృత్రిమ
మిత్త్రమై మిగుల నామేలుఁ గోరి
మచ్చరిత్రంబుఁ దానచ్చువేయఁదలంచి
పలుమాఱుజాబులు పంపఁజూచి
ననుఁనీవుప్రేరేచి నాచేతనే నా చ
రిత్రవ్రాయించి యామిత్త్రునకిప్పు
డంపఁబూనినకతన జన్మాదిషష్టి
వత్సరంబుల చర్య నేవ్రాసినాఁడ
నిదె నిజమ్మని నమ్మింపుమెల్ల ప్రజల
హరిహరేశ్వరదేవ మహానుభావ॥

సీ॥ ఆసేతుకాశీతలాంత భూములవేల
కొలఁదిగా మిత్త్రులుగలరుగాని
పూండ్లకులామృతాంబుధిచంద్రుఁడగు రామ
కృష్ణకవీంద్రుఁడకృత్రిమాను
రాగసాంద్రుండయి రాకపోకలుదర్శ
నస్పర్శనంబులెన్నఁడును లేక
యున్నను మిగులఁ బ్రసన్నుఁడై నాచరి
త్రధరిత్రిని శాశ్వతముగనిల్చ
మాద్రిముద్రింపఁ దలఁచి పల్మాఱుఁ గోరె
నిట్లుగోరినవారు లేరితఁడు దక్క
నితనిసంకల్పమీడేర్చియేలుకొనుము
హరిహరేశ్వరదేవ మహానుభావ॥

ఇట్లు
మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి
శ్రీ బొబ్బిలి సంస్థానాస్థానకవి.

27—3—95.

శ్రీకృష్ణాభ్యుదయము.

శ్రీమన్మండపాక పార్వతీశ్వర కవీశ్వర విరచితము.

ఏకాశ్వాసము.

అవతారిక.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాపూర్వక మంగళాచరణాదికము.

శా॥ శ్రీలానీలలు మేలుమేలన సముజ్జృంభత్సమాలింగన
శ్రీలాభంబుల నెక్కుటం దనుపుచుం జెన్నొందు వెన్నుండు సు
శ్రీలుండై వెలుగోటివంశమణియౌ శ్రీరాజగోపాల కృ
ష్ణేలాపాలకమౌళికీవుత మనోభీష్టంబు లెల్లప్పుడున్॥ 1.

శా॥ శర్వుంగొందఱు శౌరిఁగొందఱు సరోజాతాయతాక్షుల్ దమిన్
సర్వావస్థలఁగొల్చునట్లు దను భాషాయోష నామాకృతుల్
వేర్వేఱున్ గొనికొల్వ నుబ్బువిధి ఠీవిన్ రాజగోపాల కృ
ష్ణోర్వీపాలవరున్ నిరామయచిరాయుశ్శ్రీయుతున్ జేయుతన్॥ 2.

మ॥ జనులాత్మీయసమత్వమున్ బొగడఁగా సామేన నా మేనకా
తనయన్ స్వర్ధునిమూర్ధమందునిచి తద్వంద్వంబునం దేకనం
దనుఁగాస్కందునిఁగాంచి మించు శివుఁ డుద్యద్రాజగోపాలకృ
ష్ణనృపాలాగ్రణికిచ్చుతన్ బహుముఖాంచచ్ఛాశ్వతైశ్వర్యముల్॥ 3.

*సీ॥ తనకుసాజంబుగాఁ దనరుచాంచల్యంబు చంచలాక్షుల దృగంచలములందుఁ
దనకునైజంబైన దయితవక్షస్థితి కొమ్మల రతివిశేషమ్ములందుఁ
దనకుబీదలపట్లఁ దనరువైముఖ్యంబు కలికిమిన్నల పాలయల్కలందుఁ
దనకుసాధులపట్లఁ దనరుకాఠిన్యంబు కుంభికుంభస్తనీ కుచములందు
నునిచి యనుచితవృత్తులిట్లునిరసించి। సరసతరహించి సరసిజసద్మపద్మ
పద్మజాగ్రణియగుకృతిభర్తయింట।నిలుకడవహించినిరతంబునిలుచుఁగాత 4.

పాఠాంతరము

*సీ॥ తనచంచలత్వంబు వనచరాగ్రణులందు మత్తతవారిసామజములందుఁ
దనపంకజాతాప్తి దర్పితాఖులయందు నీచాశ్రయత వారి నెలవులందుఁ
దనపతితోషణాదర మనుత్తములందు జడవృత్తి వారి యాశ్రమములందుఁ
దనమధుపాప్తి ఘూర్ణకిదంబములయందుఁ ద్రిమ్మట వారి నేత్రమ్ములందు
నునిచి యనుచితవృత్తులిట్లు నిరసించి। సరసత రహించి సరసిజసద్మపద్మ
పద్మజాగ్రణియగుకృతిభర్తయంట। నిలుకడవహించి నిరతంబు నిలుచుఁగాత॥

మ॥ సదలంకారగుణధ్వనుల్ వెలయఁగా సద్వృత్తమై సద్రసా
స్పదమై సత్పదరీతిమై సతతభాస్వల్లక్షణాకారమై
ముదమొచ్చం గవిరాజమాన సరసాంభోరాశి జన్మించి పెం
పొదవన్ సత్కృతిలక్ష్మి వేంకటగిరీంద్రోల్లాసముం గూర్చుతన్ 5.

సీ॥ తనరసజ్ఞాశ్రయత్వంబాశ్రితులకిచ్చి వెలయించుచుండు నే విశ్వజనని
తనశతానందోచితవ్యాప్తి భక్తులకొదవించి మనుచు నే సదయహృదయ
తనదివ్యసారస్వతస్ఫూర్తిదాసుల కొసఁగి మన్నించు నే యసమచరిత
తననిసర్గాక్షరాత్మకశక్తినతులకు వఱలించిప్రోచు నే వర్ణనీయ
యట్టిశారద రసనాగ్రమందు నిలిచి। నవ్యసత్కృతికర్తగా నన్నునర్చి
భవ్యవెలుగోటిరాజగోపాలకృష్ణ। విభుని సత్కృతిభర్తఁగావించుఁగాత॥ 6.

*మ॥ చను శృంగారరసంబె శాంతరసమై, శాంతంబె శృంగారమై
కనుసఖ్యంబనుచున్ ద్వదైక్యము శివాఖ్యం దెల్పి నానారసా
యన చర్యల్లల యార్యకార్యచతురుండౌ రాజగోపాలకృ
ష్ణనరేంద్రాగ్రణికిన్ సమగ్ర సకలానందంబులం గూర్చుతన్॥ 7.

శా॥ బంగారేచమనాయఁ డిష్టుఁడని స్వప్నంబందుఁ బ్రత్యక్షుమై
గంగాంతర్గతలింగమింకొకనికిం గాన్పించి తద్యుక్తిచే
తం గాశీస్థలినుండి వేంకటగిరిస్థానీయముం జేరి దే
వం గొల్వంబడు విశ్వనాయకుఁడు తద్వంశాగ్రణిం బ్రోచుతన్॥ 8.

శా॥ భూమిం గాంచి యశంబుఁ గాంచి నిగమంబుల్ పుణ్యకోట్యంచితం
బీమేల్ప్రోలనమించు వేంకటగిరిన్ స్వేచ్ఛం బ్రవేశించి పూ
జామోదంబునఁ బొల్చు శ్రీవరదరాజస్వామి తత్పట్టణ
స్వామిం గామితకల్పకంబగుచు వాత్సల్యంబునం బ్రోచుతన్. 9.

శా॥ స్వస్వామిత్వము వర్ధిలన్ వరదరాజస్వామిఁ గోదండరా
మస్వామిన్ స్వయమాగతుండయిన సమ్యక్కాశికా విశ్వనా
థస్వామిన్ గనవచ్చునంచు బలె మధ్యస్థాయియౌ నాంజనే
యస్వామిన్ గృతిభర్తగొల్చి విజితస్వామిత్రుఁడై యొప్పుతన్॥ 10.

---

*మ॥ ధర నాద్యంత రసద్వయంబునకు భేదం బింతయున్ లేదఁట
న్న రహస్యంబు శివాఖ్యచేఁ దెలుపుచున్ నానా రసాకార యా
చు "రసోవై" యను సూక్తిచేత నదియే సూచించుచున్ బొల్చు నీ
శ్వరి సర్వజ్ఞకులేశ్వరుం గృతిపతిన్ వర్ధిల్లఁగాఁ జేయుతన్॥ (పాఠభేదము.)

శా॥ శ్రీ సర్వజ్ఞకుమారయాచ మహీభృ ద్బృందావనానీత పూ
జాసౌధోదర సంప్రతిష్ఠిత సదాసంపూజ్య మానోజ్జ్వల
ద్రాసేశ్వర్యధినాథపాదుకలు జాగ్రద్రాజగోపాలకృ
ష్ణాసాధారణ ధారుణీంద్రునకు సర్వాభీష్టముల్ గూర్చుతన్॥ 11.

చ॥ అనుభవశాలివై యభినయాగమముం బచరించితీవు నా
కనుభవసిద్ధమీపని గజానన! కాదన వాదులాడఁ జా
ల ననెడు వల్లభాంగన తలంపునెఱింగి తదిష్టపూర్తిఁ జే
సిన గణనాయకుండు దయచే మదభీష్టములెల్లఁ గూర్చుతన్॥ 12.

ఉ॥ ప్రామిసుకుల్ నిజాకృతిగ భాసిలుచుం గమలోదయార్హ చ
ర్యామహనీయుఁడై నరకహారిగురున్నతి వర్ధనుండునై
వేమఱు శ్రీధరుండనెడు విశ్రుతిఁ గాంచి వెలుంగు వేవెలుం
గామయముల్ వెలార్చి తమమార్చి క్రమమ్ముగ మమ్ముఁ గాపుతన్॥ 13.

ఉ॥ వ్యాసు నివేదితవ్య పరమార్థవదద్భగవన్ముఖోద్ధ ది
వ్యాసురసంపదాద్యతిరహస్యనివేదక సారభారత
వ్యాసు గతాగతక్రమ భవత్ప్రణవాత్మకహంసమంత్ర భ
వ్యాసునిజాంతరంగ జలజాంతర నిత్యనివాసుఁ గొల్చెదన్॥ 14.

సీ॥ శ్రీవత్సహితశుచిదృగ్రుచిసంపృక్తి సత్యాత్మబంధుదక్షగురుభక్తి
యమవిరోధములేని విమలధర్మవ్యక్తి యక్షతన్మతపౌరుషానురక్తి
సుస్థిరబ్రహ్మశిరస్థాపనాసక్తి పుక్కటవిషమూనఁబోనిసూక్తి
సూర్యవతంసయశో భాష్యవదయుక్తి కాపాలికాది వాగ్ఘరణశక్తి
మనఁగళానిధిమండలమధ్యవర్తి యై యభవుఁడై ప్రకృతి నద్వితీయుఁడై య
నుగ్రుఁడై శంకరాచార్యజాగ్రదాఖ్య నవతరించినసర్వజ్ఞు నభినుతింతు॥ 15.

చ॥ కవనగురుండు దండ్రియగు కామకవీంద్రుని సత్కళాగురుం
డవు నల తాతసూరయ సమాఖ్యకవిన్ నిగమాంతమంత్రముల్
సవిధిగఁ దెల్పినట్టి గురుచంద్రునిఁ ద్రైపద మస్కరీంద్ర పుం
గవు గురుమండలాన్వితముగా భజియింతుఁ బ్రబోధసిద్ధికిన్॥ 16.

ఉ॥ పూజలొనర్తు వాక్కుసుమ పుంజములం గుశలాభివృద్ధికై
భ్రాజితసత్కవిత్వ రసరంజిత సర్వ జగత్పవిత్ర తే
జో జయశాలి కీర్తిజితశుభ్రమయూఖ కళాశయాజికిన్
రాజితసర్వసద్గుణ విరాజికిఁ దక్కన సోమయాజికిన్॥ 17.

చ॥ సదయ నరాజితస్థితులు సద్రుచులున్ విబుధాళు లౌననం
బొదలు మహాకృతుల్ దనరఁ బుణ్యజనుల్ సుమనస్కులాత్మ స
త్పదముల నాశ్రయింప సమదర్శనసంతతపూర్వసత్కళా
స్పదమగు చిత్రచర్యగల సత్కవిచంద్రుల సన్నుతించెదన్॥ 18.

మ॥ ప్రవరశ్లాఘ్యపదన్ మహాకృతిరమం బాటించి సొప్పించుచో
భువిలోఁ గాకవి లోకమొందినఫలంబుం బొందుటబ్రంబె కా
క విలోకం బనుకూల ధర్మ నసమగ్రవ్యాప్తి లేకున్నక
న్న విపన్నత్వము లేదు కాకవుల కెన్నన్ సర్వకాలంబులన్॥ 19.

వ॥ అని యిబ్భంగి నభంగుర గురు దేవతాచరణ పరిచరణ సమాచరణ సమాదరణ రమాభరణ నిజాంతఃకరుణావధానంబును గృతిపతి మంగళ సంవిధానంబును సుకవి మహిమానుసంధానంబును గుకవిముఖ విధానంబునుం బ్రధానంబుగాఁ బచరించి విరించిప్రేరణంబు కారణంబుగా శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయాభిధానంబగునొక శృంగార కథావిధానంబునం గృతార్థతానిధానంబుగాఁ దలంచి యొకనాఁ డాత్మగతంబున॥ 20.

* గ్రంథరచనా నియమనము. *

సీ॥ శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్ర రసానాయకుండు రసజ్ఞుఁడగుట
నస్మత్కృతార్పితంబైన "రాధాకృష్ణసంవాదకృతి" నంది సత్కరించి
నందింపఁజేసి యానందకందంబైన నందనందనుకథ నందమొందు
శృంగారకృతి నొనరింపుఁడటంచు సగౌరవంబుగ మున్నె కోరియున్న
కతనఁ దనమును గోరినకతన కృతి నొనర్చినఁ దనర్చి నరపతి నన్నుధన్యుఁ [తు.
జేయునని యెంచి తత్కృతినాయకాన్వయక్రమము సంగ్రహించి నే నభినుతిం

* కృతిపతి వంశానువర్ణనము. *

మ॥ కలఁడామ్నాయ నికాయగేయ ఘనగంగాతోయ మారంద స
ద్మ లసత్పద్మదళాక్ష దక్షపదపద్మ ప్రోద్భవత్వార్థవ
జ్జలజాతాక్ష కటాక్ష లబ్ధనిధిసంజ్ఞావ్యూహసంజ్ఞా విభా
కలనామాన్యుఁడు పద్మనాయకసమాఖ్యన్ ధన్య మూర్ధన్యుఁడై॥ 22

చ॥ అతని కులంబునన్ వెలమలందఱుఁ బుట్టిరి వారు సప్తస

ప్రతి విధశాఖలై మనిరి వారలలో వెలుగోటిరాజు లీ
ద్వృతఁగని రిర్వదేడు పురుషాంతరముల్ గడచెన్ మహోన్నతిం
గృతిపతిపూర్వులట్లిపుడు కీర్తివహింపుచునుండెనన్నిటన్॥ 23.
శా॥ తద్వంశోన్నతిఁ దద్గుణోన్నతియు మద్వంశక్రమంబున్ సహృ
ద్య వైశద్యమెలర్ప మద్రచిత "రాధాకృష్ణసంవాదమం"
దుద్వేలంబుగఁ జెప్పఁగాఁబడియె మున్నార్వింబ్రజాదృగ్వచో
వ్యాద్వేద్యంబగుచుండఁగా, నిపుడు వేఱే చాటఁగా నేటికిన్॥ 24.

కృతిపతి వర్ణనము.

సీ॥ మహితసర్వజ్ఞకుమారయాచేంద్రమహారాజమణి కుమారార్థియగుచు
రామేశ్వరాదియాత్రలకేగునప్పుడు దక్షిణద్వారకాధ్యక్షుఁడైన
శ్రీరాజగోపాలకృష్ణుఁబ్రార్థించి, తద్దత్తవరప్రసాదమునఁగన్న
తనయుఁడుగాన నీతనికదే పేరుంచె నితనివెన్క ననేకసుతులఁగనియె
నట్టిశ్రీరాజగోపాలకృష్ణవిభుని। జన్మసంశుద్ధి సద్బుద్ధి సత్త్వసిద్ధి
సుతసమృద్ధి విద్యావృద్ధి సుప్రసిద్ధి। వేఱె వర్ణింపఁగా నేల విపులలీల॥ 25.
ఉ॥ డించు జనార్తిఁ గీర్తినిగడించు సుధీజనగోష్ఠిగల్గి క్రీ
డించు ముదంబుచే నినుమడించు వయోన్నతి నుగ్గడించు నో
డించు నెదిర్చువారిఁ బురడించు జయంబున దిక్కులందుఁ బా
డించు యశంబుఁ గేల్గవ ముడించు బుధాళి కితం డతంద్రతన్॥ 26.
సీ॥ నిర్నిమిత్తముగఁ గానియును వెచ్చము సేయఁ డర్థకాలముల నెంతైననిచ్చుఁ
దానెంత చనవరికైనను మనసీఁడు లోకుల మనసంతలో గ్రహించు
నొకరిని నమ్మినట్లుండుటయే కాని నమ్మియేమరియుండఁడెప్పుడైన
నరసిపూనిన నిగ్రహానుగ్రహంబులు ఫలకాలమునఁ గాని బైలుపఱుపఁ
డిట్టియారాజగోపాలకృష్ణవిభుని। కిష్టుఁడై రాజగోపాలకృష్ణమూర్తి
పుత్త్రపౌత్త్రాయురారోగ్యములను సంగి। యాయుగాన నజేయుగాఁ జేయుఁ [గాత॥

షష్ఠ్యంతములు.

క॥ ఏతాదృశగుణజాతా। స్వీతునకు వినీతునకుఁ బునీతునకు ధునీ
జాత సువిజ్ఞాత కవి। ఖ్యాత కృతిప్రీతునకు నయస్ఫీతునకున్॥ 1.
క॥ శ్రీరాధాకృష్ణపదాం। భోరుహ భృంగాయమాన పూతాత్మునకున్
గారుణ్యమయాత్మునకుం। బౌరాణిక గదిత విదిత పరమాత్మునకున్॥ 2.
క॥ పద్మావతి పదపద్మజ। పద్మజకులపద్మపద్మపతికతికృతిక
చ్ఛద్మునకు విమలమానస। పద్మునకు సమగ్రసత్కృపాసద్మునకున్॥ 3.

క॥ నవనీత మృదులహృదయున । కవనీతల భాగ్యదేవతాభ్యుదయునకున్
భువనాదర భవనాదర । కవనాదర సత్కవిప్రకర సదయునకున్॥ 4.

క॥ రేచెర్ల గోత్రభవునకు । భూచక్ర లసద్యశో విభూతి భవునకున్
స్వాచార ప్రభవునకున్ । యాచకశరణార్థి హితదయా విభవునకున్॥ 5.

క॥ శ్రీసత్యవచనరాగో । ల్లాసోద్ఘునకు వెలుగోటిలక్ష్మీనరసాం
బా సర్వజ్ఞకుమార । త్వామ్రసుతాగ్రిమసుత సప్తక జ్యేష్ఠునకున్॥ 6.

క॥ నిజవితరణాదిసుగుణ । వ్రజస్వతఃప్రీత హయాణరాజ్ఞీమణి ద
త్త జగత్ప్రసిద్ధబిరుదున । కజస్రీహితసస్యహితదయా శరదునకున్॥ 7.

క॥ అకలంకద్యుతిఘృణికిన్ । సకలారికరీంద్రసృణికి సజ్జనబృందా
రకమణికి రాజగోపా । లకృష్ణయాచేంద్ర నృప లలామాగ్రణికిన్॥ 8.

కథాసంబంధము.

వ॥ శ్రేయస్కరంబుగా నేఁజేయంబూనిన యశస్కర జగదభ్యుదయ నిబంధనంబగు శ్రీ కృష్ణాభ్యుదయ ప్రబంధంబునకుఁ గథా సంబంధం బనుసంధించుచు॥ 1.

శా॥ శ్రీమాంగల్యము దేవసేనవాగడం జెల్వొంది పల్మ్రోములం
చ్రామినుక్కంగొన వెన్నుశక్తి సుకుమారస్వామి భావం బభి
ఖ్యామూలంబుగ శ్రీనివాసపద చిహ్నంబూను బ్రహ్మంబు స
త్యామోదాస్పదమై సలక్షణముగా నస్మత్కృతిం బ్రోవుతన్॥ 2.

శా॥ నేనెవ్వారలచే సుఖించినను నిన్నే సౌఖ్యసంధాయిఁగా
నానాకారుఁడవంచు నెంచితిఁ గృతఘ్నత్వంబు రాకుండఁ బై
కే నెవ్వారల నెట్టులెన్నినను నిన్నే యెన్నినట్లెన్ని న
న్నానందిపఁగనిమ్ము పన్నగనగాధ్యక్షా జగద్రక్షకా॥ 3.

శా॥ శ్రీయున్ లక్ష్మియు సర్వమంగళయు ధాత్రీవల్లభాదేవియున్
ఛాయాదేవియుఁ బంచశక్తులుగ నంచద్దేవతాపంచకం
బై యుద్యత్కవియై గురుండయి యుపాస్యంబై ఫలంబై ధృవం
బై యానందమయంబునైన మహిమన్ ధ్యానించి ధన్యుండనై॥ 4.

వ॥ అనియిట్లు శ్రీనివాస పదగర్భిత తత్పద సంస్మరణా విర్భూత హరిహర హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మగర్భ జగద్గురు పరబ్రహ్మసాన్నిధ్య సందర్భ నిర్భరుండనై విన్నవింతు నవధరింపుము. 5.

క॥ శ్రీచిరభోగసురేంద్రా । రేచెర్లసగోత్రకులసరిత్పతిచంద్రా
భూచరనుతగుణసాంద్రా । యాచేంద్రా సకలసత్క్రియా నిస్తంద్రా॥ 6.

కథారంభము.

శా॥ పుణ్యం బశ్రుతదృష్టపూర్వ మునినై పుణ్యంబు శ్రీనైమిశా
రణ్యం బార్యశరణ్యమట్టి సుపవిత్రక్షేత్రమందున్న బ్ర
హ్మణ్యుల్ శౌనకముఖ్యులచ్యుత చరిత్రాకర్ణ నాకీర్ణులై
గణ్యోత్కృష్టుని రోమహర్షణిని వేడ్కంగాంచి మన్నింపుచున్॥ 1.

ఉ॥ సూత పురాణజాత పరిశోధన బోధన పూతవాగను
స్యూత విచిత్రముల్ విజయ సూతచరిత్రము లెంతవిన్న సం
ప్రీతిని దృష్ణదీర దలకృష్ణుని జన్మదినంబు నేఁడు మా
కీతఱి వాక్యచాతురి వహించి తదభ్యుదయంబుఁ దెల్పుమా॥ 2.

చ॥ అనవుడు సూతుఁడిట్లనియె నార్యశిరోమణులార మీతలం
పును మఱినాతలంపు మనపుణ్యవశంబున నేకమయ్యెఁ గృ
ష్ణుని చరితం బనంత మది సూత్రవిధంబున సంగ్రహించి నే
వినుతు నవీనులట్లిపుడు వీనులకింపుగ నాలకింపుఁడీ॥ 3.

సీ॥ ఒకనాఁటి గోష్ఠిలో సకలపురాణ పరస్పర భేదకారణము నడుగ
బాదరాయణమౌని సాదరంబుగఁ దెల్పె నదిపరమరహస్యమైనవినుఁడు
మనమనోవాసవల్ గనిమనముదరింపఁగోరి పురాణముల్ గూర్చెనదియుఁ
గ్రమశవర్థప్రధానములుపామరులకు భావప్రధానముల్ పండితులకుఁ
గవులుధ్వనికావ్యముత్తమకావ్యమంద్రు। దీనికి నిదర్శనమువాసుదేవచర్య
యిట్లునెసమస్తచర్యలూహింపవలయు। నదియునిదియుఁదలంపముఖ్యములుమనకు

వ॥ తత్క్రమం బెట్టిదనిన॥ 5.

గీ॥ మురళిప్రణవంబు గోపికల్ ముక్తజనము । గోగణంబు చిరంతన గోగణంబు
రాధమూలప్రకృతిలక్ష్మి బ్రహ్మవిద్య। కృష్ణుఁడానందమయతత్త్వమిదెనిజంబు॥ 6.

మ॥ పరమార్థజ్ఞులెఱింగి పొందఁదగు గుప్తంబైనవేదాంత త
త్త్వరహస్యంబిది వ్యావహారికదశం దత్తత్పురాణోక్తమీ
శ్వరరూపంబు తదేకభక్తిసులభోపాయంబు మోక్షార్థికి
ద్ధర సిద్ధంబిది నేనిదే ప్రకృతమాధారంబుగాఁ దెల్పెదన్॥ 7.

దశావతార స్తవము.

ఉ॥ ఎవ్వనిచే జగంబు భరియింపఁగనయ్యె యుగాంతకాలమం

దెవ్వని కుక్షిలోనిలిచె నెవ్వఁడు వారిచరస్వరూపుఁడై
మవ్వపు వేదబృందము నమందకటాక్షముచేతఁ బ్రోచెఁదా
నవ్వనజాయతేక్షణు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 8
చ॥విగతరజస్తమోనుతుఁడు విశ్వమయుండు ననాదిరూపుఁడై
నెగడినయెవ్వఁడీశ్రుతుల నేర్పడలిర్పసృజించిమించె ని
జ్జగతి నజస్రముం గమఠసత్తముఁడై ధరియించె నెవ్వఁ డ
య్యగ నిలయప్రియున్ హరి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 9
చ॥సురరిపుభీతిచే బెగడుచున్ ఫణివాసము దాసియున్న యి
ద్ధరణి సముద్ధరింప నిశితక్షురనిష్ఠుర భీకరస్ఫుర
త్ఖుర నికరక్షతిన్ దనుజకోటులమీటి కిటీంద్రరూప మే
హరి ధరియించె నయ్యజు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 10
ఉ॥ప్రోదిచెడన్ హిరణ్యకశిపు క్రతుభుగ్రిపురాట్ప్రతారథా
రాదృతవక్షమగ్రనఖరప్రకరంబుల గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి ప్ర
హ్లాదున కేదయానిధి హితావహుఁడయ్యె నృసింహమూర్తియై
యాదనుజవ్రజాంతకు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 11
ఉ॥వేలుపుప్రోలు నేలుట కవేలపులీల పొసంగ వామనుం
డై లఘురీతి నబ్బలిగృహంబున కేగి త్రిపాదమాత్రమీ
నేలవరించి యేఘనుఁడు నేర్పడలిర్పఁగ మూఁడులోకముల్
హేళిహరించె నాహరి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 12
చ॥క్షితిపతులం బరశ్వధముచే వధియింపుచుఁ దత్క్షితీశ్వర
క్షతజ జలంబుచేతఁ బితృకర్మము నర్చి తనర్చె నెవ్వఁ డ
వ్వితతపరాక్రమాకరు నవేల విభా విజితప్రభాకరున్
హత నతపాపసంతతి ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 13
ఉ॥వావిరి నేయవిక్రియుఁ డవక్రపరాక్రమ ధాముఁడై త్రిలో
కీ విపినానలుం గలుషకృత్యు నశేష విశేష ధర్మవి
ద్రావణు రావణున్ సదమదంబొనరింపుచు రామనామకుం
డై విలసిల్లె నాఘను ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 14
చ॥అసురవిభీతి భంగురతరాత్తధరాస్థలినుద్ధరింప నే
బిసరుహపత్త్రలోచనుఁడు ప్రేమ మొదంబొదలంగ లాంగలో
ల్లసితకరాబ్జుఁడౌచు యమరాట్స్వసృకర్షణ దర్శితోరు వీ

ర్యసహితుఁడయ్యె నయ్యజు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 15.

ఉ॥ హంస బకాఘ కంస నరకాది నృశంస వతంస వంశ వి
ధ్వంసనమాచరింప యదువంశమునం జనియించెఁగృష్ణుఁడై
హంస నవచ్ఛవి ప్రవికచాబ్జరుచి ప్రచురాస్యుఁడెవ్వఁడా
హంస సముల్లసద్యశు ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 16.

ఉ॥ చండతరస్వరూపుఁడయి సర్వసుఖావహసత్క్రియాంగనా
షండ కలిప్రభావ కలుష స్వకులాశ్రమధర్మషండ పా
షండ విఖండనార్థము వెసం గొనునెవ్వఁడు కల్కిభావ మ
య్యండజరాజవాహను ననంతుని నే శరణంబు నొందెదన్॥ 17.

సీ॥ మత్స్యమై బ్రహ్మకామ్నాయంబులనుసంగి కూర్మమై కుధరంబుఁగుదురుకొల్పి
భూదారరూపమై భూతలంబువహించి నృహరియై ప్రహ్లాదునెలమిఁగాచి
వామనాకారుఁడై వసుధయాచనచేసి భార్గవుఁడై ధరాపతులగెల్చి
రామభద్రుండయి రావణాదులఁద్రుంచి బలభద్రుఁడైక్షోణిభద్రపఱచి
బుద్ధుఁడై యెల్లభక్తులనుద్ధరించి। కల్కియై మ్లేచ్ఛులజయింపఁగల్గునట్టి
శ్రీరమానేత సేవకశ్రీవిధాత। మంచిదయచేత మనలరక్షించుఁగాత॥ 18.

శ్రీకృష్ణావతారప్రశంస.

శా॥ ఆ గోవైభవ పుష్ట దష్ట వహనాయాసంబునన్ గోవు గో
వై గోలోకముఁజెంది కుయ్యిడఁగ శయ్యన్ రాముగా రోహిణీ
స్త్రీ గర్భంబునఁబుట్టఁబంచి యటపై శ్రీరాజగోపాలుఁడే
ప్రాగుక్తక్రియ దేవకీతనయుఁడై ప్రాదుర్భవించెన్ భువిన్॥ 19.

మ॥ దయితాజ్ఞన్ రమ భైష్మియై పొడమె రాధాసంజ్ఞయైపుట్టె రా
ధయు గోమాతలుగోపులైరి మునినేతల్ వ్రేతలై రర్జునుం
డయి జన్మించె హరిప్రియుండగునరుం డయ్యెన్ సురల్ రాజులై
నియమింపంబడినట్లుపుట్టి రిలలో నిర్ణీత కాలంబులన్॥ 20.

క॥ రామాకృతిఁ గామాకృతి। గా, ము న్నేమునులుగాంచి కడుమోహితులై
కామాతురతంజూపిరొ। యామునులే, గోపవనితలై పుట్టిరిలన్॥ 21.

మ॥ లలి మీనంబయి సోమకుందునిమె కోలంబై హిరణ్యాక్షుమున్
బొలియించెన్ నరసింహుఁడై యతనితమ్ముం గ్రుమ్మె గుజ్జై బలిం
గెలిచెన్ రామసమాఖ్యుఁడై నృప దశగ్రీవాదులంగూల్చె ని
క్కలికాదిన్ జనియించెఁ గృష్ణుఁడయి తత్కంసాది హింసావృతిన్॥ 22.

దేవకీవసుదేవుల కారాగృహప్రాప్తి.

సీ॥ అదితి దేవకియయ్యె నల కశ్యపబ్రహ్మ వసుదేవుఁడై పుట్టె వారు సూత్న
దంపతులై యేగుతఱిఁ గాలనేమియై క్రౌలు కంసుఁడు తేరుఁదోలునవ్వ
డశరీరవాణి యాయమ యెన్మిదవచూలుదెగటార్చు నిన్నన బెగడి భగిని
నెంచరా బలిమాలి యుదయించుశిశువులనిచ్చునట్లుగ మాటయిచ్చిన విని
మఱలవారలఁదోడ్తెచ్చి మధురయందు । శృంఖలలఁదాల్చి చెఱసాలఁజేర్చి వారి
నిసువులనుదున్మెఁ గ్రమత నెన్మిదవశిశువు।మాయగావునఁ జెయిజాఱిమాయమయ్యె

దేవకీపుత్త్రషట్క పూర్వ వృత్తాంతము.

సీ॥ ఊర్ణామరీచుల కుదయించిరాఱ్గురుసుతులు వారొకనాఁడు సుతయుఁబితయు
నగువాగజులు రమింపఁగఁజూచి నగుటచే నజుఁడు రక్కసులుగండని శపించి
కాలనేమికిఁబుట్టి ఘనతపమొనరింప వారికవధ్యత్వ వరమొసంగెఁ
దనుమాని యజుఁగొల్చిరని కినిసి హిరణ్యకశిపుఁడు పాతాళగర్తమందు
నత్తమిలి దండ్రిచేఁజత్తురంతమీఁద।ననుచుశపియించెఁ గంసుఁడైయవతరించి
కాలనేమివధించెఁ దత్కాలబాల । షట్కమే దేవకీగర్భషట్కమయ్యె॥ 24.

క॥ మునులారకీర్తిమంతుం । డనఁగ మఱియుభద్రసేనుఁడనఁగ సుషేణుం
డనఁగ సుదర్మనుఁడన బుజుఁ । డన భద్రుఁడనంగఁ గంసహతులార్గురొగిన్॥

యోగమాయా ప్రశంస.

క॥ వాసిచెడిన కంసుని దు । ర్వాసనలకురోసి వ్రేటువాసి చని శుభా
వాస నభోవాసునికి సు । వాసినియై మాయ వింధ్యవాసిని యయ్యెన్॥ 26.

బలరామ జన్మప్రశంస.

సీ॥ రోహిణి మదిరయు రోచన యిళ భద్ర బడబయు సుతనువు బాహ్లికసుత
లేఁడ్రు రిర్వురుకోసలేశ్వరపుత్త్రికల్ కౌసల్య పౌరవి కాశిరాజ
కన్యవైశాఖి సృగాలపుత్త్రిసునామ్ని దేవకసుతులు శ్రీదేవయు శ్రుత
దేవయు నుపదేవ దేవరక్షిత శాంతిదేవయు సహదేవ దేవకియును
వీరు వసుదేవు దేవులు వీరియందు । దేవకీగర్భమునసున్న దివ్యపురుషు
నుంచెరోహిణి కడుపునయోగమాయ।దానసంకర్షణుండయ్యెఁదక్షనుండు॥ 27.

శ్రీకృష్ణజాతకనిరూపణము.

సీ॥ ఏతద్యుగావ్యవహితమైన ద్వాపరాంతమున విశ్వావసునామవత్స
రమున శ్రావణమున రవిసింహమునసున్న కృష్ణపక్షాష్టమి నిందుసుతుని
వారంబున నిశీథవరసమయంబున రోహిణీసహితచంద్రుండు లగ్న

మగు వృషభంబున నర్ధోదితుండుగా మాంది కర్కాటకంబునందు వెలయ
శనియుశుక్రుండుతులను గన్యను బుధుండు। వృశ్చికంబున రాహువు విబుధగురుఁడు
మీనమున నక్రమున మహీసూనుఁడుండ । దేవదేవుని దేవకీదేవి గనియె॥ 28

క॥ కష్టమగు స్పష్టముగ నీ । కష్టమగర్భమునఁ గంసయమునుమినుమిన్కా
దృష్టాంతమయ్యెఁ గృష్ణుం । డష్టముఁడవతారపురుషులందని మనము॥ 29.

నిజరూపప్రదర్శనాది ప్రశంస.

మ॥ హరి గర్భంబున నుండఁగా నలినగర్భాద్యాదితేయుల్ మునీ
శ్వరులున్ నిర్భరభక్తిచేఁ బొగడి రాపైఁ దల్లికిం దండ్రికి
వ్వరికిం జూపనిరూప మబ్బురము దోఁపం జూపి ప్రాపై తదా
తురతం బాపి విధేయముం దెలిపి తోడ్తో నర్భకుండై తగెన్॥ 30

భగవదాజ్ఞాచరణము.

మ॥ తన యాజ్ఞన్ వసుదేవుఁ డర్కతనయం దాటించి నందాంగనా
తనయం గైకొని యందుఁ దత్తనయుఁ గాఁ దన్నుంచఁ గాఁ బంచి వీ
తనయుం డై తనయున్నతిం గనమి విధ్వంసార్హుఁడౌ గంసుచే
తనయత్నంబునఁ జిక్కకుండ హరి దాఁ దప్పించె మాయాసుతన్॥ 31.

కంసప్రతి నారదోపదేశము.

మ॥ శిఖిపింఛవ్యజనంబు శక్రధనువై చెన్నార వాతాహతిన్
ముఖరంబైన విపంచి మించుటుఱుమై మ్రోయన్ జడల్ మించులై
యఖిలాశ్చర్యకరంబుగా మెఱయ దీవ్యన్నారదవ్యక్తి స
మ్ముఖమందప్పటి కప్పుడుట్టి పడియెన్ మోదాశ్రువుల్ వృష్టిగాన్॥ 32.

మ॥ ననలై సూక్తులు పాద్యమై ప్రవహదానందాశ్రుసంపత్తి సొం
పానరన్ శ్రీమథురేశు చేనపుడు ప్రత్యుత్థాన సాష్టాంగ వం
దనపూర్వంబుగ సత్కరింపఁబడి తద్దత్తాసనాసీనుఁడై
జనితానుగ్రహుఁడౌచుఁ దత్ప్రియ చికీర్షం దెల్పి తా నేగినన్॥ 33.

కంసప్రార్థన.

మ॥ వసుదేవున్ విడిపించి రాఁబనిచి బావా! దైవయోగంబునన్
నిసువుల్ గిట్టిరి నెట్టపంటగ వృథా నేనమ్మిత్రిన్ నానుడిన్
విసువం బాడియె నానుడిన్ వినుచు ఠీవిన్ దేవకీదేవితో
డసుఖంబుండుమటంచు గంసుఁడనె వ్రీడానమ్రుఁడై మ్రొక్కుచున్॥ 34.

కంసదుర్ణయము.

ఉ॥ నారదసూక్తి కులిక్కిపడి నాఁడు మొదల్కొని పోతపాతన
క్రూరుల పూతనాదులని కోరి నృశంసుఁడు కంసుఁడంపఁగా
వారలు దన్నుఁగాంచుటకు వచ్చిరి చచ్చిరి తన్నుఁగాంచుటన్
వారికిఁజిక్కినెట్లు తనవారికిఁజిక్కులఁ బాపఁబావఁడై॥ 35.

పూతనాసంహారము.

క॥ ఆపోవఁగనుండనివగ । వాపోవఁగఁజన్నుఁగుడువవచ్చిన నసువుల్
వే పోవఁగ నెగఁబీలిచి । పోపో వగలేలయనుచుఁ బూతన నడఁచెన్॥ 36.

పూతనా పూర్వ వృత్తాంతము.

క॥ పూతనయలార పూతన । నూతనగాదు మును వామనునిఁదనయునిఁగా
నీతనిఁగోరిన బలిసుత । యీతనువున నిట్టులై తరించె వరమునన్॥ 37.

శకటాసురభంజనము.

క॥ అకటా వికటాకృతియై । నికటాగతుఁడై తనుంగొనిచనంగను నా
శకటాసురుఁ డెగటార్చెను । బ్రకటార్భకుఁడై హరిం దరంబె నుతింపన్॥

తృణావర్తునికథ.

మ॥ధునిఁగ్రీడాదరుఁడై త్రపా విధురుఁడై దుర్వాసు దుర్వార శా
ప నిమిత్తంబునఁ బాండ్యరాజసురతాప్రాప్తిం దృణావర్తుఁడై
పెనుగాడ్పైతను మింటికింగొనిచనన్ వ్రేగౌచువ్రేలాడి యా
పెనటింగ్రిందికిడించి కృష్ణుఁడు వధించెన్ వాఁడు ముక్తింగనెన్॥ 39.

వసుదేవరహస్యాగమనము.

మ॥ వసుదేవుండు రహిన్ రహస్యముగ వ్రేపల్లెంగనంబోయి నం
ద సమక్షంబున మందలోనిలిచి కృష్ణప్రేక్షణప్రీతుఁడై
వసులున్ మీరును దూరదేశమున క్షేమైఁబోయి కంసార్తి లే
క సుఖంబుండుఁడటంచుఁ దెల్పి చనియెం గాలానుకూలంబుగాన్॥ 40.

గర్గాగమనము.

మహాస్రగ్ధర॥ వసుదేవప్రేరితుండై వ్రజమునకువెసన్ వచ్చిగర్గుండు తత్ప్రా
క్తసమాచారంబులెల్లం గ్రమతఁదెలిపి యేకాంతమందాయశోదా
ఖ్యసతీనందుల్ వినంగా గతభవమునవేడ్కం ధరాద్రోణులై వి
ష్ణుసమీక్షంగోరశ్రీకృష్ణునిఁగనఁగలిగెన్ సూచ్యమాలింపుడింకన్॥

నామకరణాదిప్రశంస.

గీ॥ రాధ మూలప్రకృతి కృష్ణుఁడీధరా భ। రం బుడుప నుప్పతిల్లిన బ్రహ్మమగున
టంచుఁ దద్భావిచర్య సూచించి నామ। కరణమొనరించి వారి నెంచి గర్గుఁడనఘ॥ 42

బాలక్రీడాప్రశంస.

శా॥ బాలక్రోడము లెక్క చొక్క నెపుడుం బాలిమ్మటంచుం బ్రనూ
మూలక్రోడము వీడఁడెన్నడును రూపుం జూపు నింటింటఁ ద
ద్బాల క్రీడలఁ జూడ నెన్నఁగలరే ప్రస్ఫారసంసార జం
బాల క్రీడలఁ జూడఁ గ్రుమ్మరెదు నస్మద్దృష్టి కుక్షింభరుల్॥ 43

ఉలూఖలబంధనము.

శా॥ ప్రేతల్ ప్రాతములై యశోద వినఁగాఁ గృష్ణుండు గావించు బల్
స్సేతల్ సేతులు ద్రిప్పికొంచుఁ బలుకం బిట్టాడుఁ దన్బట్టరా
మాతన్ మాతరుణీవిభుండు గెలిపింపం జక్కఁగాఁ జిక్కఁగాఁ
బ్రీతిం ద్రాతిగ రోటఁగట్టు దిగదార్చెన్ మద్దులందద్దయున్॥ 44

చ॥ నయమున నెంత చెప్పిన గుణంబు గనంబడకుండె నింత ని
ర్భయము గుణహీనుఁ గాన మవురా గుణవంతున నార్తనంచుఁ ద
ల్లి యొకగుణంబు చాలమి బలేయని యెన్నిగుణంబు లంటఁ గ
ట్టియు నవి చాలమిన్ విసువ డింభకుఁ డంబకుఁ జిక్కనొక్కటన్॥ 45

అర్జునద్రుమభంజనము.

క॥ ముద్దుల కృష్ణుఁడు ధృష్ణుఁడు। మద్దిలవలెనున్న రోలు మధ్యమెనయురా
మిద్దెలకడ మొద్దుబవలె। మద్దులు వడఁగంచుఁ దల్లిమదిఁ దల్లడిలెన్॥ 46

నలకూబరమణిగ్రీవశాపవిమోచనము.

శా॥ కేళీచ్ఛన్ నలకూబరుండును మణిగ్రీవుండు గ్రావాటవిన్
బ్రీశాభగ్నులు నగ్నులై సురమునిన్ వీక్షించి తచ్ఛాప రూ
పాలాపంబుల మద్దులై యిపుడు కృష్ణాకృష్టులై గిట్టి యా
లీలాబాలకు నాజ్ఞఁగొంచుఁ జనిరోలిన్ దివ్యరూపంబులన్॥ 47

నవనీతభక్షణకారణము.

శా॥ చోరుండై ప్రతియింట వెన్నఁదినెఁ గృష్ణుం డేటికో యందు రీ
సారస్యంబు వినుం డలభ్యఫలదీక్షన్ భావ్యనర్థప్రతీ
కారంబాడిన చేయుటర్హమనుదీక్షన్ భావిదావార్చులన్
క్షీరంబుంగొను భంగి మ్రింగనుభయక్షేమార్థమై తెత్తఱన్॥ 48

విశ్వరూపప్రదర్శనప్రశంస.

ఉ॥ సత్షము లేదు కృష్ణునకు భక్తశరణ్యుఁడు జాతమాత్రుఁడై

మూఢులు గానలేని నిజరూపముఁ జూపెను గన్నతల్లికిన్
రక్షణ లక్షణ క్రమధురంధరతం బరికించి చూపె మృ
ద్భక్షణ జృంభణ క్రియలఁ బాలకమాతకు విశ్వరూపమున్ ॥ 49

బృందావనప్రవేశము.

క॥ నందసులకగు నుపద్రవ । ముం దలఁచి భయం బమందముగ మందలతో
నందాదులు బృందావన । ముం దాదులతోడ నేగి ముదమొందిరతిన్ ॥ 50

పురనిర్మాణప్రశంస.

సీ॥ నందనందనుఁడు వారందఱు వినుచుండ నిందు సుందరదేవమందిరములు
గలవవి దేవతాకరుణచేఁ గాని కన్పడ వివ్వనాధిదేవతను గొల్వఁ
దన వారు చండికనర్చించి నిదురింప విభుతలంపు నెఱింగి విశ్వకర్త
యక్షులు పదిలక్ష లాత్మశిష్యులుమూఁడు కోట్లుఁదానును రత్నకోట్లు దెచ్చి
పంచయోజనపరిమిత పట్టణంబు । సపరికరముగ నిర్మించి చనిన వెనుక
మేలుకని చూచి కృష్ణుని మెచ్చివారు । దమకుఁదగు నిండ్లలో డిగి తవిసిరపుడు ॥ 51

బృందావనప్రశంస.

సీ॥ నందీంద్రకలహంబునందు ముక్కంటి మిక్కిలికంటిమంట మున్నీవ్వలినులి
నంబుధిదరిఁ జేర్చ నది జలంధరుండయి బృందను బెండ్లాడి యింద్రు గెలిచి
సురముని పెరరేఁప గిరిజకై యాసింప హరునకాతనికిఁ బోరాటమయ్యె
హరిసిద్ధుఁడై బృందదరికేగి గోష్ఠిలోఁ దత్స్పృష్టుఁడై జలంధర కబంధ
మా సతికిఁ జూపి బ్రతికింపుఁడనఁగ నందుఁ । జొచ్చి క్రీడించె బృందయా చొప్పుఁ దెలిసి
యలిగి సాదఁ జొచ్చె హరియందుఁ దులసినాఁటె । నాటిబృందావనం బెబృందావనంబు॥

సీ॥ మనురాధికాశాపమున సుదాముఁడు శంఖచూడుఁడై ధర్మధ్వజుని సుతయగు
తులసియుఁ దానుఁ జతురుత్మఖుపంపున దంపతులయి సుఖియింపుచునొక
మన్వంతరం బేలె మహినప్పు డమరులు స్వాధికారభ్రష్టులగుట కలిగి
హరుఁడు బోరాడ రాహరి విప్రుఁడై స్వదత్తకవచ మాదనుజు నడిగి
తొడిగి శంఖచూడుండయి తులసి వెనయ । శంఖచూడుని హరుఁడొంచె శౌరి తులసి
దుర్ణయముల సారగ్రావ తులసులైరి । తద్వనంబయ్యె నిపుడు బృందావనంబు ॥ 53

సీ॥ శ్రీదారభక్తుఁడై కేదారనృపతి భూదారులయందు సుదారుఁడగుచు
బహుయజ్ఞములొనర్చి భగవదర్పితములు చేసి జైగీషవ్య శిష్యుఁడగుచు
ఘోరతపమొనర్చి గోలోకమెనసెఁ దద్విభు పేరఁ గేదారతీర్థమయ్యె
నందు బ్రమందిన వారి కలవడు మోక్షమాతని పుత్త్రి బృందయుఁ దపమొనర్చి

హాగినివరునిగ వరియించి యతనితోడ । లోలయగుచుఁ గ్రీడించి గోలోకమునసి
రాధతోఁ దుల్యరై యుండె రమణకరుఁడు । దత్తపోవనమయ్యె బృందావనంబు ॥ 54
శా॥ రాధా షోడశనామమధ్యగతమై రాజిల్లు బృందాఖ్య త
ద్రాధా కృష్ణవిహారయోగ్య వనమే తానయ్యె బృందావనం
బాధన్యుల్ ధర సుప్రతిల్ల నదియుం బ్రాదుర్భవించెన్ విభుం డీ
ధాత్రిం బ్రబలికల్పమందు నిదియే బృందావనంబై తగెన్ ॥ 55

వత్సాసురసంహారము.

క॥ వత్సాసురుఁడొకతఱిగో । వత్సాకారమునఁ దన్ను వచ్చినఁ గని శ్రీ
వత్సాంకుఁడతని నైదవ । వత్సరమున ద్రచ్చె గోపవత్సలుఁ డగుచున్ ॥ 56

బకాసురభంజనము.

గీ॥ మాధవునిఁ బ్రధానమల్లనిబర్హణ । వ్యాయమెఱఁగి మ్రింగె నతఁడు పొంగె
నోర్వఁజాల కుమిసె నుమిసిన హరి బకా । సురునిఁ జీల్చి కూల్చె సురలు పొగడ ॥ 57

అఘాసురసంహరణము.

గీ॥ పేరుసర్గకముగఁ జెనుపాఁప రూపూని । మ్రింగె గోపకులను గృష్ణ నఘుఁడు
పాపహారిశౌరి యూఁపిరి కడ్డమై । తునుమ వాని తేజ మెనసె హరిని ॥ 58

శ్రీరాధాకల్యాణము.

సీ॥ నందుఁడానందంబున సనందనుండయి మందగాయఁగఁ బోయి యందమంద
కందబృందంబు మిన్నంది గోబృందంబు పెదర వల్లవులెల్ల బెదర నులువ
సురమునఁ గృష్ణుఁ జేర్చిరి రక్షనీక్షించు నెడ రాధ రా మెచ్చి కృష్ణునిచ్చి
గర్గోక్తిఁ గని రాధికకుఁ బ్రమొక్కి తద్దత్తవరుఁడయ్యె రాధయుఁ బరునిఁ గూడి
చనుచు సంకల్పజనిత రాసస్థలమునఁ । దరుని జస్థితిఁ దలఁచునంత విధివచ్చి
యుభయులకుఁ బ్రమొక్కి కూకుదుఁడొజ్జయునుఁగ । రాధనప్పుడు పెండ్లాడె మాధ
(వుఁడు ॥ 59

రాధావతారకారణప్రశంస.

సీ॥ పితృకన్యలు కళావతి రత్నమాల మేనకయు నాఁ గలరు మేనకహిమాద్రి
సతిరైయుమను గాంచె జనకరాట్పత్నిరై రామపత్నిని గాంచె రత్నమాల
మనుకులేంద్రుని సుచంద్రునిఁ గళావతిఁ బెండ్లిరై మాధవాంశజు నతనిఁ గూడి
వేయేండ్లుఁ గ్రీడించె విధిఁ గొల్చియతఁడు ముక్తిని గోరసహాముక్తి కనుమతిఁ గొనె
నతఁడు వృషభానుఁడుగఁ గళావతిగఁ దాను । బొడమ గోలోకమున రాధమును సుదామ
శాపమున వారికుదయించె సరవివార్యఁ । దనుఁ గని విముక్తులగుదుఁ గృష్ణునివరించె ॥ 60

సీ॥ కృష్ణుండు విరజయుఁ గ్రీడించుటరసి నెచ్చెలి తెచ్చరింప నొచ్చి కనవచ్చు
రాధ సుదాముఁడు రానీమి నదలించు టెఱిఁగి శ్రీకృష్ణుఁడదృశ్యుఁడయ్యె
నదియయ్యె విరజ యింతయుఁ గాంచిచనె రాధ యేటిబోటినొనర్చి కృష్ణుఁడెనయ
సుతుల నేడ్వురఁ గాంచి పతిరాధనొంద నందనులబ్ధులగునట్లునది శపించె
మనుజుఁడవు గమ్ము లెమ్ము పొమ్మనుచుఁ గృష్ణు । ననిచియు సుదాము ననుర
(గమ్మనియె రాధ
కామినివిగమ్మనుచు రాధికను శపించి శంఖచూడుఁ డతండయ్యె శాపమహిమ॥ 61

పర్యుషితాన్నభక్షణము.

సీ॥ విధుపరివేషంబు విధమున గోపకుల్ విధుఁ బరివేష్టించి వివిధ విధుల
గారవింపుచుఁ గోరి కొరగింపుచుఁ జెల్ది లారగింపుచునుండ శౌరి లేచి
క్రేపు లేపాలమున మేపుల కేగి నో కనివత్తుఁ దినుచుండుఁడనుచుఁ జనుచు
వానిఁ గానక వచ్చి వారిఁ గానక మెచ్చి వారిజాసను మాయ వమ్ముసేయ
నన్నిరూపులు దానయ్యె యింటనింట । గుట్టుఁ బైఁ బెట్ట కొక్కరుఁ డిట్టుగడపఁ
గడపట భయంపడుచు నల్వ వడకి కొల్వ । నగుచు మెప్పించి యెప్పటి పగిదినుండ॥ 62

ఉ॥ వచ్చితె నెచ్చెలీయనుచు వత్సలు వత్సలఁ గాంచి వచ్చుటన్
మెచ్చుచునున్న యన్నములు మెక్కుచు నిక్కుచు నిండ్ల కేగి త
మ్మచ్చుతరాహిఁ బ్రమింగ నితఁ డున్నతుఁడై బ్రతికించెనంచుఁ దా
మచ్చట ముచ్చటింపఁ గరమచ్చెరువై హరి మెచ్చి రందఱున్॥ 63

ధేనుకాసురసంహారము.

సీ॥ పలుగండములు దప్పెఁ బౌగండదశ యొప్పె నని యుత్సవ మొనర్చి నారగించి
గోపాలకులఁ గూడి గోగణంబులతోడఁ జని యాటలాడుచు వనటఁ గూరి
తాళీవనముఁ జేరి తత్ఫలంబులు గోరి యొకచెట్టు బిట్టూఁప నున్న చెట్టు
లొండొంటితోఁ దాఁకి పండులు జలజల రాలుచప్పుడు విని రాసభమయి
తన్నరా ధేనుకాసురుఁ డతిమిపట్టి । తట్టి గిరగిరఁ జుట్టి యా తాటిచెట్లు
విరిగిపడునట్లు విసరిచంపించె శౌరి । హలికిఁ దాలాంకనామంబు గలుగునట్లు॥ 64

కాళియమర్దనము.

సీ॥ జనులహిభీతులై మును నెలనెలకు భక్ష్యములు భోజ్యములు వృక్షముల క్రింద
నిడ సర్పములు వానినెల్ల నిజాంతికుండగు ఖగపతి కిడ నవి హరించి
గరుడభయంబునఁ గాళియుండరుదెంచి సౌభరి మత్స్యహింసకు సహింప
కరగాంతకుండు రాకుండ శాసించిన యమునాహ్రదంబున నడఁగియుండ
తద్విష విమిశ్ర తోయంబుఁ ద్రావి పడిన । గోపగోపాళి బ్రతికించి యాంపిసాళి
నడఁగఁ ద్రొక్కియుఁ దత్సతీప్రార్థనమున । విడిచెఁ గృష్ణుండు రక్షగా నడుగుఁ బెట్టి॥ 65

దవానలభక్షణము.

ఉ॥ కాళియసర్పమున్ విడిచి కంజదళాక్షుఁడు నిర్గమింప గో
పాలురు నందముఖ్యులును బంధుగణంబు గడున్ సంతసించి రా
త్రై లలిఁ గాఱుచిచ్చుఁ బొదువంగ ననంతుఁడు గ్రోలిలీలమైఁ
గేళివనంబునం దునిమెఁ గృష్ణుఁడు గాడ్పుబలెం బ్రలంబునిన్॥ 66

మ॥ నిలువుండీరముఁ జొచ్చెఁ జిచ్చుపసులన్ నిండారఁగాఁ బైగలం
బిలువుండీరమరం గనుంగొనకుఁ డీపీడం దొలంగించుమీ
చెలువుండీఱము గామఖంతమని యాచిచ్చున్ వడిన్ మ్రింగి తా
నలభాండీరముఁ జేర్చె వారి హరి కవ్యాక్షిప్త డిండీరమున్
దళడిండీరము, కాననాబ్ధికి మధూద్యద్గండ పిండారమున్॥ 67

గోపీవస్త్రాపహారణము.

సీ॥ పల్లెవన్నెవులుల్లసిల్ల నల్లనిగొల్లపిల్ల పిల్లనగ్రోవి పెదవిఁ బొదవి
మెల్ల మెల్లన నూఁది యుల్లిబిల్లిగ మూదిగోళ్ల వేళ్లను బాఁదుకొలిపి వొలపి
త్రుళ్లిమ్రోల్లిగురింపఁ జల్లచల్లఁగ రాగమల్లనల్లనఁ బాడునను చుఁజను చుఁ
దల్లిపిల్లనుఁ బిల్లతల్లినాల్లకవిని గొల్లతల్లలి మరులొల్కనుము ననుచు
నుల్లమునఁ బొల్చినదినిల్చి యుల్లెలొల్చి। మొల్లముగఁ బెట్టి నీరాడఁ గొల్లఁ గొట్టి
యుల్లసములాడి మెఱచి సిగ్గెల్లఁ జెఱచి। వల్లవుండయ్యె రాధికావల్లభుండు॥ 68

విప్రవనితాశాపవిమోచనము.

మ॥ పసులంగాచుచు నాఁకటం బడలు గోపశ్రేణి నంపించి భా
త్రినురుల్ పొందన వారియాంద్రకడఁ గోరింపన్ సతుల్ భక్ష్య భో
జ్యసమేతంబుగ వచ్చియిచ్చిరఖి మోక్షంబిచ్చె తచ్ఛాయల
వ్యసుధాదిత్యుల చేరఁ బంచె హరి తత్ప్రాగ్జన్మశాపఘ్నుఁడై॥ 69

విప్రవనితాశాపకారణము.

మ॥ ఇవి యొట్లన్న వెలుంగుఁ డాంగిరసు లగ్నిచ్ఛన్ విమర్శింపకీ
ముదితల్ మోహితలైరటన్న భ్రమచే మున్ను గ్రకోపంబొసం
గి పయన్నిక్క మెఱింగి కృష్ణకృప ముక్తిం గాంచి మీచాయలన్
నుదతిత్వంబు వహించి మమ్మెత్తనయుఁ డంచుం బల్కి వీరైరిటుల్॥ 70

గోవర్ధనోద్ధరణము.

సీ॥ ఏఁటేఁట జరిందు నింద్రయాగము మాన్పి శైలేంద్రయాగనిశ్చయ మొనర్చి
గోవులకును భూమిదేవులకును దీనజీవులకును దృప్తిఁ జేయఁ బనిచి

గిరిరూపధారియైకృష్ణుండు నందాదులొసంగినవరదపాయసములెల్లఁ
దానారగింపఁబంతము నవింద్రుఁడు సప్తవాసరంబులు జాల్లవానగురియ
గోవులను గోపికలనెల్లగోపకులను । గావ గోవర్ధనంబెత్తి కదలకుండ
గొడుగుగాఁబట్టుటరసి శక్రుండు వేడ।నతనిరక్షించె సప్తమహాయనమున॥ 71

ఇంద్రప్రార్థనాంగీకారము.

మ॥ వెరఁగై యింద్రుఁడుచిక్కి మ్రొక్కి సుతుఁడావిష్వచ్ఛపై వత్సల
త్వ రమం బాయకప్రోవుమంచుఁబలుకం బ్రాణంబులప్పాండవుల్
ధరయేలింతును వారిచే రణములో ధాత్రీభరంబెల్లఁ దీ
ర్తు రహిం గంసముఖాదులందునిమి తోడ్తోనంచు గృష్ణుండ నెన్॥ 72

సర్వలోకప్రదర్శనాదిప్రశంస.

చ॥ వ్రతమొనరింప నందుఁడొకవాసరమందసురార్ధవేళ నా
ప్లుతుఁడగుచుండఁగా వరుణలోకముఁ జేర్చిరితద్భటుల్ మహా
ద్భుతముగఁగృష్ణుఁడేఁగి పితఁదోడ్కొనిరా వెఱగందిరంద ర
చ్యుతుఁడును సర్వలోకములఁ జూపెఁ దదర్థనపార్థకంబుగన్॥ 73

సాయంకాలాద్యభివర్ణనము.

ఉ॥ అంత దినాంతమయ్యె హరిదంతరదంతురకాంతిశాఖి శా
ఖాంతర సంతరాయతనిజాతుత నాపతనాతనూద్యమా
ద్భ్రాంతశకుంతమంతికదురంత వియోగభయాగళితక్షత
స్వాంతనితాంతతాఁతమదనాకలనాకుల కోకకాంతనై॥ 74

* మ॥ అపరాద్రీభవిభుండురాకతతి ఛాయానక్రసంగ్రస్తదే
హపరార్థుండగుమన్ విభావసుతుఁడాటాలించి మేలెంచి శా
లపయోజాత్ముఁడులీలఁదద్గ్రహముదూలన్ సూర్యచక్రంబువై
చి పడంగొట్టఁగఁజిమ్ముర క్తమనమింశన్ సాంధ్యరాగంబొగిన్॥ 75

క॥ ఇనశశులిరుమొగములు లొం।ఛనమగ లలిగరిణి కిరణజాలమువానై
తనరెడురోదసిమద్దెల ।యనఁదగె ఖగరుతములుగొమకులదిగాదుగదా॥ 76

చంద్రోదయవర్ణనము.

క॥ ఉదయాచలపలిత్రికా । భ్యుదితసమయభోగిభోగమోయనఁ జంద్రుం
డు దనర్చెఁదత్కళంకము।మృదురుచియగు కృష్ణపాదమే కాదుగదా॥ 77

---

*పద్యాంతరము॥క॥అపరగిరికరితనుపనా।తపమకరిగ్రహించుచుటెఁకెగితకటియను హరియుం
దపన సుదర్శనమునఁద । ద్రిభుఁ గ్రుమతఁగఁ గ్రముత నెత్తు శేసంజగదా॥

క॥ చదలనెడుజమునమడువునఁ । బొదలు సమయకాళియాహిభోగఫలకతు
ట్లుదితశశిబింబమలరెం । దదంకము యదూద్వహాంఘ్రిపదముగాదుగదా॥ 78

క॥ మిన్ననియెడిమున్నీటన్ । భిన్నంబగుశుక్తి రణించెంబెసలారన్
వెన్నెలదొర తాంకలుస । మున్నలిఁ బైఁబడినముత్యములుగావుగదా॥ 79

సీ॥ అలశరద్రాత్రియందలరుచుఁ గృష్ణుండుమురళి వాయింపఁగా ముదితలెల్లఁ
దమపనుల్ విడిచి తత్సన్నిధి కేగిరి దారానిసతులుతత్ప్రవణచిత్త
లైముక్తిఁగనిరున్న యన్నుమిన్నలఁగని వెన్నుఁడెన్నెన్నియో విధులు దెల్పి
పొమ్మన్నఁ బోకున్న మురిసి కన్పడకున్న వెదకియుఁ గనలేక విధికి కొసకు
తనత్రయతఁ గాంచి జనాత్రుదితచ్చరితలు । దామె యొనరించి మధురగీతములఁ బాడ
దయగలిఁగి తోఁచి బ్రతిమాలి దానవారి । దానువారిరాసక్రీడఁ దనిసి తనిపె॥ 80

సరోవరవర్ణనము.

చ॥ పరిపరి కేళికూళియను పల్లెరమం దరపోద్భుతమిత్రకీ
ల్బరిణలఁ గ్రమత్రుతుమెత్రన కొలమత్రలపేరిఁటి వేల్పుతాలఁ గొ
ల్వరహీవహించి గట్టుపయిఁ జుట్టునుఁ బుట్టినమ్రాకులానులున్
విరులును బువ్వుఁదేనియలు పిండియుఁబండులురాల్చు మెండుగన్॥

ఉ॥ తముత్రల గుంపునందలి రుగేముత్రలపెంపున శీతవాతపో
తమత్రల పంపున నత్రధుఘృతమత్రలగింపు ననంగునంపమొ
త్తముత్రల సొంపున స్వహుగతముత్రలముంపున నీదుహంసజా
తముత్రల తెంపునం బలుకతముత్రలనింపు నయించుఁ గొండ్కొలన్॥

సీ॥ జిగినాఁచుదీఁగలు చిగురుదర్భలుగాఁగ నలిననాళములింధనములుగాఁగ
ఫుల్లరక్తాంబుజంబులు నిప్పుకలుగాఁగ ఘనకేసరంబు లక్షతలుగాఁగ
మహుగసపూరంబుమధురాజ్యధారగా మధుకరరాజి ధూమంబుగాఁగఁ
దీరభూజములు బుత్విగ్జనంబులుగాఁగఁ దక్షగధ్వనులు మంత్రములుగాఁగఁ
దమిత్రమొగ్గలుబలుయూపదారువులుగ । మనత్రథాధ్వరిగావించుమాని నీజ
నాతిమానాశ్వమేధమహాధ్వరంపు । గొలవనుతలంపు వింపు నక్కొలనుసొం

క॥ క్రమమత్స్యకూర్మరేఖో । ద్గమసంకుల కంకణోరిత్రకాశ్రీకరమై
కమలాకరమోయనఁద । త్కమలాకరమొప్పు విమలకమలాకరమై॥

చ॥ భువనధురీణతాయుతనభోగణుకస్థితిద్యు కపిద్వళ
బ్దరివృతిసాధ్వపాకలనభాసిలి దృక్ప్రుతిభావభావ్యమై
మరిశదమై రసాతలము శోభిలఁజేయుచుఁ బద్మలోచనా
నవరతళయ్యనా నది యనంతవిలాసముఁ జూపు నెంతయున్॥ 85

సీ॥ సమ్యక్ప్రసాదవత్సరసభావంబున ఘనమధుపాటనాళిలవవలనఁ
బ్రబలగాంభీర్యధారంధర్యసంగతి రమణీయభువనసంభరణగరిమ
మత్స్యకూర్మాదిసంభవహేతుకస్థితిఁ గువలయవిలసనాతుంతమహిమ
సంతాపమునడంచుచల్లఁదనంబున నాశ్రితసులభమై యమృతమిమట
సౌత్యమువహించియును సుదంచితద్విశేష। శబ్దలక్ష్మీత్రిదృదమితాబ్దసముదయాస్ప
దత్వగౌరవమున మీఱుదానవారి। మానసము నేమనఁగవచ్చు దానిసొబగు॥ 86

చ॥ అరుణకరోత్కరారుణ కుమాంచల చంచల చంచరీక సం
చరణసమంచితామ్రతరు సంచయముల్ జలబింబితంబులై
పరఁగుఁదదీయతీరమున వహ్నికిఁగంటి ముపర్యధోముఖ
స్ఫురణము నేఁటికిందనుచుఁ జూపరులబ్బురమందిచూడఁగన్॥ 87

ఉ॥ మీఁదుగఁబాదముల్ వఱపి మేదిని నాదలలూఁచి మాధవై
కోదయ సాదరాత్మక వసోదరమందు జపించువారిగా
వాదరిసున్నయున్నతనురాగములం గమలాకరప్రస
న్నోదకమందుఁజూచి చెలియొక్కతె మ్రొక్కఁగ నవ్వెరందఱున్॥ 88

జలక్రీడాదిప్రశంస.

శా॥ రాసక్రీడలఁ జేడెలందనిపి యా రాజీవనేత్రుండు పే
రాసన్ వారివిహారముల్ సలిపి విర్యచ్చంద్రికాసాంద్రధా
రాసంపాతసుశీతసైకతములన్ రాజాస్యలంగూడి యా
రాసంభోగమొనర్చె నష్టలిరుఁడై ప్రత్యేకరూపంబులన్॥ 89

గోపీసంశయవిచ్ఛేదము.

సీ॥ తత్త్వజ్ఞలక్షలితబ్రహ్మచారిగా విచ్చకంబాడుదు రింతకాని
యిందతిలోఁగృష్ణుఁడిట్లురమింపుచు నష్టలిఱుండెట్టుకానటంచు
నగుమగుముకెల్ల నమిత్రకపుట్టుట కొకదేయిమదాప్యాచుఁదుగ్రుఁడగుచు
నాకొంటివన్నముల్ దేమన్నకపియిగచునని యమునాపారమందు మొఱయ
యమునదాఁటి రాఁగ నసమర్థలై వారు। పన్నినట్లచేసి యన్నములిడి
కృష్ణుఁడష్టలిఱుఁదు బుషిశశ్వదుపవాసి। యనుచునమిత్రవేఁదుకొనిరివారి॥ 90

గంధర్వ శాపవిమోచనము.

మ॥ నగముచ్చాంగిరసుల్ గురూపులని గంధర్వుండు వారల్ శపిం
పఁగఁ బామై యిటనందు ద్రింగ హరియొంపఁ ద్రొంటి రూపంబుతో
గగనంబంటి సుదర్శనుండను భవత్కారుణ్య సంపత్తిచేఁ
దెగె మచ్ఛాపమటంచు మ్రొక్కిచనియెన్ దేదీప్యమానాకృతిన్ । 91

శంఖచూడచూడామణి హరణము.

కొనకొని శంఖచూడుఁడను గుహ్యకుఁ డొక్కవిలాసవేళ న
ల్లనచని వల్లవీజనములం గొని పాఱఁగ శౌరి సీరితో
వెనుచని చీరి వారి విడిపించుచు వానివధించి తన్మణిం
గొని చనుదెంచి యిచ్చెనిట గోపికలం గని కాచుసీరికిన్ । 92

కపిద్ధాసుర (కాలకవికుల) సంహారము.

సీ॥ బలియున్నయగు కాలకవియాసురక్కసి వెక్కసముగ నిక్కి వెలఁగయగుచు
వెలిఁగె నబ్బలియుని బలగముకంటకతరువులై పెరిగె నాతనిసహస్ర
సుతవతులగు సప్తసుతులు గోమూర్తులై ఘటతుల్య తత్ఫలచ్ఛటలఁ దినుచు
బలిసిరిందఱును దత్ఫలవిషవాతంబు లాభీర గోనివహార్తిఁ జేయ
శంభుఁ గొల్చి తత్ప్రేషితశంఖకర్ణ । భూతపరవశ విధివాక్యముల నెఱింగి
సీరితో శౌరిచని వారిఁ జీల్చి కాల్చి । మనిచె గోగోపకుల నిరామయులఁ జేసి ॥ 93

వృషభాసుర సంహారము.

మ॥ వృషభంబౌచు నరిష్టనేమియను దైత్యేంద్రుండు దీండ్రించి గో
వృషముల్ గొందలమంద మందపయిఁ బర్వెం బర్వఁ బర్వెందుఁడు
నిశితధ్వాంతమునట్లసంచె నవుడానీరజనేత్రుండు త
ద్వృషమాకార విషాణమూడ్చి యదియే దివ్యాస్త్రమై తోడ్పడన్ । 94

కేశి సంహారము.

క॥ శైశవమునఁ గేశవుఁడ । క్లేశంబున నీసడించి కేశియు నాదు నా
కేశవిరోధినదఁచిలో । కేశవినుతిఁ గాంచె వశమయిరి శిశువులకున్ ॥ 95

కేశి ప్రలంబ వత్స బకాసురుల పూర్వవృత్తాంతము.

సీ॥ గంధమాదనమున గంధవాహాఖ్య గంధర్వతపస్వికి నందనులయి
తగు సుదర్శన సుహోత్ర సుదేవులును సుపార్శ్వుఁడును దుర్వాస శిష్యులయి
యోగబలమున రాధేశపార్శ్వతులై పదత్రిపూజనిత్య వ్రతంబుగఁ దదర్థ
ముమకొలనికిఁ బోయి కమలముల్ గోయుచు శివసృష్టులైతమ చెయ్యిఁ దెల్పఁ
దత్రసరసికి మున్నున్న శివునియాన । దప్పదని కృష్ణుఁడై వారితలఁపుఁ దీర్చ
శివుఁడు విడువంగవారకేశి ప్రలంబ । వత్సబక దైత్యులై ముక్తిఁ బడసిరపుడు ॥ 96

వ్యోమాసుర సంహారము.

మ॥ ఇటులశ్వంబగు కేశిఁ ద్రుంచి యటుపైఁ గృష్ణుండు గోపాలితో
నటవిండ్రాఁగిలిమూఁతలాడు నెడ వ్యోమాఖ్యాసురుండర్భకుం
డటులై యాటమిషన్ గభీరగుహలో నాభీరులన్ దాచ న
క్కుటిలుం ద్రుంచి గుహాగతార్భకుల దోడ్తోఁ గాంచుఁ బెన్ మందకున్ ॥ 97

మాతులాహ్వానము.

సీ॥ వినుఁడు నారదుఁడు కంసునకుఁ గృష్ణప్రశంసయును గృష్ణునకుఁ గంస ప్రశంస
యును దెల్పవినికంసుఁ డుగ్రుఁడై వసుదేవు వఱకరా వారించె నారదుండు
పిమ్మట నక్రూరుఁ బిలిచి పిమ్మటలచందము లెల్లఁ జెల్పి బృందావనమున
కిప్పుడనీ వేగి యప్పనంబులఁ గొని రామకృష్ణుల ధనుర్యాగమునకుఁ
దోడుకొనిరమ్మ తన నతండు గూడదనుచు। నెంత చెప్పిన వినకున్న నీశ్వరాజ్ఞఁ
ద్రోయరాదని యొత్తిగి యక్రూరుఁ డరిగి। రమ్మనఁ గఁ బోయి రాచరిత్రముల వినుఁడు

దివ్యరూప పరివర్ణనము.

మ॥ యమునం దాఁటి రథాధిరూఢులయి వారక్రూరు నీక్షింపఁ దో
యమునం ద్రుంగుచు నీటఁ బైటనొక ఛాయం గాంచె శ్రీకృష్ణ కా
యమునంతన్ భ్రమదీరమున్గి యతఁడొయ్యం బావరాశయ్యనా
య్యమునన్ వర్తిలు మూర్తిఁ గన్గొను వెరంగై మ్రొక్కి ధ్యానింపుచున్ ॥ 99

సీ॥ మలనూని విలువోవి నలుపూని చెలువారు పులిగోరు తీరు కన్బొమలవాని
తొలిగుండు తలనుండు వలనిండు నెలమించుఁ గికురించు తెలిబోమిడికమువాని
కటిదాల సరిగ్రాలు నెటిచాలు నెటిచాలు గదిరేదు ముదురైన నుదురువాని
కొలగాని మెఱుఁగాని నెత్తిరూవికంబుల వందమా హెచ్చుంబొబ్బబందువాని
తెలివలుమాకోని మానికంబుల జగాని। గారమొగిఁ గేరి జగిదేరి మీఱునొసల
వడమవిడి నివ్వటిల్లు మవ్వంపు దివ్య। చొక్కమొకచక్కఁ జేర్చుచేర్చుక్కవాని ॥ 100

దివ్యరూప వర్ణనము.

సీ॥ అంగదప్రాంగదలంగదలంకించు చాలఁ గదముల నొసంగువాని
మురిపెంపు సిరిపెంపు నరహింపు రతినంపు పేరు పేటురమున మీఱువాని
యురుగుల్ తొలుంగుటుంగరములుం గరములం గరమలంకృతులు గాఁ గలుఁగువానిఁ
జెను మించులను మించు పికిలిపించెపుఁ గుచ్చు వ్రేలాగు మొలద్రాడు వెలయువాని
తళుకుమగడాలుఁ దొగడాలుఁ దమ్మిడాలుఁ। బుగ్గదొరడాలుఁ గలడాలుఁ బ్రొద్దు
[డాలుఁ
దారొరల డాలు నెలడాలుఁ దలువుడాలుఁ గలుఁగు మేల్కొందనపుటంచెల
[illegible] ॥ 101

సీ॥ అలసంపఁగుల జొంపముల పెంపడలనొంపఁగల సొంపుగల నాసఁ గలుఁగువానిఁ
గురువిందములఁ గెంపుటరవిందములఁ జెంపుఁదొలఁగించు మోవినవ్వొలయువానిఁ
గ్రమవృత్తసమచిత్తజమహత్తరనిషంగకమనీయ జంఘాయుగంబువాని
వెలిదమ్ముల మదముత్తె వెలిజిమ్ము చెలువమ్ము గలనిడువాలుఁగన్నొమలవాని
నిడుభుజంబులవాని సుందొడలవాని । నొగులడఁచువాని గూఢజానువులవాని
తేలిడెడువానిచక్కని మేనువాని । శ్రీరమాజానినపుడు దర్శించిరచ్చి॥ 102

చ॥ నునువిను చాలిమేఁత పయినూలొక్కని నిబ్బెపులిబ్బి బ్రబ్బుబో
టి పెరుఁగుమేలితొట్టూరపు కడెందియనుంగున గొప్పనొప్పఁ జా
లినకొనగోటఁ జిక్కవెడలింపుచునింపుగఁ బాలవెల్లియం
దు పెగడు దున్న నిన్నుఁదలఁతుఁ మురమర్దన శ్రీజనార్దనా॥ 103

ఉ॥ ఈనదిలో మునింగి భవదీక్షణతృప్తుఁడనై భజించితిన్
మానసికార్చనార్పితసుమంబులె నీపయినుంటఁగంటి ని
క్లైనిపుడీ వెఱుంగనటు లేమిగనంబడెనీట నంటినో
దీనశరణ్య కృష్ణ భవదీయమహత్త్వ మెఱుంగ శక్యమే॥ 104

శా॥ దేవా కృష్ణుఁడు వాసుదేవుఁడని మూర్తిస్ఫూర్తి వీక్షించి యీ
జీవుల్ గొల్లదచంద్రుగాని నిజమీక్షింపన్ జగత్కుక్షివే
కావే కావవె భావవేశ్రమున నీకల్యాణరూపంబు స
ర్వావస్థావసరంబులన్నిలిపి మాయంబాయఁగాఁ జేయవే॥ 105

అపూర్వ స్తవము.

స్రగ్ధర శ్రీకంఠుండై సేవ్యుం డంచుం జెప్పన్ వేదశ్రేణుల్ దొల్తన్
వైకుంఠుండై వంద్యుండంచుం వాదించుం దర్వాతన్ దామే
యేకాకారంబై బ్రహ్మంబై నీమూర్తుల్ దానేయానంచున్
నాకుందోఁచున్ నామాకారానందార్థం బీనాయ్యంబౌటన్॥ 106

సీ॥ అనుదినమును నినుమనమునఁ గనుఁగొను మనుజుని వెనుకొని మనుతుననుచు
వినుపెడఁ గనుపెడఁ జనుపెడఁ దినుపెడ నవుపెడ ననువిడ కెవరును ననుచుఁ
దెలిసియుఁ దెలియక సలిపిన కలుషము లయుతములయినను నేయిపుమనుచుఁ
బనుల కొలఁది పలుతనువులనొసఁగిన నలయక తలఁపున మెలఁగుమనుచు
బహుళసుఖముల నిహమునఁ బరమపదము చరమగతినిదుమని నినుగరిమఁ గొలుతుఁ
గరముఁ గనికరమున మదిగరుగ నభయకరము శిరమున నిడుమిక పరమపురుష॥ 107

ల॥ ఇలయును జలమనలమును చలి పెలపుగగనమును గలసకలజగములను దలఁపున నె సల్పన్
నిలుపఁబురికొలుపఁ దరిఁ గలపమతియుతరులకుఁ బలుమఱును గనఁబడక ఫలముల
[నొసంగన్॥
బలుపగలయవతరణములనవనిఁ గనఁబడియు ఎల్లఁ దెలియఁ బడతిమహిమలను జెలు
[వొందన్॥

దోలుబ్బులకుకోవఁగన సులభముగఁగనఁబడఁగ వలతివయి వెలయునిమ్మఁగొలుతుఁ [బరమాత్మా॥ 108

ల॥ జననియును జనకుఁడును తనయులును సహజులును ధనము పరిజనము గురుజనము [మఱిసీవే
యను మమతఁగను మునిమతి ఘనుచునను మతముచుమని విన్నయమున నయమునను మనవి [యొనరింతున్
వినతులయి వినుతులను ననుఁదనుపుననదలను మనుతునను దినమునెదు ఘనమగు [ప్రతిజ్ఞన్
గనికరముగనికరము మనమునను బెనఁగొనఁగఁ గనుఁగొనుమునఁగొనుము వినుము [పరమాత్మా॥ 109

ల॥ సురపతియుశుచియముఁడు నిర్ఋతియును వరుణుఁడును గరువలియుఁ ధనదుఁడును [హరుఁడును మొదల్గాఁ
బరఁగుసురవరులయినఁ గరముధవదఖిలగుణ గరిమలవమయినఁ దెలి యరవిశ్రుతి [వల్కన్
గరయుదరథరణమొకపరమగతి యనుచు ధవశరధిఁబడిమునుఁగుచును దరిగనక నానా
దురితములనిరతమును జరితములఁగనఁబడెదు నరులకది దెలియుటకుఁ [దరమె పరమాత్మా॥ 110

ఉ॥ అండజయాన కుండలిశయాన భయానకభండనారి రా
క్షండన యక్షరకాండ నవకౌస్తుభమండన రక్షితాశ్రితా
ఖండల గండలంబిశశిఖండ లసన్మణికుండలా ప్రస
న్నాండవృగముత్త చక్రధర నూత్నవిభాస్త రవీందుతుండలా॥ 111

ఉ॥ తావకసేవ తావళికిఁదద్దయు నెద్దియునైన భావుకా
భావముగల్గునే వివిధభావములంగన నీదుపాదరా
జీవములాశ్రయించె నిజచిత్తము గావున నిబ్బయంబు నే
నే విదళించి కావఁగదవే యవినశ్వర భార్గవీశ్వరా॥ 112

క॥ అని యీగతివినతుండై। వినుతింపుచు మధురఁజేరి వెన్నునిఁదనతోఁ
దనయింటికిప్పుడేవ। మనసుఁగంసుని మొత్తి వత్తుమని పుత్తెంచెన్॥ 113

రజక సంహారము.

ఉ॥ అంతదినాంతమయ్యె నరకాంతకుఁడుం బురకాంతలెంతయున్
వింతగఁజూడ ధీసంతసిల విప్రులు మెచ్చఁ బురాంగన
ప్రాంత నెవద్దుచున్ రజకుఁబుట్టములిమ్మన నీమి నా మిమన్
గొంటుకనాక్షి శ్రోక్షి తమకుందగుబట్టలు గట్టెదైకాదెన్॥ 114

కువింద రక్షణము.

క॥ మంతలగారుదుడై మావ్యక్తుని విందుఁడు మాపిలిక తారవిందుఁడగుడు గో
విందునకు మేనివలువలుఁ। గుందనపుందొడవులిచ్చి కొనె నీప్సితముల్॥ 115

సుదామసంరక్షణము.

క॥ దామోదరసన్నిధిలోఁ । దామోదరసంయుతుఁడు సుదాముఁడు సుమనో
దామయుక్తులనిడి కృష్ణున । కా మహిమాత్రుఁ బ్రోవుమనఁగ దయఁ గావిగొనిరుణ॥

కుబ్జావనము.

క॥ మయ్యాళుదిప్పులం దన । యొయ్యారపుఁ గడలఁ గలుప సోవ నయారే
యియ్య గనాశిరోమణి । లియ్యని విలుకానిఁ జాఁత్రతి కాదుగదా॥ 117
గీ॥ అనుచుఁ జయ్యన వాయలయ్యంగనం గ । నుంగొని యమ్మంగ కౌతుకరంగదంత
రంగుఁడై భక్తి సుప్రాంగిమంగళకర । వచనరచనలఁ బొగడు నట్టి చిరముగను॥ 118
మ॥ అనుశేషంబులు గోరికైకొని త్రివక్రాకారయౌ కుబ్జ నా
క్కు నిమేషంబునఁ జక్కనైన వనితం గావింపఁ గా విశ్వమో
హనమూర్తిం దనఁ గాంచి పంచశరవీరార్తిన్ నివర్తింపఁ జే
సి ననుం బ్రోవుమటన్న వత్తుననియె చేరెన్ ధనుశ్శాలకున్॥ 119

కంసకార్ముకఖండనము.

ఉ॥ చేరి గజారికార్ముకము శ్రీరఘురాముఁడు చిఱుతీరునన్
శౌరి నిజారికార్ముకముఁ జయ్యన వ్రయ్యలు జేసి తాను నా
సీరియు రెండుఖండములు చేకొని దండ్యులఁ జెండి వల్లవా
గారమునందు భోజనసుఖస్వపనంబులు దీర్చి వేకువన్॥ 120

సూర్యోదయవర్ణనము.

మ॥ తొలిదాల్కట్టియఁ బట్టి తూర్పుచెలి కందున్ సన్నపట్టా కావ్యఁ గా
నెలపానైకులఁ బుట్టిగాఁ గొనిన పెన్నే చెంచితన్ మిఁటియం
దలిపోద్దుం దొడవూడ్పు చొప్పదుగఁ జెంతం దండ్రి నేరం బెటిం
గిలి లలిం జీఁకటి సంజకుంజగమిడాఁ గెంగానలం దెల్లెడన్॥ 121

కంససంహారము.

మ॥ బకవిద్వేషి ప్రభాతకృత్యముల నిర్వర్తించి కంసద్విపుం
బెకలింపం జన నడ్డమై కువలయాపీడంబు పీడింప నో
డక బల్వెండుక నొండఁ బోరి శిరమూడం గొట్టి చాణూరము
ష్టికులం జంపి నృశంసుఁ గంసుఁ దునిమెన్ శీర్షప్రహారంబులన్॥ 122

కంసజన్మకారణప్రశంస.

సీ॥ ఒకయుతుకాలమం దుగ్రసేనుని రాణి యామునతటిని సుయామునతటి
నిష్టవిహారసంతుష్టయై చెలులతో నొంటిగ మఁదొల్కఁరి మెలుపుటొలుపు

నరసి రతిచ్ఛచే నాకేశ్వరుఁడు గోరెఁ గాలనేమి యుదగ్రాకారమూని
వచ్చిరమింపఁగా నచ్చెరువందుచుండి కలయికలో భర్త గామిఁ దలిని
తనసతీత్వముఁ జెఱచినదనుజుఁ డగడి। కంసుడను నాఁగఁ బరఁగి సితక్షలవినాశ
కరుఁడు దనకులమునఁ బుట్టునని గాకటంచుఁ। గోపికావాళిం డెకృష్ణుఁడై కూర్చునిట్లు।

జననీజనకసంభావనాదిప్రశంస.

ఉ॥ కుమరుంబుల్ గురిపించి రత్తటి సురల్ గోవిందుఁ డుగ్ర దేవకీ
వసుదేవుల విడిపించి వేదుఁగా నిరయాత్రై సుగ్రసేనాఖ్యుఁ ద
ద్వసుధం బోసిఁ గ బంచి పిమ్మట యశోదానందులం గొంత సం
తసిలం జేయుచు పిమ్మ గాల్చి నిలిపె గ్రామించి భోజాదులన్। 124

ఉపనయనమహోత్సవము.

చ॥ మహితముహూర్తమందు మహిమప్రథితుఁడు గర్గుఁడు దొడ్డగా
రహి నుపనీతు రైరి రామ్ముఁడుఁ గృష్ణుఁడుఁ దొంటికన్నవి
గ్రహములు ప్రశస్తతేజమునఁ గన్నులకున్ మిఱుమిట్లు గొల్పఁగా
నహహ రవీందులో, పటికనార్చిన బంగరుబొమ్మలో, యనన్। 125

విద్యాభ్యాసము.

సీ॥ ఏపీట నివసించి రెల్లజీవులకు విశ్వేశ్వరుండు విముక్తి నిచ్చుచుండు
నేపీట బ్రహ్మాది దేవతలున్ మునులు యోగులును మోక్షార్థులై నిలిచియుండు
రేపీట మంత్రులై యిందిరావతి క్షేత్రపాలుఁడై భైరవుండేలుచుండు
నేపీటనారసి నానావిశ్వపావని గంగాతరంగిణి పొంగిపారలు
నట్టి మహిమాంబురాశియైనట్టి కాశి। కరిగి విజ్ఞానసందీప్తుఁడైన సద్గు
నట్టి సాందీపువలన విద్యలు గ్రహించి। పుత్త్రదక్షిణ యిచ్చుట చిత్త్రమయ్యె।

గురుదక్షిణాప్రదానప్రశంస.

ఉ॥ నైపుణిఁ దాపి యుక్తకనంబున లోకికవిద్య గాఁగ వి
శ్లేషపు విద్యలన్నియును గ్రహించి గ్రహించుటకబ్రమందిసాం
దీపుఁడు నందనందనులఁ జేరి గనుంగొనవారు గోరుచో
తాపసవర్య యోర్వగురు దక్షిణ మందుఁ దదిప్సితార్థులై। 127

మ॥ ఒకనాఁడబ్ధి ప్రభాసతీర్థమున మున్ను త్తజ్జయుండై తద
ర్భకుఁడంభోధిఁ దూఁడాపెట్టంగ కరతంభిప్రార్థించిరప్పాపుత్రు
స్త్రీకమ్మి బంచజనన్వధించుచుఁ దదస్థి ఘోరశంఖంబు గొంచును
యముఁ జెంచి తద్భూర ప్రసాద ప్రాప్తితుడౌతా పుత్రులై। 128

మధురాపురప్రవేశము. కుబ్జామనోరథపూరణము.

మ॥ తదనుజ్ఞం గొని వచ్చుచున్ మధుర వింతం బొంచ దశ్వస్స్వనం
బాదవిందందమరాళి గాఁదలఁచి స్వీయాళిన్ నియ్యంగఁ దద్యుక్తి నా
కదృగానంద మొనర్చి కృష్ణుఁడు యశోదానంద గోపీహృద
త్పదయుం దేల్పఁగ సద్గుణంబిడి కుబ్జాకాఁ ఛఁదిచ్చెందమిన్ । 129

సృగాలసంహారము.

మ॥ బలదాక్షుకరుఁడై తొలంగిన జరాసంధుఁడు విసర్జించి సే
నలతోడన్ దమఘోషుఁడచ్యుతుని కంతంబేరి ప్రేరేఁపఁగా
హరితో నేఁగి సృగాలుఁ గూలిచి తదీయ స్త్రీలు ప్రార్థింపఁగా
నిలిపెం దక్కుర వీరపట్టణమునన్ వెన్నుండు తన్నందనున్ ॥ 130

జరాసంధయుద్ధము.

సీ॥ పితృవియోగమున శోకితులై రిపాండవుల్ప్రకారా ప్తివిభుఁ డంధుఁ డతనితనయుఁ
డతిమదాంధుఁడు కుంతి సుతులెట్టులై యుండిరోయని కపటకరాగ్రుఁ బనిచి
జిగిమిషుఁడై యుండ జగమీషువులఁ జెండఁ దగినంత సేనతో మగధనేత
దనకుఁ బుత్రికలు కంసునకుఁ బత్నులై నవస్తియుఁ బ్రాప్తియుఁ గష్టపడఁగ
మిట్టిపడి మధురాపురి ముట్టడింప । రామకృష్ణులు వారియుర్వ్యాదియమ్మనాఁడు
సైన్యయక్షోహిణులఁ గొట్టి వానిఁ బట్టి । యొనుపి విడిచిపెట్టి రామినాఁ డిపనులఁ బట్టి॥

కాలయవనహననము.

సీ॥ మఱియు జరాసంధుఁ డఱిఁగి యెత్తిగియుఁ బదునేడు మాఱులీపగిదిఁ గాఁతి
పడు వివిక్తపహారి బయలు దేరుటకు సన్నద్ధుఁడౌనంతలో నారదుండు
హరిపల్కులఁ దెల్పి ప్రేరేపింపఁగా దర్పమునఁ గాలయవనుండు మూఁడుకోట్ల
యవనసైనికులతో నవనియానిన చందమున మధురాపురి ముట్టడింపఁ
గృష్ణుఁడఖిలజ్ఞుఁడగుటచే దృష్టుఁడైని । రాయుధుండయి రాఁగని యరేఁడు దలుమ
హరియు గిరిగుహఁ జొరఁగ వాఁ డరిగి హరిగఁ । దలఁచి యందున్న ముచికుందుఁ దన్ను జెప్పె ।

కాలయవనజన్మవృత్తాంతము.

సీ॥ యాదవుల్లమగోష్ఠివగునన్ను నపుంసకుఁడు పరిహాసించియనంటు పత్తి గాక
పురుషుఁడే యనితమ ప్రేలఁ జేరింగ మింటు మిన్నకుండిరటంచు మిగులఁ బొగిలి
యదుకులభీకరుండగు సుతుఁ గోరి శంకరుం జేరుమెక్కువుండి దినము
ఘనతప మొనరింపఁగ రమింపిభర్గుఁడు గర్గునడిగిపట్టకొలుగువనఁ గ
నారఁ దచ్చరయుండుఁ గన్న ప్రియుని । యవనపతి పెంచి తన రాజ్యమువలనొసఁగ
నారఁడే కాలయవనుఁ డానిమురుండు । జెంచియు చిక్కుండు చేరఁ జంపించెనిట్టు॥

వాసుదేవ ప్రభావప్రశంస.

చ॥ హరిగిరిమం బెఱుంగఁ దరమా పరమాత్ముఁ డతండు నేఁడు భూ
భరము హరింపఁ గృష్ణుఁడయి భక్తులఁ బ్రోచుచుఁ బాపయుక్తులం
బొరిఁగొను మిన్నవాఁడు వెలుపుల్ మఱుపుల్ గలవాఁడు గాదు భం
గురమతు లెట్టులన్న ముచికుందరిరక్షణ వర్ణనీక్రియన్॥ 134

ముచికుందచరిత్రము.

సీ॥ ముచికుందుని చరిత్రము వినుఁ డతండు మాంధాతృపుత్త్రుఁడు దేవతాహితార్థి
వాసవప్రార్థితుండై సమరములందు నమరులకు జయంబు నమరఁ జేసి
సురలు ప్రసన్నులై వరమీఁ దలఁచినఁ దనవాంఛ లేమి నిద్రను వరించి
లేపినవానిఁ గూల్చెద నంచుఁ బన్నుంట హరి యెఱుంగును గాన తనని పుడు
మేలుకొల్పుటకిరీతిఁ గీలుకొల్పి । స్వాజ్ఞ చే విశ్వకర్త మున్నద్భుతమ్ము
మున సృజించిన ద్వారకాపురికిఁ జేర్చె । యోగమహిమను మధురలో నున్న జనుల॥

క॥ వీక్షించుచు ముచికుందుఁడు । పేక్షింపక మోక్షమున పేక్షింపఁ గృపన్
రక్షింపనున్న జలజా । క్షునిటుల్ పొగడఁ దొడఁగె నతఁ డానతుఁడై॥ 136

ముచికుందస్తవము. బాలకృష్ణస్తవము.

శా॥ శ్రీనందప్రియనందనుండవగుచున్ ద్రేపల్లెలోఁ బుట్టి నీ
వానందప్రదమూర్తివై తిరిఁగి నీయాకారమే కారణం
బైన న్మాత్రము జేసి కన్పఱచి నన్నానంద మొందింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 137

శా॥ నేనీవాఁడనటంటి నేఁడుకొనుచుంటిం బ్రోవుచుంటిం గృపన్
నా నేరంబులు సైచుచుంటి భవసంతానంబు నే నోర్వఁగా
లేనంటిన్ నినువంటి వేల్పెవరున్ లేరంటి రక్షింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 138

శా॥ నేనే కార్యముఁ జేయుచున్న నది నీనిర్వర్తిగాఁ జూచి నా
దీనత్వంబెడఁ బ్రోది కేవల కృపాదేదీప్యమానుండవై
నానందింపఁగనీక యేమరక నిత్యానంద మొందింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 139

శా॥ జ్ఞానంబించుక యైన లేనికతనన్ సంసారసౌఖ్యంబులన్
మానంజాలఁగ నైతి పట్టులయినన్ మత్పూర్వపుణ్యంబునన్
నీనామస్మరణంబు గల్గెనిఁక దానన్ నిల్పి రక్షింపుమీ
నానామంగళ సంఘసంఘటన కృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 140

శా॥ నీ నాభీకమలంబునం బొడమి వాణీభర్త నీతత్త్వమిం
తైనం గన్గొనఁజాలఁడయ్యె నరసంగా నస్మాదృశాత్యంతమూ
ఢానీకంబు గనుంగొనంగలదె ప్రత్యక్షంబవై యేలుమీ
నానామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 141

శా॥ సూనుం డెంతటి నేరపోతయిన సంక్షోభంబు లేకుండుచుం
దానం దండ్రి సహించి ప్రోచుకరణిన్ నానేరముల్ సైచి నీ
యానం బ్రీతి ప్రియొసంగు మైహికసుఖం బాముష్మికానందమున్
నానామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 142

శా॥ విశ్వంబంతయు నీవుగాఁగనుచు శ్రీవిష్ణున్ను సేవించువా
రైశ్వర్యం బిహమందునొంది పరమందైక్యంబుఁ బ్రాపింతుర
న్విశ్వాసంబునఁ దత్ఫలార్థినగుచు న్నిన్గొల్చుచుంటిం జుమీ
శశ్వన్మంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 143

శా॥ అక్షుల్నిన్గనునట్లు హస్తములు నిన్నర్చించునట్లాత్మ ని
న్నక్షీణంబుగ నమ్మునట్లు చెవి నిన్నాలించునట్లాస్యమున్
వీకున్ నిన్గొనియాడునట్లు కరుణన్వీక్షించి రక్షింపుమీ
సాక్షాన్మంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 144

మ॥ సుగతిం గోరుదుఁ గాని యేసుకృతమెచ్చోటైనఁ జేయంగ నై
తి గజేంద్రస్థితి వంటి నిన్గొలుచుచుంటిం బారతంత్ర్యంబుచే
త గుణేందప్పించరించుచుంటి నయినం దాసుండనైతిం జుమీ
జగతీమంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 145

మ॥ మును నీసన్నిధిఁ దక్కఁ దక్కినఫలంబుల్ పుట్టుచుంగిట్టుచుం
గనుఁగొంటిం గనుఁగొంచునుంటి నిటపైఁ గారుణ్యమే పారఁగా
నను నీసన్నిధిఁ జేర్చుకొమ్మి దెసుమీ నాప్రార్థనీయంబు స
జ్జనతామంగళసంఘసంఘటనతృష్ణా బాలకృష్ణా హరీ॥ 146

క॥ చనువున నింతియనాకో । రిన యది నీవింతమాత్ర గృపసేయఁగదే
వినతాశ్రితవనచైత్రా । వినతాసుతపత్ర వేదవినుతచరిత్రా॥ 147

క॥ అని యీగతి వినయాగతిఁ । దనరారఁగ భక్తియుక్తితత్పరుఁడగుచున్
వనజాక్షుని వినుతించిన । జనితానందమున సుప్రసన్నుండగుచున్॥ 148

ముచికుంద వరప్రదానాదిప్రశంస.

ఉ॥ కోరి ముకుందుఁడట్లు ముచికుందునకున్ వరమిచ్చి వచ్చి కాం

తారములీలఁగాలయవనప్లుతవం జతనంబులేక దా
సీరియు నేకమై తునిమి శ్రీమథురా ధనధాన్యసంపదల్
వారక ద్వారకాపురికిఁ బంప జనుల్గొనిపోవుచుండఁగాన్॥ 149

శ్రీద్వారకాపుర ప్రవేశము-

సీ॥ అంత జరాసంధుఁడంతక నిభసైన్యములతోడ మథురను ముట్టడించి
రామకృష్ణులు ప్రవర్షణగిరిశిఖరంబునకుఁ బోవుటరసి వెక్కదళివారి
మతమెఱుంగక భయంపడిమఱుపడిరని భ్రమసివారిదహించువాఁడు బోలె
నగ్గిరి డగ్గరి యగ్గి రవుల్గాల్చి ప్రుగ్గిరి వారని మరలి పోయెఁ
బదునొకండామడలపొడవెత్తఁగియున్న । యున్నతగ్రావశిఖరంబునుండి హరియు
హలియునింతకుమున్నె సైన్యములవెలికి। దాఁటిద్వారకఁజేరి రత్యద్భుతముగ॥

శ్రీమథురాక్షేత్ర మాహాత్మ్యము-

శా॥ శ్రీకృష్ణాభ్యుదయంబునన్ మథురయే క్షేత్రోత్తమంబౌచు నా
రా కాశ్యాదులకన్న జన్మమరణ బ్రహ్మోపదేశాంగదా
హాకార క్రియలం జతుర్విధముగా నైక్యప్రదంబౌచు ను
ద్రేకించెన్ మహిమంబునన్ జతురశీతిక్రోశమధ్యంబునన్॥ 151

శ్రీద్వారకాపుర వర్ణము-

శా॥ మున్నింద్రాదిపురంబులెల్లఁ దనకూర్పున్నేర్పు రాజిల్ల నో
జన్నిర్మించిన విశ్వకర్మ హరియాజ్ఞం బేర్మి నిర్మించె న
మ్మన్నీ రంతరమిచ్చె లక్ష్మికదియే పుట్టిల్లునట్టిల్లుఁ బెం
పెన్నన్ ద్వాదశయోజనంబులు తరంబె ద్వారకం బేర్కొనన్। 152

సీ॥ అకలంకనిత్యపూర్ణకలావిరాజిత ద్విజరాజరాజిప్రదీపితంబు
సంతతక్రతువృద్ధిసంపాదనానుగ్రరాజావతంస విరాజితంబు
మిత్రసంప్రీణనస్తోత్రపాత్ర నిధీశపుణ్యజనార్యవిస్ఫూర్జితంబు
సఫలహలక్రియా సంపూర్ణబలభద్రశూద్రవర్ణబలాభిశోభితంబు
విబుధకులవృద్ధి శైత్యవర్ధి శుభస। మృద్ధి పుణ్యాభివృద్ధి జడేతరర్ధి
శుద్ధి ధనవృద్ధి బహుముఖసిద్ధి విజిత। సురవరపురంబు ద్వారకాపురవరంబు॥

చ॥ లలనలు తత్పురీ దయితులం దమిఁగౌఁగిటఁజేర్చి చంద్రశా
లల నలువొందు మాటా రతివిలాసి జయించుటకేఁగి వారి లీ
లల నలలోచనప్రతిఁ జెలంగఁగనుంగొని భీతినిండ్లగో

లలనలు దిక్కులన్ విడుచు లక్షణముం దెలుపన్ వెడల్విరుల్ । 154

చ॥ తనరు హరిన్నభంబులను ద్వార వితానములొంది చిల్వతేఁ
డను నెలతాల కంబమున నందము నొంచుచునున్న భూతలం
బనియొదు మేడలో నిడిన యాతత దర్పణదీపయంత్రమో
యన ఘన భర్మహర్మ్యసహితాచ్ఛమణీకృతవప్రమప్పురిన్ । 155

చ॥ తరమె నుతింపఁ గ్లౌమణివితాన వితాన తతానపాయముం
దిరరుచి కౌముదీ ముదిత దివ్యచకోర ముదశ్రుపూర సా
గర సురదీర్ఘికా వలన ఖండితపత్త్రిసరోరుహస్థ బం
భర పణిభోగశాయి హరి పశ్యదశేషసురిన్ మహాపురిన్ । 156

మ॥ పురమాశాంతరవర్తికీర్తికలశాంభోరాశిరాడంతర
స్ఫురదత్యున్నతవప్రశృంగదళవిస్ఫూర్జత్సుపర్ణోపలో
త్కరబద్ధాలయకాంతిరేణువిలసత్పద్మాక్షభృంగోజ్జ్వల
ద్ధరిపుర్గాంబుజనాళలీలఁ దగు నుద్యత్కేతనం బప్పురిన్ । 157

క॥ ఆపుర మున్నతగోపుర । మై పరఁగి పయోరుహాసనాండోర్ధ్వపుటం
బేపున భేదించియ కా । దే పుటభేదనసమాఖ్యఁ దెచ్చెఁ బురులకున్ । 158

మ॥ వినతానందన విశ్రుతిం దనరుచున్ వేదాత్మకత్వంబుమున్
గనుటన్ వ్యాకరణప్రవీణత ననంతఖ్యాతిసంపత్తిచే
మనుటన్ ముప్పదిరెండునాఁ దనరుసమ్యగ్బ్రహ్మవిద్యల్ గనుం
గొనుటన్ నామము సార్థకంబగుచు వెల్గుం దద్విజశ్రేణికిన్ । 159

మ॥ నరమాత్రుల్సొరరానిచోటవలనన్ నానాప్సరోయక్ష కి
న్నర విద్యాధర సిద్ధకింపురుష గంధర్వాదులయ్యైపనుల్
పురిఁ గావించి గడించుచున్న విభవంపుం బెంపు నీక్షించుచున్
హరికర్పింపని నాటికల్మిగని యక్షాధ్యక్షుఁ డొందుం ద్రపన్ ॥ 160

శా॥ అన్నాళీకదళాక్షుఁ డన్నిటికి నధ్యక్షుండునుం గారణం
బిన్నానావిధ విష్టప ప్రతతి తత్సృష్టంబు తత్పుష్టముం
దన్నిష్టంబును దద్వినష్టమగుఁ గ్రీడామాత్రమాప్రోడకే
తన్నిర్మాణభృతి ప్రభృత్యఖిల కృత్యం బెన్న నత్యంతమున్ । 161

ఇంద్రాద్యమరసమర్పిత తత్తద్వైభవ ప్రశంస-

సీ॥ పారిజాతంబుతోఁ బరమాద్భుతంబగు తగుసుధర్మను బురందరుఁ డొసంగె

శ్రవణైకదేశమేచకమనోజవశుక్లవర్ణతురంగముల్వరుణుఁడొసఁగె
వరనామకంబైనవరనిధినాక్రోటి దక్కఁదక్కిన నిధుల్ధనదుఁడొసఁగెఁ
దక్షిణదిక్పతుల్దమకుమున్నీశ్వరుండిచ్చిన సంపదలెల్లనొసఁగి
రిట్టిసంపదలకునెల్లఁబుట్టినిల్లు। నైపరఁగుద్వారకాపురి నధివసించి
హలధరుఁడు రేవతిం బెండ్లియాడెఁ గృష్ణుఁ। డష్టమహిషులఁ బెండ్లాడెనద్భుతముగ॥

రేవతీ పరిణయము-

సీ॥ కృతయుగమందు రైవతుఁడను రాజు రేవతియనఁదగుతనసుతకుఁ బెండ్లి
సేయఁదలంచియేతెంచిపతినొల్లక కన్యతో సత్యలోకమునకరుగ
నృపుతలంపువిరించిరోఁటెఁగి యిర్వదియెన్మిదిమహాయుగములుగతించె ద్వాప
రయుగాంతమిపుడయ్యెరాముఁడు కృష్ణాగ్రజుఁడు గాన వర్యుఁడీసుతనొసంగు
మనఁగనాతఁడు ద్వారకకరిగియొరగి। తనతలంపునువ్యాపంపు నెఱిఁగింప
లాంగలంబునఁ గ్రిందికిలాగికుఱుచఁ। జేసి రేవతిఁ బెండ్లాడె సీరధరుఁడు॥

అష్టమహిషీకల్యాణ ప్రశంస.

౧- శ్రీరుక్మిణీ కల్యాణము.

సీ॥ శ్రీశాద్భృతి విదర్భదేశాధిపతిభీష్మకుండు కుండినపురి నుండునాత
నికి రమాంశమునజనించిన రుక్మిణియందుఁగృష్ణుఁడుఁ గృష్ణునందురుక్మి
ణియుఁబరస్పరమోహానిర్మగ్నులౌచుండరుక్మిణినన్నయా రుక్మిపూని
శిశుపాలునకొసంగసిద్ధమైయుండుట ద్విజునంపిరుక్మిణిదెల్పకృష్ణుఁ
డరిగిపురశక్తిఁగనఁబోవుటరసియామె। నరదమెక్కించుకొనిపోవ నడ్డుపడినఁ
దలగొఱిగిరుక్మినడలించితరలివచ్చి। యిట్టరుక్మిణిఁబెండ్లాడెఁగృష్ణమూర్తి॥

ద్రౌపదీ స్వయంవర ప్రశంస-

సీ॥ ద్విజవేషమున ద్రౌపదీస్వయంవరరంగమునఁ బొల్చుపాండునందనులఁబోల్చి
శౌరి సీరికిఁజూపి జయమొందు నేఁడిందు విజయుండనుచుఁ దెల్పిస్వజనములను
గదలకుండఁగనిల్పికనుచుండఁ దమకసాధ్యంబైనయంత్రమత్స్యంబు నేసి
యాజ్ఞసేని వరింప నరుగు నరుం గని యెదిరించి యోడిర య్యనసుతాదు
లంతపైఁగొంతికొడుకులయంతికమున। కరిగి లాక్షాగృహవిముక్తులైనమిమ్ముఁ
గంటిమిదిపుణ్యదినము మేల్లగ్గు మీకటంచు పీడ్కొనివచ్చిరిహరియుహలియు॥

౨- జాంబవతీ పరిగ్రహణము-

సీ॥ రవి నిత్యమష్టభారసువర్ణమిడు శమంతకము సత్రాజిత్తునకునొసంగెఁ

తదనుజుండు ప్రసేనుఁ డది దాల్చి వేఁటకుఁ జన వాని సింగంబు దునిమి దానిఁ
గొనె దానిఁ దునుమాడి కొనె జాంబవంతుఁ డీకృత్య మెల్లను దన దేయటన్న
నింద చతుర్థి నాఁ డిందునిఁ దాఁ గన్న ఫలమని కృష్ణుండు దలఁచి వెలుచ
నడుగుజాడను గుహఁ జొచ్చి యచట జాంబవంతుతోఁ బోరి యాతని వరమువీర్చి
మణిని జాంబవతిం గొని మరలి వచ్చి । మణి నతని కిచ్చి తన నింద మాన్పుకొనియె॥

క॥ వాపోపఁడఁ జూపోపని । పాపోప నిబద్ధులకట పటుకటుచటుల
వ్యాపారం బేపారఁగ । లాపనలం బన్ను చుం బ్రలాపించిరిగా॥ 167

౩. సాత్రాజితీ వివాహము.

సీ॥ హరిగోరినప్పుడీనైతి నూరక నింద మోపితి నతనిపైఁ బాపినైతి
ననుచుఁ బశ్చాత్తప్తుఁడగుచు సత్రాజిత్తు మణితోడ సత్యభామను సమర్ప
ణము చేయ హరియుఁ గన్యామణిఁ బెండ్లాడి మరల నాతనిక యమ్మణి నొసంగెఁ
దనకిచ్చెద నటన్న తనయ నన్యున కిచ్చెనని శతధన్వుఁ డాతని వధించి
మణిని గొనివచ్చి కృతవర్మ మరుఁగుఁ జొరఁగ । నతఁడు నిరసించె నక్రూరుఁ డట్లయనఁగ
నతనికడ నిడి చనుచుండ హరి వధించి । మణికి నక్రూరు రావించి మరల నొసఁగె

వ॥ అది యెట్లనిన.

సీ॥ ననునిల్పి శతధన్వుఁ దునిమి శమంతక మపహరించితివి లేదంటివడుగ
శపథముల్ శపథముల్ చాలుఁ జాలు నమ్మఁజాల నిన్ననిసీరి శౌరి వదలి
మిథిలలో మూఁడేండ్లు మెదలి దుర్యోధనునకుఁ దా గదా కదనంబుఁ గఱపె
సవనదీక్షాకవచ సురక్షితుండౌచుఁ గాశికాపురినుండెఁ గాందినేయుఁ
డపుడవగ్రహ శాంతికై యతని నితనిఁ । బిలిచి మణిఁ గొని కలుఁ బ్రావు హలధరుండు
నేచు స్త్రీలోలుఁడను నీవు నియమశాలి । యుందమని గాందినేయుని కే యొసంగె॥

౪. కాళిందీ కల్యాణము.

సీ॥ పాండుసూనులఁ జూడఁ బుండరీకాక్షుఁ డింద్రప్రస్థపురి కేగి తానునింద్ర
నందనుండును యమునాతటంబున వేఁటలాడుచు నాకకన్యనందుఁ గాంచి
తన్వరింపఁగ నీటఁ దన్వి తపించుట కాళిందియాదిత్యకన్యయగుట
విజయదౌత్యంబున విని సంతసిలి తదన్వితముగాఁ గొంచు విశ్వకర్మ
పేరి పురిఁ జిత్రతరముగా వింపఁ బంచి । ఖాండవముఁ గ్రాఁచు నెడఁ గాచి గాండివాదు
లగ్ని సభ మయుఁ డిడఁ గ్రీడి కబ్బఁ జేసి । ద్వారకకు వచ్చి యామె నుద్వాహమయ్యె।

౫. మిత్రవిందా పరిణయము.

సీ॥ అల నవంతిదేశాధీశులైన విందానువిందులు కౌరవాధిపత్య
ధీనులై కృష్ణుని మేనత్తయైన రాజాధిదేవికిఁ గడు ననుఁగుపట్టి
తమకుఁ జెల్లెలునయి తగు మిత్రవింద కుద్వాహంబనుచు స్వయంవరము సాటఁ
బనిచిన వినిచని వనరుహనయనుండు రారాజు మొదలైన రాజులరయ
నయన విజితారవింద దంతజితకుంద। చికురజితనీలకంద దృగ్జితమిళింద
మిత్రబృందావనానంద మిత్రవింద। నపుడు చేకొనె నృపులంద ఱలుకఁ జెంద॥

౬. నాగ్నజితీ పరిణయము.

సీ॥ నగ్నజిత్తని యొడు నామధేయమునఁ గోసలదేశమున కధీశ్వరుఁడు గలఁడు
నాగ్నజితి యనం దనర్చు నాతని కన్య యామెను రాజన్యులడుగఁ గాఁగ
సప్తగోవృషముల సమ్ముఖమ్మున నిల్పి వీనిఁ బట్టినవాని కీనాసంగు
వాఁడఁ గన్య ననంగ వశము గాకందఱు విముఖులై పోవుట విని చని హరి
సప్తరూపమ్ములై గోవృషములఁ బట్టి। గట్టిగాఁ గొట్టి యీడ్చి పొగడ్త కెక్కె
నాగ్నజితి నప్డు పెండ్లాడి నగరి కరిగె। నద్భుతముగ వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డరులఁ దునుమ॥

౭. భద్రోద్వాహము.

సీ॥ సౌందర్య సౌశీల్య సౌభాగ్య సౌముఖ్యముఖ్య సద్గుణగణాద్భుతసముద్ర
బంధుమిత్రాతిథి పండితకవి భృత్యసాధువిద్యార్థిపోషణ వినిద్ర
పతితపాషండ దుర్వ్యాపార పిశునాదిహీనసంభాషణ మౌనముద్ర
భర్తృశుశ్రూషాది పరమధర్మాభ్యాసపాటవ తులితశుంభత్సుభద్ర
మందగమనవినిర్జితమహితభద్ర। పరమపావనచారిత్ర భద్ర భద్ర
మేనమఱఁదలు గావున మేరసెడక। కేకయుఁ డొసంగఁ బెండ్లాడెఁ గృష్ణుఁ డెలమి॥

౮. లక్షణా కల్యాణము.

సీ॥ మద్రాధిపతులకు సద్రాజధానియై పొలుపొందు శాకల్యపురమునందుఁ
దగు బృహత్సేనభూధవశిరోమణికిఁ దులస్యంశమునఁ బుట్టె లక్షణాఖ్య
నొక కన్య యామాన్య కుద్వాహమొనరింపఁ దొడఁగునప్పుడు నారదుండు వోయి
కృష్ణచర్యలు సంగ్రహించి తెల్పుచుఁ గృష్ణునికిఁ గన్యనిచ్చువానిగ నొనర్చి
కృష్ణుకడ కేగి లక్షణాకృతి నుతింపఁ। గృష్ణుఁడు స్వయంవరోదంత మెఱిఁగి యరిగి
యంత్రమత్స్యము నేసి కన్యను గ్రహించి। వైరులను గెంటి యింట నుద్వాహమయ్యె॥

క॥ కల్యాత్ముండష్టమహిషీ। కల్యాణకథాభరంబుకర్ణరసజ్ఞా
కుల్యల జాల్కొల్పుచుసా। కల్యమునంగాంచునిష్టకల్యాణములన్॥ 175

తీర్థస్నానాభిగమనము.

సీ॥ శౌరిశమంతపంచకతీర్థమునకు సాప్తముగసూర్యగ్రహణమునకరిగి
స్నానదానాదులుసలిపినపై యశోదానందపాండునందనముఖాప్త
జనులనువేర్వేఱ సముచితరీతిగా సల్లాపములనుల్లసిల్లఁజేసి
కుంతియువసుదేవుఁడెంతయుస్వప్రశంసనొనర్చికొనుటకుసంతసించి
కృష్ణుఁడును గృష్ణముఖులొకకెలననుండఁ। గృష్ణయునుగృష్ణసతులొకకెలననుండి
సరససల్లాపములొనర్చుసమయమందు। నిందతినిజూచి ద్రౌపదియిట్టులనియె॥
శా॥ రాకాచంద్రనిభాస్యలార కనులారంజూడకున్నన్ మనః
ప్రాకామ్యంబుఫలించునట్లు చెవులారన్ విందుసానందనై
మీకల్యాణచరిత్రఁ దెల్పుఁడనఁజెల్మిందెల్పి రాచెల్వలా
జొకన్ లక్షణదెల్పెఁ దెల్పితినటుల్ సూత్నప్రకారంబులన్॥ 177

నరకాసుర సంహారము.

సీ॥ నరకాసురుఁడుక్రొవ్విసురమాతృ కర్ణకుండలములువరుణుఛత్రంబుసురల
మణిపర్వతముహరింప నిలింపపతిదీనుఁడై విన్నవింపఁగా హరియు సత్య
భామతోరథమెక్కి ప్రాగ్జ్యోతిషముజేరిదుర్గసప్తకముఁదుత్తుమురుఁజేసి
మురునైదుశిరములుధరఁ గూల్చితత్సప్తనందనులవధించి నరకుఁద్రుంచి
వానిసుతుభగదత్తుసంపన్నుఁజేసి। ఛత్రకుండలమాలికాచిత్రరత్న
దాత్రియైధాత్రివేడఁ దద్వశగసశత। షోడశసహస్రకన్యలఁదోడితెచ్చె॥

సశతషోడశసహస్ర స్త్రీ ప్రశంస.

శా॥ అష్టావక్రుఁడు నీటనిల్చి సురకన్యానృత్తగీతాదులన్
హృష్టుండైహరిపత్నులౌనటు వరంబిచ్చెందనున్ నవ్వఁగా
రుష్టాత్ముండయిముక్తిలేక శబరుల్ రోధింపమీవిష్టపం
బిష్టప్రక్రియఁ జేరువారనియె వారే వీరునిక్కంబుగాన్॥ 179
క॥ మురపాశపరివృతం। బాశరగిరిశస్త్రాగ్నివాయుజలదుర్గంబై
కరమరుదగుప్రాగ్జ్యోతిష। పురకొమరులుజయింపఁగలరె భువిహరిదక్కన్॥

పారిజాతాపహరణము.

క॥ కుండలములుదితికిచ్చెన్। మండలము లభించినట్లు మాతయుమెచ్చెన్

భండనమునఁ బురివిచ్చెన్। హిండనమునఁ బారిజాతమింటికిఁ దెచ్చెన్॥ 181
శా॥ పౌలోమీరిత రీతిఁగా నదితికిన్ భక్తిప్రయుక్తాంకము
ల్పైలోమీటఁగ సత్యభామ వినతుల్గావించి సేవించు పెం
పాలోమీటిన వేడ్కఁ జేఁ గనుచు నిత్యాగణ్యతారుణ్యమున్
మీలో మీ రనురక్తినొందుఁడనుచున్ దీవించె దేవాంబయున్॥ 182
మ॥ హరికే చెల్లెనుగాక పాకరిపు నుద్యానంబుఁ గాల్పింపఁగాఁ
బరమెవ్వారికిఁ బారిజాతముల కీథస్యందుగా కన్యులె
వ్వరు దేఁజాలిరి కేలికేలములఁ ద్రావన్ గోపులం బ్రోవ భూ
ధరమెత్తం గరినాత్త మత్తులను మొత్తన్ గొల్లకుం జెల్లునే॥ 183

సాత్రాజితీ గౌరవాభివర్ణనము.

మ॥ క్షితి ప్రార్థింపఁ దదర్థమై యవతరించెన్ గృష్ణుఁడై విష్ణుఁడా
క్షితి సాత్రాజితిరూపమూని జనియించెం గాన సర్వోన్నతా
దృతి పాత్రంబయి సత్యభామదనరాచెం గాని చోఁ బారిజా
త తరుప్రాపణమే నిదర్శనము సౌందర్యాదు లట్లుండఁగా॥ 184

శ్రీ రుక్మిణీప్రణయకలహ నివారణము.

శా॥ ఓహో రుక్మిణి లక్ష్మియయ్యుఁ దన పెంపూహింప నట్లుండెఁ ద
న్మోహోద్రేకముఁ దీర్తు నంచు పరిసంబుల్ వల్కి యుల్కించి పూ
ర్వోహాపూరుషకం బెకల్చి సదయుండై తల్ప్రియం జెట్లుటుల్
స్నేహోత్సాహము తేర్పడంగ నలరించెం గృష్ణుఁడా రుక్మిణిన్॥ 185

నారదసందేహ నివారణము.

చ॥ లలిఁ బదియాఱువేల సతులం బదియుం బదియాఱువేల రూ
పులగుచుఁ బెండ్లియాడెనఁట, పోయి కనంగొని వత్తునిప్పు డే
చెలువుననుండునోయనుచుఁ జిత్తమునందలపోసి నారదుం
డెలమిని ద్వారకా నగరికేగి సవిస్మయుఁడయ్యెఁ దత్కృతిన్॥ 186

అతిథిసత్కార ప్రశంస.

సీ॥ కృష్ణస్వభావపరీక్షకై దూర్వాసుఁడరుదెంచి వికటచర్యల నటించి
పాయసవాంఛఁ దీర్చవె కృష్ణయనన ట్లుకూర్చి తెచ్చిన వానిఁ గొంతగుడిచి
తన మేన నలఁదించుకొని కొంత రుక్మిణీకాంత కలందించి యయ్యెఁ దిరస్య
రూపిణిగా రథారూఢుఁడై కొట్టుచు నల్లట పెట్టియూరెల్లఁ జుట్టి

యగ్గరితఁ బ్రేమఁ గ్గరిలనగ్గి డిగ్గనటికి। బుగ్గిపైఁజల్లి పాయసంబునాడకెల్లఁ
బూసితివి కృష్ణ యడుగునఁ బూయవైతి। వఁదుఁదక్షమ తెందుఁ గీడొందవనుచు॥
మ॥ కరుణింపం దలఁపోసి రుక్మిణినటుల్ గాసిల్లఁగాఁ జేసి యా
తరుణింజూచి వెలందులందు నజహత్సౌందర్యసౌభాగ్య వి
స్ఫురణన్నిస్తులవౌదు వీవనిచ నక్షశోభావిభూత్యన్నలిం
బురణించెం దమదేహగేహములు విప్రుండు మెచ్చిరా దంపతుల్॥ 188

దూర్వాసుని జన్మ వృత్తాంతము.

సీ॥ శ్రుతులశ్వములు చంద్రసూర్యులుఁ జలు భూమిరథము విధాత సారథి సురాద్రి
ధను వనంతుఁడు నారి దారథికుండునై, యమపుంఖ శుచిశల్య హరిశరమున
రుద్రుండు త్రిపురాసురుల సంహరించి మన్మయ్యస్త్రము నిజాంకమందుఁ జేర్చి
కూర్చుండెఁ బంచశిఖుండగు సంయమియయోనత్యమ్మ నెయ్యమ్ముహత్తి॥
కృత్తివాసుండు దుర్వాసుఁడీతఁడని యౌ। నత్రి [illegible]ర్థింపఁ దత్పుత్త్రుఁడయ్యెనతఁడు
నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుఁడుగ్రుఁడౌగ్ర। హించి బ్రహ్మాండమును దహించుఁ బెంచుఁ దయను॥

సుభద్రా పరిణయము.

సీ॥ శపథభంగంబు బీజముగాఁగ విజయుండు తీర్థయాత్రకు వెలుదేరునపుడు
లూచి చిత్రాంగద నేచి వివాహమై యతివేషమున ద్వారవతికి రాఁగ
నతనిచిత్తమెఱింగి హరియంతిపురిఁ జేర్చి పరిచరించుటకు సుభద్ర నునిచి
పశుపతిపూజనెపంబుగా రామాదిఘనుల నంతర్ద్వీపమునకుఁ జేర్చి
తానునింద్రుఁడు స్మరణమాత్రమునఁ గూడి। పెండ్లిచేసి సుభద్రను విజయు ననిచి
హలికి నుకమాన్పి వారికి హరణమొసఁగి। పాండవావృతుఁడై వచ్చె ద్వారవతికి॥

కైలాసయాత్రా ప్రశంస.

సీ॥ రుక్మిణి వాంఛఁ దీర్చుటకుఁ బుత్త్రార్థియై వాసుదేవుండు కైలాసయాత్ర
కై వెలువడి బదరీవనంబున ఘోరతపమొనర్చుచునున్న తటిఁ బిశాచ
నాయకుండైన ఘంటాకర్ణుఁ డలకృష్ణుఁ డెందొప్పఁ గని తగిలింతు నెప్డు
డనుచు వేఁటాడుచు నాత్మసన్నిధికిరాఁ బ్రశ్నోత్తరములఁ దద్భక్తి నరసి
లోను వెలి నేకరీతిఁ గాఁ దానతోఁచి। ద్విజశవము పావనము దీనిఁ దినుమన నగి
హితమెఱిఁగి సాయుజ్యహేతువైన। దివ్యరూపమొసంగె భక్తికెనగలదె॥

ప్రద్యుమ్నోపాఖ్యానము.

సీ॥ ప్రద్యుమ్నుఁడై పుట్టెరతిపతి రుక్మిణీకృష్ణులకని విని కీడుమూడు

నని శంబరుఁడు సప్తమనిశీథమున మాయవలన దొంగిలి వాని వార్ధి వైవ
నొకమీను మ్రింగె జాలికుఁడు దానిం బట్టి యిక్షుమతీపురికేగి శంబ
రావరోధమగు మాయావతికొసఁగెఁ దద్గర్భముఁ జించి యందర్భకుఁ గని
పెంచి మాయలు నేర్చి మోహించితాను। రతియగుటఁ దెల్పి పురికొల్ప రక్కసుని వ
ధించి యతఁడు నమ్మాయావతియును రాఁగ। యదుకులము సంతసిలె నారదాభినుతిని॥

రామకృష్ణుల సంతాన ప్రశంస.

క॥ శరుఁ డుల్ముకుండు రణ।కర్మఠులగు పుత్రులుగఁ బడసి రాముఁడు పుత్రిం
గతిన రుచిం గనకాంగిం। బరసీయగుణఙ్ సుభద్రపట్టికొసంగెన్॥ 193
సీ॥ సరవిఁ బ్రద్యుమ్నుండు చారుచంద్రుండును జారుదేష్ణుండును జారుబాహు
జారుదేహ సుచారు చారుల[illegible]విచారు భద్రచారు సుదేష్ణు లద్రినిభులు
పదుగురు తనయు లొప్పెఁ [illegible]రుమతియను తనయ రుక్మిణియందు జననమైరి
సాంబ సహస్రజిచ్ఛతజిత్సుమిత్ర మిత్ర క్రతు విజయులు ద్రవిడ చిత్ర
కేతు పురజిత్తులనఁగఁ బ్రఖ్యాతిగన్న। సుతులఁ బదుగురఁ గని మిత్రవతియనంగ
వినుతికెక్కిన చక్కని తనయ నొకతెఁ ।గనియె జాంబవతీదేవి మనము దనియ॥
సీ॥ భానుఁ బ్రభాను స్వభాను స్వర్భాను శ్రీభాను బృహద్భాను భానుమంతు
నతిభానుఁ బ్రతిభాను ఫలచంద్రభానునిఁ జారు భ్రమరికను సత్య గనియె
శ్రుతకవివృష వీర సోమక శాంతి భద్రులు పూర్ణిమా సదమ్నులు సుబాహుఁ
డను పదుగురు పుత్రులను గాత్రవతియను తనయ వికర్తనతనయ గనియెఁ
బవనవృష నారగృధ్రాంకవహ్ని నర్థ। నానిలమహాసనత్తుధు లనెడు సుతులఁ
బదువురను భద్రవతియనఁ బరఁగు సుతను। వేడ్కలిగురొత్త గా మిత్రవిందగనియె
సీ॥ వీరచంద్రవృసాశ్వసేనవేగప దామవసుకుంతి శంకువీరపదభిఖ్యు
లగు పదుగురు పుత్రుల నలస్వేతయనంగఁ జెలఁగు పుత్రిని నాగ్నజితియు గనియె
శరవిశూర సుభద్రసంగ్రామజిద్వామ సత్యక ప్రహరణ జయులు హరిచి
రాయుర్బృహత్సేనులను పుత్రులను దామ్రపత్రికయను సుత భద్ర గనియె
బలుఁ బ్రఘోషు సిసింహుని బ్రబలునూర్ధ్వ। సహజు నపరాజితుని మహాశక్తి నజుని
గాత్రవంతుని సుతదశకంబుగా జ। లందమను పుత్రిఁ గాఁ గనె లక్షణయును॥
సీ॥ వినుఁడింకఁ బదియారు వేల నూర్గురియందుఁ బ్రత్యేకముగ సుతుల్ పదుగురేసి
పుట్టిరి వారును బుత్త్రిలఁ గాంచుచు యదువృష్ణిభోజాంధకాదులనఁగ
జగతి నేకోత్తర శతశాఖలైరి॥ ప్రబలిన హరిపుత్త్రపౌత్త్రజనము

నవమూఁడుకోట్లయెన్బదియొనిమిదివేల నూర్గురుగురువులావర్గసంఖ్య
భర్గుఁడైనను గృతజగత్సర్గుఁడైన। నింతయని చెప్పలేరన్న నితరులెన్నఁ
గలరె వలతేని తండ్రి జగత్కుటుంబి। తత్కుటుంబము గాని దిద్ధరణిఁ గలదె॥

శా॥ కుబ్జాకృష్ణులకుద్భవించి సువివేకుండై యుపశ్లోకుఁడ
య్యబ్జాతాసనుపుత్త్రుశిష్యుఁడయి దివ్యజ్ఞానియై తా నను
ష్టుబ్జాలంబునఁ గూర్చి సాత్వతమనం జాపట్టి తంత్రంబదే
న్యబ్జాస్త్రీపరిచారికాపదజమోక్షోపాయమంత్రంబుగన్॥ 198

అనిరుద్ధవివాహ మహోత్సవము.

సీ॥ స్వస్వవత్సలుఁడు రుక్మిస్వసుతయై తగు రుక్మవతిని శ్రీరుక్మిణీసుతులయందుఁ
బ్రద్యుమ్ననకొసంగి ప్రద్యుమ్నసుతుఁడైన యనిరుద్ధునకుఁ దన మనుమరాలి
రుక్మలోచనయను రుచిరాంగి నొసఁగెఁ దత్పరిణయాగతులైన ధరణిపతులు
పెరరేపఁగా దురోదరమున దబ్బరలాడిన రుక్మిని హలి వధించెఁ
బరిణయానంతరమున దంపతులఁ దోడు। కొనుచు ద్వారకకేతెంచి రనుపమాన
మానసీయోత్సవంబుతో మాధవుడు। లవల బాణాసురుని గర్వమడఁచి విడిచె॥

ఉషా పరిణయము.

సీ॥ హరదత్తవరమత్తుఁడగుచు బాణాసురుండతఁడు గావలియుండ నతిశయించి
యుండెఁ దత్పుత్త్రిక యుష యొక్కచక్కనిపురుషుతో స్వప్నసంభోగమొంది
ముంచటివలెనుండ మిందెలిసి తదాప్తసఖి చిత్రరేఖ తత్స్వాంతమెఱిఁగి
రాజరూపములెల్ల వ్రాసి చూపఁగ ననిరుద్ధునిఁ జూపి తత్సిద్ధిఁ గోర
యోగబలమునఁ బ్రియుఁ దనకొసఁగ నతని। వలననుష గర్భవతియౌటఁ దెలిసి బాణుఁ
డతని ఫణిపాశమునఁ గట్టె నని విని హరి। శోణపురికేగి చేసిన చొప్పు వినుఁడు॥

బాణాసురగర్వ పరిహారము.

సీ॥ వాసుదేవుండు కైలాసయాత్రకుఁ బోయి యుపమన్యునుపదేశమొంది ఘోర
తపమొనరింపఁ బ్రత్యక్షమైత్ర్యక్షుండు మున్ను వరంబిచ్చి యున్నదియును
బ్రహ్మనునకుపధింపఁ ద్వదీయులనటంచు మున్ను వరంబిచ్చియున్నదియును
గారణంబులుగ రక్షకుఁడై యెదిర్చిన ఫాలాక్షునంతలోపల విదిర్చి
సమవివాదవివాహముల్ శ్లాఘ్యములని। పట్టి బాణాసురుని జతుర్బాహుఁ జేసి
విడిచి యుషతోడ ననిరుద్ధు వేడ్కగాఁగ। దోడ్కొనుచు వచ్చె ద్వారకాదుర్గమునకు॥

కరిపురోత్పాటనాది ప్రశంస.

సీ॥ అలసుయోధనుకూఁతురగు లక్షణను వివాహమున సాంబుఁడు సాహసమున నెత్తు
కొనిచనఁ గనుఁగొని మునుకొను కినుకను జనఁగొను మనమున వెనుచనిచని
రాధేయశల్యసుయోధనప్రభృతులు గవియఁగా నిభృతుఁడై కవియఁటరసి
యందఱుఁ బోదివిని రాయుధుఁ జేసి సుందరినాతనిం గరిపురికిఁ దెచ్చు
టమరము నిదెల్పవని కేగు హరిని నిల్పి। హలియచటికేగి విఫలప్రయత్నుఁడగుచు
సమరనదిఁ గల్పఁ గరినగరముఁ బెకల్పు। వినతులై వారి నాసఁగఁ దోడ్కొనుచు వచ్చె॥

పౌండ్రకవాసుదేవ సంహారము.

ఉ॥ ఆహహ పౌండ్రకవాసుదేవుఁ డనువాఁ డత్యుద్ధతిన్ మాతనం
చి హరి న్నిందయొనర్పఁగా హరియుఁ గాశింజేరి వానిన్ వధిం
చె హరుం గొల్చెఁ దదాత్మజుం డనలుఁ డిచ్చెం గృత్తిఁ బుత్తెంచె దా
ని హరిప్రేరితమై సుదర్శనము దానిన్ వానిఁ గాల్చెం బురిన్॥ 203

కాళిందీ భేదనము.

మ॥ ప్రియులన్ బంధువులన్ గనన్ హలి లలిన్ రేపల్లెకుం బోయి త
త్ప్రియగోష్ఠిన్ విహరించుచున్ వరుణనిర్దేశాగతన్ మద్యభా
వయుతన్ వారుణి నాదరించి సొలపై వాఃకేళికిం బిల్వ ను
ల్కయి రామున్ విదళింప నయ్యమున యేత్రైదీర్చెఁ దత్కామనన్॥ 204

యమునానదీ వర్ణనము.

సీ॥ ఆవర్తనాభి దీప్యత్సైకతశ్రోణి చక్రవాకస్తని సరసహృదయ
వీచీభుజాక్షేప విస్ఫురన్మీనాక్షి భృంగరోమావళి ఫేనహాస
కలహంసకలదాఢ్య కల్హారకర్ణిక శైవాలకచ ధాతుచందనయుత
ప్రక్వణత్కంకణ భాస్వద్ద్విజశ్రేణి ఘనపుష్పమయవేణి కంబుకంఠి
వికసితాంబుజవదనయై విభునిసదన। మనకుఁ జను కాలజవ్వని ననుకరించి
తనరె నారవికర్తనతనయ పేరు। సార్థకముగాఁగ వాఁకయై యరుగునపుడు॥

చ॥ ఒకయెడ మందమందగతి నొక్కకచో నతిశీఘ్రయాన మిం
కొకదరి సంకుచత్వ మొకయోర వికాసము ప్రత్యగార్ద్రిత
త్త్వకలన నొక్కచోట నొకవంకఁ బరాఙ్ముఖతం గభీరిమం
బొకదెస నొక్కచో సిలుపు నొక్కకడం గుటిలత్వ మెంచుచున్॥ 206

సీ॥ స్ఫటికయోగాత్త ప్రసాదయై హరిభక్త్యుదాత్త సాంశయికచిత్తంబువోలి
గిరిమూలఘట్టనోత్కీర్ణాంబుకణికయై శరదభ్ర కనదభ్రఝరణివోలి
దగ్ధాటవీసంగ దిగ్ధకాలుష్యయై మలినాప్తిమద్యోగి మనసువోలి
కఠినమాళప్రతిఘాతనివృత్తయై దుష్కర్మవిముఖసాధుమతివోలి
యున్నతానున్నతోద్గతానుద్గతాప్రసారయై సంపదాపత్ప్రసాదసాద
సహితసామాన్యజనమానసంబువోలి। తనరె నిప్పేఁక నవ్వాఁక తగ్గులేక॥ 207

వరుణాగమనాది ప్రశంస.

మ॥ జలధీశుండు హలిం గనం జని సుధాపణాభూషలర్పించి యు
జ్జ్వల వారుణ్యనుభావముత్తరముగా వర్ణించుచుం బంపఁ ద
త్కలితామోదము మోదముం బెనుప వీఁకం గ్రోలి కాళిందిలో
జలకేళిన్ విహరించి నిల్చె నిటులిచ్చం గొన్నినాళ్ళచ్చటన్॥ 208

ద్వివిదాసుర సంహారము.

మ॥ అల సుగ్రీవునిమంత్రి మైందుఁడు తదీయభ్రాతయై భౌమమి
త్రులలో మేటియునైన యాద్వివిదుఁ డెంతో మిత్రవైరంబుఁ దీ
ర్పలెన్ రామునితోఁ బెనంగుటకు రా శూరాగ్రణుల్ మెచ్చ న
బ్బలితోఁ బోరి వధించె నబ్బలుఁడనిం బాణిప్రహారంబులన్॥ 209

మాతృమనోరథ పూరణము.

చ॥ జయ దయివారఁ దల్లి గురుదక్షిణగా మృతుఁడైనతత్సుతున్
రయమునఁ దెచ్చియిచ్చిన పరాక్రమమిప్పుడు చూపి కంస దు
ర్ణయమృతపుత్రషట్కముఁ గనంబడఁ జేయుఁడనంగ నట్లు చే
సి యశమునొంది శౌరియును సీరియుఁ బాపిరి వారిశాపముల్॥ 210

గీ॥ అఖిలయజ్ఞభోక్తయాద్యంతరహితుండుఁ। బరమపురుషుఁడైన పద్మనాభుఁ
డార్యవర్యులెన్న భార్యాన్వితుండయి। యజ్ఞదీక్షనున్న నవసరమున॥ 211

విప్రశిశుప్రదానాది ప్రశంస.

సీ॥ క్షితిసురుఁ డేఁటేఁట మృతపుత్రకుం డౌచు వగచుచుఁ గృష్ణునిఁ దెగడుటవిని
బ్రతికింతునని క్రీడిప్రతినచే శరపంజరముగట్టి కాచియుండ మృతుఁ డయ్యె
సుతుఁడని నిందింపఁ జూడంగఁ దగినచోట్లెల్లను జూపి నిస్పృహతగలిగి

పోదఁజేరఁబోవఁ గృష్ణుండు వారించి తత్సహితుఁడై రథమెక్కి జాము వేళ
కుత్తరనగాద్భుతముల నుత్తరించి। జ్వాలలోఁ జొచ్చి పరమేశ వశగ శిశు గ
ణమ్ముఁ దోడ్తెచ్చి ద్విజునకు నెమ్మి నిచ్చి। వచ్చి క్రతుశేషము నొనర్చి నచ్చెరువుగ॥

జరాసంధ సంహారము.

సీ॥ దృఢజరాసంధబందీకృత రాజులు విప్రముఖంబున వేడుటయును
రాజసూయమున ధర్మజ రక్షణ మపేక్ష్యమంచు నారదుఁడు విధించుటయును
మగధేశుఁ దెగటార్పు మార్గంబు సూచించి ప్రీతి నుద్ధవుఁడు ప్రార్థించుటయును
స్వమతంబునకు నుపష్టంభకంబులుగ నింద్రప్రస్థపురికి సాంప్రతముగ నరిగి
ధర్మజానుమతంబునఁ దదనుజన్మ। సహితముగ విప్రతనుజరాసంధుఁ జేరి
పోరుఁ గోరి తమ్మెఱిఁగించి చీరి వైరి। భీముచేతఁ జంపించి భూవిభులఁ దనిపె॥ 213

శిశుపాలశిరచ్ఛేదము.

మ॥ కృశశీలుండు యుధిష్ఠిరుండిచట ధాత్రీదేవులుంచుండఁగా
దిశలేలుండని ధాతనిల్పిన ధరిత్రీ పాలురుంచుండఁగాఁ
బశుపాలుండు ప్రపూజ్యుఁడయ్యెనను చుం బల్కాలు దూషించుటన్
శిశుపాలుం దులిచె సుదర్శనము సొచ్చెం గృష్ణుఁ దత్తేజముల్॥ 214

వరసన్మానము-

సీ॥ దమఘోషనృపతి సాత్వతియందు శిశుపాలుఁ గాంచి చేతులు నాల్గు కనులు మూఁడు
గార్ధభస్వరమును గాంచి బెగ్గిలుచుండ నశరీరభూతమత్యద్భుతముగ
నెతఁడెత్తి కొనునప్పు డీవికృతుల డంగునతని చేత నడంగు నితఁ డనవిని
యొకనాఁడు కృష్ణు చేతికొసంగునంతనే వికృతులన్నియుఁ బాయ వెఱచి కృష్ణ
నూఱు తప్పులు చేసిన నొచ్చికొనక। నీకు మేనత్త కొడుకు మన్నింపుమితని
ననుచుఁ బ్రార్థించుటాతంకమయ్యెఁగాని। వెంట నేత్రుంపఁ డేయని భీష్ముఁ డనియె॥

దంతవక్త్రాద్యసుర సంహారము.

సీ॥ సాల్వుండు మాగధ చైద్యాది భూపరాగంబున భూపరాగంబుఁ దినుచు
హరుఁ గొల్చి తద్దత్తమై కామచారమైనడచు సౌంభకవిమానంబు నెక్కి
ద్వారకకేగి యుపద్రవంబులొనర్చి ప్రద్యుమ్నముఖులతో రణమొనర్ప
హరియునింద్రప్రస్థపురినుండి వచ్చి యామాయావితో విక్రమమునఁ బోరి

కృతకవసుదేవహతికుల్కృతమెఱింగి।చక్రమునసౌంభకంబుతో సాల్వుఁద్రుంచి
దంతవక్త్రువధించితత్సహజుఁడగుచి।దూరుఁ గ్రమముగనాంచె నద్భుతముగాఁగ॥

శిశుపాల దంతవక్త్రుల పూర్వ వృత్తాంతము.

సీ॥ మున్ను శ్రీవైకుంఠమున ద్వారపాలకులై సనకసనందనావరోధ
మొనరించి పోనీమి నుగ్రులై ఘోర రాక్షసులు గండని వారు శాపమొసఁగఁ
దొలుఁదొల్త జయవిజయులు హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులై వరాహ నార
సింహసంహతులైరి శ్రీరామ హతులైరి రావణ కుంభకర్ణతజనించి
యిపుడు శిశుపాలదంత వక్త్రు పదవాచ్యులైపోడమి కృష్ణు చేమ్రందిరందు వలన
శాపశాంతియైవారి తేజంబు కృష్ణుఁజేరెవారు వైకుంఠంబుఁ జేరిరపుడు॥ 217

ద్రౌపదీ మానరక్షణము.

మ॥ కపటద్యూతముఁ బన్ని పాండుసుతులం గౌరవ్యులోడించి త
ద్ద్రుపదేంద్రాత్మజనీడ్చి తెచ్చి కినుకం దుర్వాక్యముల్ బల్కి ని
ష్ఠ్రపులై వల్వలనొల్వ ద్రౌపది దనుం బ్రార్థింపఁ గృష్ణుం డనే
క పటంబుల్ గృపనూఱఁజేసి సభలోఁ గాపాడెఁ దన్మానముఁ॥ 218

కుచేల సంరక్షణము.

మ॥ అభిధాసూచిత దుర్దశుండగు కుచేలాఖ్యుఁ స్వబాలప్రియుఁ
శుభుఁ డాకృష్ణుఁడు గారవించి యడుకుల్ శోధించి భక్షించి త
త్సభవా రబ్బురమంద వీడ్కొలిపె నాతం డింటికింబోయి స
ద్విభవోపేత గృహంబు గాంచి వెరగొందెం దద్దయాసిద్ధికిఁ॥ 219

నృగశాప విమోచనము.

మ॥ నృగుఁ డిక్ష్వాకుని ప్రాత మొందిడినగోవేమందఁ జేరఁ గణిం
పఁగలే కన్యునకిచ్చి పూర్వుఁడు శపింపఁ దొండయై నూత నుం
డఁగఁ గృష్ణుండు సముద్ధరింపఁ దన చందంబంతయుఁ దెల్పి ది
వ్యగతింజెందె నెఱింగి భూమిసురులఁ వంచించి యేమౌదురో॥ 220

కామ్యక వనాభిగనము.

సీ॥ పాండవు లడవిలోపలనుండఁ బుండరీకాక్షుండు సత్యభామాన్వితముగఁ
గనఁజనియుండ మార్కండేయ మునిరాఁగఁ బూజించి యతనిచే భూసురప్ర

భావాది ధర్మముల్ బావకు దెల్పించి వనవాస దుఃఖశాంతిని ఘటించె
భర్తృవాల్లభ్య సౌభాగ్య సంపద్గర్వ శాంతి యౌనట్లు పాంచాలినగుచుఁ
దనప్రవృత్తి పతి వ్రతాధర్మవృత్తి। సత్యభామ కెఱింగించె సత్యఫణితి
నంతపయిఁ గొంతికొడుకులయనుమతిఁ గాని। ద్వారకకుఁ జేరె శౌరి సత్యాన్వితముగ

సంపద్దిదృక్షుక్షోణీశ్వరాగమనము.

సీ॥ క్రతువొనరిచి కురుపతియు భూపతులు శ్రీపతికల్మిఁ గనద్వారవతికిఁ బోయి
హరిదరినుండ నిర్జరమౌని వచ్చి ధన్యుండవీవనఁగ వెన్నుండునగుచు
నట్లాడు సత్కృతిననసీరహస్యమెట్లని రాజులడుగ నిట్లనియె మునియు
కచ్ఛపమొకకొండగతినుండ మెచ్చితి నదిగంగ నదివార్ధి నదిధరిత్రి
నదికులాద్రులనవిఖ్యాతనతఁడు శ్రుతుల। నవియుఁ గ్రతువులనవి కృష్ణునధికుఁడనఁగ
నితఁడు సంపూర్ణదక్షిణాన్వితము లైన। క్రతువులే నేననెనితోఁ ధికంబుగలదె॥ 222

చ॥ అనియిటులానతిచ్చి ముని యందఱి వీడ్కొని వేగ నేగఁ గృ
ష్ణుని విభవంబు నేత్రముల శ్రోత్రములన్ మహిమంబు నిందఱుం
గని విని విస్మితాత్ములయి కంజదళాక్షుననుజ్ఞ నొంది యొ
య్యనఁ జనిరందుఁ గొందఱు దురాత్ములసూయవహించి రాత్మలన్॥ 223

కౌరవ పాండవ సమత్వ సూచనాది ప్రశంస.

మ॥ అభిమన్యూపయమోత్సవంబరసి పద్మాక్షుండు బంధూజ్జ్వల
త్సభలోఁ జేరి పృథాసుత ప్రథిత సంచారంబు దుర్యోధన
వ్యభిచారంబును దెల్పి జన్యులకు జన్యంబింతపైఁ దప్పదం
చు భవత్సాహ్యము దప్పదంచు సమతన్ సూచించుచున్ వీడ్కొనెన్॥ 224

దుర్యోధనార్జున ప్రార్థనాప్రశంస.

సీ॥ పార్థుండు కృష్ణ సంప్రార్థనార్థంబుగా ద్వారకాపురిఁ జేరెఁ గౌరవాధి
పతియు నంతకుమున్నె ప్రార్థింపఁ జేరెవా రిరువురు హరిదరికరిగి యతఁడు
శయనించియుండ మస్తకభాగముననున్న గద్దెపైఁ గూర్చుండెఁ గౌరవపతి
పాదసన్నిధిఁ జేరి పార్థుండు నిలుచుండె హరియు మేల్కొనిచూచె నరుని ముందు
పిదప దుర్యోధనునిఁ జూచెనది యుచితమగు। భిన్నవు వరింపుమీవ మున్మున్న యనుడు
నరుఁడు దనుఁ గోరెఁ బదివేలవరరథికుల। వేఁడె దుర్యోధనుండిచ్చి వీడుకొల్పె॥225

పార్థ ప్రార్థనాంగీకారము.

పంచచామరము॥ నిరాయుధుండనైననన్ను నీవుగోరితేల నా
నరుండు మ్రొక్కి దేవ నిన్ను నాకుఁ దోడ్పడంగనే
వరింపలేదు నిన్నదిర్చువాఁడఁగానుతుత్తవై
యరిచ్ఛిదా యశం బొసంగుమన్న మెచ్చె శౌరియుక్॥ 226

బలరామతీర్థయాత్రాభిగమనము.

ఉ॥ కౌరవపాండవప్రధన కారణకంబుగ దైలుదెరియా
సీరిమునీంద్రులన్లు దనుఁజేరిభజింపమికల్గి చంపి మా
సీరితరీతి వీని నవుడేబ్రతిశించి మహాగ్రుఁ బల్వలుం
జీవముఖంబుఁ గాచి మునిసేవితుఁడై చనెఁ దీర్థయాత్రకుక్॥ 227

శ్రీకృష్ణరాయ భారము.

సీ॥ సంజయదౌత్యంబు సఫలంబుగామిచేఁ దనుపాండవులుగోరఁ దన్మతములు
వినిహరి కరిపురంబునకేగునప్పుడు మునులనచ్చటికి రండనుచుఁ గోరి
కౌరవసభఁ జేరి "పోరునష్టం"బని "పొందులాభం"బని పూనితెల్పి
దుర్యోధనుఁ డొనర్చుదుస్తంత్రముల కల్గి పాండవజయము తప్పదనిచెప్పి
విశ్వరూపంబుఁ జూపిసద్వినుతిఁ గాంచి। కోరి విదురునియింటవిందారగించి
కుంతిమతమును గర్ణునిపంతమరసి। భండనమునకుఁ బురికొల్పెఁ బాండవులను॥

యుద్ధాభిగమనము.

శా॥ ధృష్టద్యుమ్నవరూధినీశునిగ నిర్దేశించి తత్తద్బలా
వష్టంభంబుగ దృష్టకేతుముఖులన్ వర్ణించి ధర్మాత్మజ
స్పృష్టప్రార్థితపార్థసారథిత కిష్టంబౌటచేఁ గృష్ణుఁ డ
క్లిష్టప్రక్రియవిక్రమింప నడపెంగృష్ణుండు దేరాజికిన్॥ 229

గీతోపదేశ ప్రశంస.

సీ॥ యుద్ధసన్నద్ధుఁడైయుభయసేనలకు మధ్యంబునఁ దనయరదంబునిల్పి
వివ్వచ్చుఁ డవ్వచ్చువివిధగురుప్రియసద్బంధువులఁ గాంచిసదయహృదయుఁ
డై నిరాయుధుఁడయి యరదంబుపై నిల్చుటరనీ కృష్ణుఁడు దరహాసమొదవి
తాదాత్మ్యకస్థితి దయ నుపదేశించి తాదాత్మ్యకస్థితిఁ దనమహిమను

గుప్తపఱచి కిరీటి సంతృప్తికపుడు। విశ్వరూపంబుఁ జూపించి విశ్వసింపఁ
జేసి వైరులఁ బొలియింపఁ జేసినాఁటి। వారిసంవాదమే గీతలై రహించె॥ 230

భగవద్గీతాసంగ్రహము.

సీ॥ సాంఖ్యంబు కర్మంబు జ్ఞానంబు కర్మ సన్న్యాసంబు నాత్మసంయమవిధంబు
విజ్ఞానయోగంబు విస్ఫుటాక్షరపర బ్రహ్మయోగంబును రాజవిద్య
యనియెడు రాజగుహ్యంబు విభూతివిస్తర విశ్వరూపసందర్శనములు
ప్రకటభక్తియును క్షేత్రక్షేత్ర విద్విభాగము గుణత్రయ విభాగంబును బురు
షోత్తమప్రాప్తి దైవాసురోరు సంప।ద్విభాగంబు మఱియు శ్రద్ధాత్రయంబు
మోక్షసన్న్యాసమును దెల్పె మునుముకుందుఁ।డర్జునువిషాదయోగంబు నపనయించె॥ 231

గీతాసారసంగ్రహము.

సీ॥ ఆత్మకు లేవు బాధ్యతయు బాధకతయు నని తెల్పుచు విషాదమునకు నయకుఁ
గరణంబులగు నహంకారంబు మమకార ముడిగించి సంగరోద్యోగమునకుఁ
గారణంబైన స్వకర్మంబు విడువక ఫలకాంక్ష విడిచి నిచ్చలు నొనర్చి
క్రమముగా సర్వధర్మములను విడిచి నన్నే యాశ్రయింపుము నే నశేష
దోషములఁ బాపి యుద్ధరింతు నిను వంత।వలదటంచు వచించి విశ్వాసమునకు
విశ్వరూపంబుఁ జూపి యవ్విశ్వభర్త।పార్థుఁడు నిమిత్తముగ మహీభారముడిపె॥ 232

అమానుష మహిమానుసంధానము.

ఉ॥ తా రఘురాముఁడైనపుడు తత్త్వరహస్యములన్ గ్రహించె గౌ
రీ రమణోపదేశమున శ్రీశివగీతలటంద్రు వానిఁ ద
త్సారతరోక్తులొక్క నిమిషంబు మహాదివసంబు జేసి త
చ్ఛౌరి కిరీటికిం దెలిపెఁ దన్మహిమంబు నుతింపశక్యమే॥ 233

హనుమచ్ఛాప విమోచనము.

మ॥ భగవద్గీతలు బాదరాయణుకృపన్ భక్తిన్ వినెన్ సంజయుం
డు గుణజ్ఞుండగు నాంజనేయుఁ డవతీర్ణుండై కృతార్థుండనై
తిఁ గడుం గీతలచే నటన్న హరిసీతిం దాఁటితీపైఁ బిశా
చ గతిం జెందుమటన్న భాష్యకృతిచే శాపప్రముక్తిం గనెన్॥ 234

శాపకారణము.

క॥ అనఁగ మునిగణము వెరఁగై । యనఘ వినఁగలేదు మున్ను హనుమంతుని మం
తనమున శపియించుటయు భా। ష్యనిర్మితియుఁ దెల్పుమనుడు నతఁడిట్లనియెన్ ॥235

మ॥ దినకృద్దీప్తికిఁ గ్రీడికట్లు భగవద్గీతోపదేశంబుఁ జే
సినపై నాతని కేతనాగ్రమున వాసించిన్నయైయున్న యా
హనుమంతుండు దనంతనే వినుచు ధన్యత్వంబు సూచింప వ
చ్చినవాఁడన్న నెపంబునన్ హరి శపించెన్ భాష్యనిష్పత్తికిన్। 236

బ్రహ్మవిద్యోపదేశ సంప్రదాయము.

ఉ॥ పాత్రములంగనుఁగొనియుఁ బోవుచుఁ బోవుచు నాలకించియుం
జిత్తము తృప్తమయ్యెననఁ జెల్లదు చెల్ల గురూపదేశ సం
పత్తి వినాకరించి పెఱభంగి నెఱింగిన విద్య విద్యగా
దుత్తమసంప్రదాయ విమలాప్పరు తప్పది బ్రహ్మవిద్యకున్॥ 237

పైశాచభాష్యనిర్మాణము.

మ॥ భగవద్గీతలకింతమీఁద మదభిప్రాయానుసారంబుగాఁ
దగుభాష్యంబొనరింపు మట్లయినచోఁ దప్పం బిశాచత్వమం
చుఁ గృపం గృష్ణుఁడు వల్కఁగా నల మరుత్సూనుండు దోడ్తోఁ బిశా
చ గతిం జెందియొనర్చె భాష్యమదియే పైశాచంబనన్ భాసిలెన్। 238

క॥ శపియించితి గపి యించుక। తపియించిన భాష్యరచన తడఁబడుననుచుం
గృప నించుచు నిల్చుతండ్రిం। జపియింపఁగఁ జేసెఁ ద్విజయమంత్రమిటుల్॥ 239

హనుమన్మహిమాభివర్ణనము.

సీ॥ మున్ను దాశరథికై మునులజన్నముఁ గాచి జానకిఁ బెండ్లాడి జనకునాజ్ఞ
వని కేగి ఖరముఖ్యులను గూల్చి రావణువలన సీతను గోలుపడినయపుడు
సుగ్రీవుఁ గూర్చి దశగ్రీవుపురిఁ గాల్చి ధరణిజ గని వార్ధి దాఁటివచ్చి
సేతు వేర్పఱచి యాజి నివాహనంబవై యవలీల ద్రోణాద్రి నటకుఁ దెచ్చి
లక్ష్మణుని బ్రతికించి పౌలస్త్యుఁ దునిమి। సీతఁ గొని కాతుకమున సాకేతనగరి
కరిగి పట్టాభిషిక్తుండ నగుట కీవ। కాదె కారణమైతివి కపివరేణ్య॥ 240

ఉ॥ పుష్పక మెక్కి వచ్చునెడఁ బుష్కరవీథిని నిల్వ శాంతికై
పుష్పమనట్లు తెచ్చితివి మున్నమగొల్చిన శంభులింగముల్
గోష్పదలీల నంబునిధి గొబ్బున దాఁటిన నీకుఁ గాక వా
స్తోష్పతికైన శక్యమె సుదుస్తర కార్యము నిర్వహింపఁగన్॥ 241
క॥ సీతాసైకతలింగము । సేతుముఖంబునఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసి మునులకున్
భూతపతికి మారుమనః । ప్రీతిగ రామేశ్వరాఖ్యఁ బెట్టిన ప్రతిలోన్॥ 242
శా॥ ఈవున్ లింగముఁ దెచ్చి దానిఁ గని నక్షాంతేని నోనాడఁగా
నే వాత్సల్యము నస్వహించి తొలి దానిం బ్రోయు మీలింగమే
రీవిన్నిల్పుదు నన్నఁ దాఁగదలకుండెన్ విన్నవైతీవు నే
నా వెన్కన్ వరమిచ్చి నిల్పితిగదా యీలింగమా చెంగటన్॥ 243
మ॥ ఉదయంబై ఫలమంచు సూర్యుఁ గొనఁగా శంకించె నేవీరుఁడ
య్యుదయాస్తాచల మస్తకస్థపదుఁడై యుష్ణాంశు నింగొల్చి పెం
పొదవన్ విద్యల నెల్ల నేర్చిన బలాఢ్యుండెవ్వఁడా నీకు నా
య్యదియో దుష్కరమాంజనేయ జనగేయా కాసలేయాశ్రయా॥ 244
సీ॥ ఉర్వరైకైశ్వర్య యుతయువ ధ్యాయ కాశిష్ఠ ద్రఢిష్ఠ బలిష్ఠమాను
షానందమాదిరై యవల మనుష్య గంధర్వులు దేవగంధర్వులు పితృ
దేవతాజానజ దేవ క్రియా జివ దేవశక్ర బృహస్పతి ప్రజాప
తులునాంను నానందములు శతగుణితంబులైన బ్రహ్మానందమగునటంద్రు
గాన బ్రహ్మశతానందుఁడౌ నతండవగుట కర్హుండవై యుంటివప్రమేయ
సిద్ధనుత కామరూప ప్రసిద్ధకాయ। న్యాయధౌరేయ జనగేయ యాంజనేయ॥ 245
క॥ ఏతాదృశుండవయ్యును। గీతలు నేఁ దెలుపకుండఁ గృతకృత్యుఁడ నే
నైతిననుట విధివశము। ప్రాతకము నడంచుఁ జేయు భాష్యమటంచున్॥ 246
క॥ దయ దయివారఁగ నిట్లను । నయనయములు మీఱ సాభినయ నయన కుశే
శయ శయుఁడై పలికె బిలే । శయశయనుండాశయమున సంశయమెడలన్॥ 247
క॥ ఇది భగవద్గీతలకున్ । మొదటనె పైశాచభాష్యము హనూమంతుం
డొదవించిన కథవినుఁడిఁక । హృదయంగమమైనమీది వృత్తాంతంబున్॥ 248

అక్షౌహిణీసంఖ్యానిర్ణయము.

సీ॥ ఇరువదియొక్కవే లొనిమిదినూర్ల డెబ్బదియునౌ నరదము ల్పొదలునెందుఁ
దత్సమసంఖ్యచేఁ దనరారుమత్తమాతంగంబులును బెంపెసఁగునెందు

నలువదిరెండువేలారున్నూటఁ బదియునై యశ్వంబు లెచ్చోట నలరుచుండు
నలువొందు శతశతనవాగ్ర త్రిశతార్ధశతపత్తి సంపత్తిసరవినొందు
నట్టి చతురంగబలములు మట్టుమీఱి। నట్టిసేన యక్షౌహిణియనఁగఁబరఁగు
నదిగదిని రెండులక్షల పదునెనిమిది। వేలపైనేడునూటులై వెలయునండ్రు॥ 249

కౌరవ పాండవ యుద్ధప్రశంస.

సీ॥ ఏకాదశాక్షౌహిణీశులై కౌరవుల్ గాంగేయ కలశజ కర్ణమద్ర
పతులు వరూథినీ పతులై క్రమంబునఁ బదియు నైదును రెండు వాసరములు
రెండు యామంబులు భండనం బొనరింపఁ బాండుసూనులు ధర్మపదులెదిర్చి
యరి విజిగీషనేడక్షౌహిణులఁ గూర్చి పేర్చి వైరులనేర్చి యార్చి మోర్చి
మోధుల జయింపఁదొలఁగి దుర్యోధనుండు। మడుఁగుఁ జొచ్చినమాటల వెడలఁబుచ్చి
భీముఁగదచేత నూరువుల్ విఱుగునట్టు। లతనిఁ గొట్టించి హరి కోపమడఁచె హలికి॥

క॥ పదునెనిమిది దివసములీ। పదనునఁ బాండవులు దాయభాగంబునకై
కదన మొనరించుతఱి హరి। మదమునఁ జేసిన చరిత్రములు చిత్రంబుల్॥ 251

సీ॥ భూరిశ్రవుని కయ్యమున సాత్యకికిఁ గల్గు నవమాన మెదనెంచి యదిఘటిల్ల
మికి సైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులఁ బూనిచి గరుడకేత
నము నమర్చిన శతానందాఖ్య మత్స్యందనము పాంచజన్య స్వనంబు వినిన
తోడనే సాయుధస్తోమంబుగాఁ దోడితెమ్మల్లి మద్విక్రమమ్ముఁ గనుము
తగని ప్రతినఁ బట్టెఁ దప్పింపవలెఁ గిడు। క్రీడితోడిదకద కృష్ణ బ్రతుకు
దారుకా యటంచుఁ దనకాపుపైఁ గల్గు। కరుణఁ దెల్పి రాత్రిఁ గడపె శౌరి। 252

మ॥ నరుచే నర్చితుఁడై తదీయమగు స్వప్నంబందుఁ దద్యుక్తుఁడై
హరు దర్శింపఁగఁ బోయి పాశుపతమం బ్రార్థింపఁగాఁ జేసి యీ
శ్వరుఁడుం దానొకబోటకుం గుఱుతుగాఁ బ్రాక్పూజలం జూపి ప్రా
గ్వరదార్ఢ్యం బొనరింపఁ జేసె మనిచెం బన్నాత్ముఁ డప్పార్థునిన్॥ 253

మ॥ అనియందే మఱి సైంధవుండు హతుఁడౌనంచున్ నభోవాణి గు
ల్కినపైఁ దజ్జనకుండు బల్కినది శ్రీకృష్ణుండు మున్నే మెఱుం
గును గానం దల వాని తండ్రితొడపైఁ గూలించి తప్పించె ఫ
ల్గును మున్పందలఁ బ్రోచి తజ్జనకుఁడే కూలెన్ స్వశాపంబునన్॥ 254

క॥ సర్పముఖ శిలిముఖ మొత్సర్పింపఁగ నరదమదిమి సంరక్షించెన్
స్వర్పతి తనయుం గృష్ణుఁ డహర్పతి తనయుండు ఖిన్నుఁడై కనుచుండన్॥ 255

శా॥ ఇంద్రుం డిచ్చిన శక్తిచే విజయు నేఁ డేత్రుంతు నేనంచు ని
స్తంద్రుండై రథమెక్కి వచ్చినను రాధాసూతి కాధారణన్
సాంద్రంబై తగు నాత్మ మాయవలనన్ శాంతింపఁగాఁ జేసి క్రీ
డిం ద్రైలోక్య విభుండు గాంచె నది చెండెం దోడ హైడింబునిన్॥ 256

మ॥ దురమందొక్క మరుత్సుతుండె సుతులం దున్మాడెనంచున్మదిన్
దురభిప్రాయము గల్గియుండె నిపుడంధుండంచు లోహాకృతిన్
హరి దెప్పించి తదగ్రమం దునుపఁగా నాలింగనం బాచరిం
చె రుషన్ భీముఁడు గామిఁ దెల్పి నిరసించెం దన్నృపా దుఃఖమున్॥ 257

ధర్మరాజ పట్టాభిషేకాదిప్రశంస.

శా॥ ఈరీతిన్ ధరణీభరంబుడిపి శ్రీకృష్ణుండు ధర్మాత్మజుం
బౌరుల్ వృద్ధులు గాంచుచుండ సభలోఁ బట్టాభిషిక్తుండు గాఁ
గారుణ్యంబునఁ జేసి మెప్పుగని గంగాపుత్త్రి మాహాత్మ్య మెం
తో రూఢంబుగఁ దెల్పి పాండవుల సంతోషింపఁగాఁ జేయుచున్॥ 258

భీష్మసంరక్షణము.

మ॥ స్థవిరుండయ్యు యయోపమానముగ యుద్ధంబుద్ధతిం జేసి రా
జవరుల్ మెచ్చఁగ నంపసెజ్జపయి నిచ్చన్ భీష్ముఁడుండఁగ స
ర్వవిధాయాసము లంటకుండ నతనిన్ రక్షించి కృష్ణుండు ధ
ర్మవిధుల్ ధర్మజుఁ డర్మిలిన్ వినునటుల్ ప్రైకొల్పెఁ దత్సన్నిధిన్॥ 259

పరీక్షిద్రక్షణము.

శా॥ అశ్వత్థామ నశించెనంచు ననృతం బాడించి కుంభోద్భవున్
శశ్వద్ధాముని ద్రుంపఁ బంచె నతిసాక్షాదంతకాకారుఁడై
యశ్వత్థామ కులం బపాండవము సేయంబూని వృద్ధాదిగా
శిశ్వంతంబుగఁ జెండుచుండ హరి రక్షించెం బరీక్షిత్తునిన్॥ 260

విద్యారహస్యోపదేశాది ప్రశంస.

సీ॥ హరి ధర్మరాజ పట్టాభిషేకానంతరమ్మునఁ గొన్ని దినమ్ములుండి

తదనుజ్ఞ నొంది యింద్రప్రస్థపురమున కింద్రనందనుఁడు దా నేగి యచట
నిష్టవిహార సంతుష్టులు ఖండన మండన కథన ప్రహృష్టులునయి
మయ వినిర్మిత రత్నమయ నిర్మల ధర్మమయ విచిత్రిత సభామంటమునఁ
గూరుచుండినపుడు ద్వారకాజిగమిష ననిమిషేంద్ర సుతున కచ్యుతుండు
దెలిపి యతఁడు గోరఁ దెలిపె విద్యారహ। స్యంబు వినుఁడు తద్రహస్య మిపుడు। 261

సీ॥ జ్ఞాన స్థిరత్వ బీజంబైన శ్లేష్మాది రోగస్వరూప నిరూపణంబుఁ
దత్త్వజ్ఞతా విశేషతోప్ప దేశమంతర్యాగ మింద్రియాత్మ ప్రసంగ
మోపి జీవాత్మ స్వరూప నిరూపక గురుశిష్య జనక భూసుర కథా యు
గము మనోబుద్ధ్యహంకారాది తత్త్వప్రకార మవ్యక్త ప్రకార మవల
సత్త్వగుణ మవశ్యం బనుష్ఠానయోగ్య। మగుటయు సవిస్తరంబుగా నర్జుననకుఁ
దెలిపి శ్రీకృష్ణుఁ డతని హస్తిపురిఁ జేర్చి। మరలివచ్చి యుదంకాశ్రమంబుఁ జొచ్చె। 262

శ్రీకృష్ణోదంక సంవాదము.

ఉ॥ చొచ్చిన నయ్యుదంకముని సూక్తులు గన్పడ సత్కరించుచున్
మెచ్చినయట్లు భారత సమిచ్చరితం బపు డుచ్చరింపగాఁ
దచ్చతురోక్తికిం దగువిధంబున నుత్తరమిచ్చి యచ్యుతుం
డుచ్చతరంబుగా మరల నున్న తెఱంగెఱిఁగింప నిట్లనెన్॥ 263

ఉ॥ ఏను గురుండు భీష్ముఁడు ననేక మునీంద్రులు నొక్క చెప్పినన్
వీనులఁ బెట్టఁ డయ్యెఁ గురువీరుఁడు వీఱిఁడియై సబాంధవుం
డై నశియించె ధర్మపరుడై జయమొందిరి ధర్మజాదులో
నా నెటువంటి వారలకు నట్లతిలోభము లాభకారియే॥ 264

చ॥ అనవుడు నయ్యుదంకుఁడు క్రుధంకుర రూక్షతరాక్షుఁడై శపిం
తునని తదంకముల్గనక దోషివి నీవతి పక్షపాతివై
తనుచును సంధిఁగూర్పవయితంచును దానికిఁ బాచితంబిదే
యనుచును నల్కఁ బల్క విని యచ్యుతుఁ డుల్కక పల్కె నీక్రియన్॥ 265

చ॥ తపమున కంతరాయమును దాపసహేయమునైన తామసం
బిపుడిటు సూపి తేటికిహిహీ కుపితాత్ములొనర్చునట్టి దు
స్తపముల బీరువోదునె నిజస్థితిఁ దెల్పెద నాలకించి యం
తపము మదిం దలంచిన విధం బొనరింతువుగాక భార్గవా॥ 266

సీ॥ దేవాంశ భవులఁ గాంగేయులఁ గల్యంశభవులు దుర్యోధన ప్రభృతు లహహ
సహజ వైరముగల్గి శైశవం బాదిగాఁ బడరానిబాధల పాలుఁజేసి
రనధికారికి రాజ్యమర్పించి తనభుజా బలమున బహురాజ్యముల గడిఁచె
నట్టి తమ్మునిపుత్త్రుఁడని ధర్మమున ధర్మసూనుని యువరాజుగా నొనర్చె
జనకుఁడని వారికల్మికి సైఁపలేక। కైతవ ద్యూతమున వారి కలిమి బలిమి
నొడిసి పాలైన నిడెనె దుర్యోధనుండు। వానికంటెను దులువ లెందైనఁ గలరె॥ 267

మ॥ సభకున్ ద్రౌపది నీడ్చితెచ్చి యకటా సభ్యుల్ వినన్ దుర్వచో
విభవం బేర్పడ మానభంగమునకై విప్పించెఁ దద్వస్త్రముల్
శుభవృత్తంబు సతీత్వ మత్తరుణిఁ దచ్ఛోకాబ్ధి దాఁటించె నా
టి భృశాఘాగ్నియె ధార్తరాష్ట్ర వనవాటిం గాల్పఁగాఁ జాలదే॥ 268

మ॥ కపటద్యూతమునం జయింపఁబడి తత్కౌంతేయు లెంతేనియుం
గృపణత్వంబున నున్నవారనుచు వారిన్ నవ్వ రారాజు మి
త్త్ర పరీతుండయి ఘోషయాత్రజని గంధర్వు ల్దనుం గట్టఁగాఁ
గృపచే మున్విడిపించు రైనఁ గనవే హీనుల్ గృతఘ్నుల్ గదా॥ 269

శా॥ గాంగేయాదు లెఱింగిచెప్పినను శంకాపంక నిర్మగ్నుఁడై
యంగీకారము లేక కౌరవవిభుం డజ్ఞాత వాసంబునన్
భంగం బింతయులేమి ధర్మసుతుఁడే పల్కంగ నాలించియున్
భంగం బాహవ రంగమందె నసియుం బైకొన్నఁ జేటబ్బదే॥ 270

సీ॥ పాండవుల్మున్ను బంట్రెండు వత్సరములు వనవాస మజ్ఞాత వాసమొక్క
యేఁడునుగావించు నెడఁ బొడమినవారి యిడుమలు గడువులు నుడువ నేల
ధర్మపరుల్ వారు ధర్మంబె చటనుండు నచట జయంబుండు నట్టిధర్మ
మే నేను భూభార మెడలింప నవతరించినవాఁడనని మునువినఁగ లేదె
నేనులేనిది నేనుగానిదియుఁ గలదె। ధర్మపరులు జయించి రధర్మపరులు
చచ్చి స్వర్గస్థులైరిది సత్యమింక। నేమనఁగలవదియును మీ వుదంక॥ 271

ఉదంకప్రార్థనము.

ఉ॥ నావుడు వాసుదేవుఁడు వినంగ ననంగ పితా పితామహ
గ్రావభిదాదికామరపరంపర కైన నెఱుంగరాదు నీ
భావము నీప్రభావమిఁకఁ బామరు లెట్లు లెఱుంగ నేర్తురో
దేవ యెఱుఁగ కాడితి మదీయ దురుక్తులు సైచికావవే॥ 272

ఉదంక ప్రార్థనాంగీకారము, (విశ్వరూప ప్రదర్శనము.)

చ॥ అనుచు నమస్కరించుచుఁ గృతాంజలియై ఖలభంజనా, జనా
ర్దన శరణార్థినై యిపుడు ప్రార్థన సేయుదు నీయుదగ్రతం
దనరిన విశ్వరూపముఁ గనంబడఁ జేసి కృతార్థుఁ జేయవే
యన నటులై కనంబడిన నచ్యుతు నాతఁడు మెచ్చె నీక్రియన్॥ 273

గోపాలకృష్ణలీలావతార రూపస్తవము.

సీ॥ చిత్తజాతునిఁ గన్న మత్తకాశిని బత్తి జొత్తిలి యొకయడుగొత్తుచుండ
విత్తవతీ యశోవిత్తయౌ చిత్తరిపొత్తునై వాకపదంబొత్తుచుండ
నుత్తుంగ రుచు లిగురొత్తహస్తములు కట్ట్యుత్తమాంగస్థలుల్ హత్తివెలయఁ
దత్తత్పుమర్థసంపత్తికై ప్రజలు ప్రపత్తిమైఁ గేల్గవ లెత్తిమ్రొక్క
మెత్తనగు పాపరాముత్తనొత్తగిలఁగ। నత్తమిలి బత్తులకు నెల్లబుత్తిముత్తి
లిత్తువఁట క్రొత్తయే యిట్టి వృత్తి నీకు। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 274

సీ॥ రంగు మెఱుంగు హారంగుదుఱంగలింపఁ గుఱంగట మెలఁగి తగఁ జెలంగు
నల యనంగుని తుంగమగు తురంగము తెఱంగు నెఱుంగఁ జేయు భంగులు తరంగ
ములనంగముప్పొంగ ముంగటఁ జెంగటఁ జెంగు చెంగున దాఁటుచుం గరంబు
నంతరంగంబునం తంతఁ గరఁగించు మాయా కురంగంబు చాయఁ జూచి
జాయ సూచింపయాచింప సాయకమున। నేయఁ బూనిన తొంటి నీచాయఁ గంటి
సూటిగా నిచ్చమీఱ నిచ్చోటనారా। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 275

సీ॥ పలువన్నియల తిన్నియల చిన్నియల చెన్నుఁ గన్న తిన్నని పిన్నపొన్న గున్న
కొన నున్న నిన్నన్ను కొన్న క్రీడను వేడుచున్న క్రేయన్నుల మిన్నల జిగి
నున్న నున్నని చిన్ని చన్నులు మూన్నగు గొన్ని క్రొన్ననవిల్తు పెన్నిధాన
ములపొన్నికలు కన్నులలరఁ గన్గొనుచున్న నీ యల్లగొల్లకన్నియల వల్వ
లన్నియును గొల్లఁ గొన్న తెన్నున్నయట్లు। మున్ను విన్నది నేఁ డిందుఁ గన్నయది యు న
భిన్నగతి నున్నవిట్టి నిన్నెన్నఁ దరమె। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 276

సీ॥ పట్టిసత్రాజిత్తుపట్టి రట్టున కొడిగట్టి గట్టిగఁ బుట్టిన ట్టికినర్క
రెట్టింపఁ దలగట్టి యిట్టిట్టనఁగరాని బిట్టుగ సలపాదిబట్టినట్టి
పట్టున నెట్టనఁ దొట్టినదట్టంపువలరాచవెట్టచూపట్టివలపు

రేపెట్టఁ జేపట్టి రాపెట్టు వాపెట్టినట్టి వేల్పులఁ గొట్టి జెట్టితనము
దిట్టతనము ట్టిపడ బిట్టుఁ జెట్టఁబట్టి। చెచ్చెరఁ గఁ దెచ్చియిచ్చు నచ్చెల్వ కిచ్చి
నట్టి నీలీల నేఁడు గన్పట్టెనార। భక్తపాలన కృష్ణ గోపాలకృష్ణ॥ 277

మ॥ క్షణమాత్రంబున వత్సలుండగు రమాకాంతుండు వత్సాసుర
క్షణనవ్యాప్తయశస్కుఁడై వెలయు టాశ్చర్యంబె వత్సాసుర
క్షణనవ్యాప్తయశస్కుఁ డస్త్రబకవృక్షుండైన కాంతార
క్షణమాత్మీయ యశంబుచే ననఘపుష్పంబౌనటుల్ సే[illegible]॥ 278

సీ॥ గజరక్షణక్రియాకలితమానసుఁ డయ్యె గజశిక్షణక్రియాకతుఁ డయ్యె
నర్జునరంజనాయత్తచిత్తుఁ డయ్యె నర్జునభంజనాయత్తుఁ డయ్యెఁ
బూతనామగుణాభిపూజితుండయ్యెను బూతనామరణాభిపూజ్యుఁ డయ్యె
ధేనుకామిత వస్త్రదాన దీక్షుండయ్యె ధేనుకామితకృత దీక్షుఁ డయ్యె
నఘవిదారణచాతురి నమరువాని। కఘవిదారణచాతురి నమరుటెంత
యజగరగళాధికారిత్వ యలరువాని। కజగరగళాధికారిత్వమరిదియగునె॥ 279

క॥ అచరంబగు డెందంబునఁ। బ్రచురంబగు చందమున సభక్తిశ్రద్ధో
పచితముగ సుచితచేతో।వచనముల నుతించి మతియుఁ బ్రార్థించె హరిన్॥ 280

దండకము.

శ్రీమజ్జగజ్జాల జేగీయమానాగ్రజ గ్రామణిగ్రామ జిహ్వాగ్రజాగ్రత్సమగ్రశ్రుతిశ్రేణి
కారూప నిశ్రేణికామూల కీలాయమానక్రియోపాస్తిబోధక్రమ ప్రాప్యదేదీప్యమాన
స్వతస్సిద్ధతత్త్వప్రతీకాక్షరాకార లీలాలసచ్చంద్రశాలాసమావిష్టసృష్ట్యాదిబుష్యం
త మాత్రాకలాపాగ్రపర్యాయిత బ్రహ్మతారాంత సంచారధీరా సుధీ రాజిర
క్షా మహాకృష్ణ కృష్ణా కృపాలంకరిష్ణుండవై విశ్వరూపంబుఁ జూపింపఁ గన్నారఁగ
న్గాంటి నేనేకదా ధన్యమూర్ధన్యుఁ డంగానిచోఁ బూని చోద్యంబు హృద్యంబు నిత్యా
నవద్యంబు వాగీశ యోగీశ భోగీశ ముఖ్యాత్మ తత్త్వజ్ఞ శశ్వద్దురాపంబు నీ విశ్వరూ
పంబు దాని న్నిదానించి దర్శించు భాగ్యంబు భోగ్యంబుగా నిందునాకబ్బునే ప్రబ్బ
న్నే, యిట్టి నేత్రోత్సవంబేరికిం గోరి కంచిన్నిమిత్తంబుగా నంబకుం దండ్రి కాస్తే
యశోదామహాదేవికిన్ దేవతామానికం ధావనీజానికిం గ్రీడికిన్ విశ్వరూపంబు
వేర్వేఱఁ జూపించితీ విన్నిరూపంబులం జూపినా విప్పుడీ చూపునన్ నాకిదిట్లుండ
గోలోకమందుండి భూలోకముం జెంది బాల్యాదిగా నేటిపర్యంతముం బర్వునీ సర్వ

చర్యల్ మహైశ్వర్యము ల్వానినెల్లం దయంజూపినావిత్తతిన్ మోహవారాశి నే ను
త్తరింతుం బ్రసాదింపు మీ దివ్యచిద్రూప సందర్శనం బెన్నడున్ వెన్నుఁ డుండుం
బ్రసన్నప్రపన్నాంతరంగంబులందంఘ్రు, తండ్రీ తదంకం బుదంకుండు నానుండు
నాపట్ల సందీపితంబై సపంచాయుధంబై సపీతాంబరంబై సభూషా విశేషంబులై భ
వ్యమైనట్టి నీదివ్యరూపంబుఁ జూపట్టఁగా నన్నుఁ జేపట్టి ప్రాపైకటాక్షింపు మీపై
సమీపైకదేశంబునం జేర్పుమా పై మహాదేవకృష్ణా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః॥

దివ్యరూప ప్రదర్శనము-

సీ॥ మందార కుందారవిందారి సందీప్త సుందరామంద రుజ్మందిరఘణ
మణిగణఘృణ్యాస్తరణ విస్తృతాహిశయ్యాశయానుండు నానాశమీన
సంస్తూయమానుండు శంఖచక్ర గదాజమానుఁ డబ్జవిభాసమానభాస
మానుఁ డబ్జవిరాజమాన కరశ్రీక్షమా మానినీసేవ్య మానుఁ డనుప
మానమానాతిగానుకంపా రస లస। మానుఁడస్వప్న జేగీయమానుఁడుయజ
మానధాత్రిజ్య మానుండుమానిపూజ్య।మానుఁడును నాచనత్తార్క్ష్యయానుఁడపుడు॥
సీ॥ పరమహర్షోత్కర్ష పరిఫుల్లనేత్రు లవ్యాహతస్నేహ పూర్ణాంతరంగు
లగుసనకాది మహాసిద్ధజనులచే మాటిమాటికి వీక్ష్యమానుఁ డగుచు
నత్యనురక్తు లనన్యచిత్తులు నిత్యులు ననాతురులు దివ్యలోకవాసు
లైనమానులచేత నభివర్ణ్యమానుండు ఘనకనత్కనక శోభనవిభా వి
భాసమానస్వపార్శ్వస్థ పద్మవాసి। నీనిరంతరపరిసేవ్యమానుఁడగుచు
నీలజీమూతమధ్యస్థ నిభృతవిద్యు। దుపమితద్యుతి హృద్యతరోర్వరాప
రీతుఁడై ప్రీతిసాక్షాత్కరించెనపుడు॥ 283
గీ॥ సరసిజాతాక్షుఁడిట్లు సాక్షాత్కరింపఁ। బూనదివినుండి పువ్వులవానగురిసెఁ
దాళకాహళదోహలలీలనాఁది। దివ్యదుందుభిబృందంబు దివినిమొరసె॥ 284
గీ॥ తత్క్షణ తదీక్షణప్రభూత ప్రభూత। మోదరససముద్రమునబిట్టుమున్గి మౌని
భవ్యతరనవ్య కర్తవ్యపదవిలేక। బాధతరమూఢతాలీఢభావుఁడౌచు॥ 285

ఆనందోన్మాదము.

ధాత్రీవృత్తము॥ మరలఁగూరుచుండు నుండి మౌనమొందు నొందిత
త్వరత నాడు నాడి పాడు పాడి వేడు వేడి వి
స్ఫురణ మ్రోయు మ్రోసిచూచుఁ జూచిలేచు లేచి య
స్థిరగతిం బ్రదక్షిణంబుఁ జేయుఁ జేసి కుయ్యిడున్॥ 286

ఉ॥ కుయ్యిడి నవ్వు నవ్వి మతి గొబ్బున మారము(బాఱు(బాఱి తా(
జయ్యన వచ్చు వచ్చి కతిసామిని వేమఱుముట్టు ముట్టి మే
నొయ్యనఁబట్టుఁ బట్టికడునుక్కున నక్కునఁ జేర్చుఁ జేర్చి బల్
సొయ్యము నించు నించి కరుణింపు మటంచు వచించి మూర్ఛనుఁ॥ 287
సీ॥ మూర్ఛని పేర్కొను(బేర్కొని వలఁగొను వలగొని తత్పాదములకు మ్రొక్కు
మ్రొక్కి చెక్కిలినొక్కు నొక్కి ముద్దాడు ముద్దాడి యాస్వాదించు నాస్వదించి
మురిపెంపు విరిబోంపముల నింపు మెయిని నింపి కంపితవృత్తినిల్చు నిల్చి
ప్రలపించుఁ బ్రలపించి వహి విహ్వలతఁ జెందు జెంది బిట్టురవంబుఁ జేయునిట్లు
చపలచేష్టలఁ గ్రీడించి సందడించి। పనుల సద్దించి ముదమెదనినుమడించి
తద్గుణము లుగ్గడించి మాంద్యంబుడించి। కరముమదిఁ బ్రేమడించి కేల్గవముడించి॥
గీ॥ చిత్తమాయత్తముగఁ జేసి చిద్విలాసి। యైన వైకుంఠపురవాసి నవుడుడాసి
తమము నెడఁబాసి క్లేశ పాశములఁ గోసి। నిజముఁ దలపోసి నిజమనోరుజకురోసి·
క॥ అక్షీణంబగు భక్తిను। పేక్షింపక నమృత రస మపేక్షించి కృపకా
రక్షింపనున్న జలజా। తాక్షు నిటుల్పొగడఁ దొడఁగె నతఁడానతుఁడై॥ 290
చ॥ కరముఁ బ్రసన్నచిత్తుఁ డవుగమ్ము జగమ్ముల చిత్తవాగగో
చరుఁడగునీవ యీవరుస జాగ్రదనుగ్రహ విగ్రహుండవై
యరుదుగ దృష్టిగోచరుఁడవైతివిగానఁ బ్రభావితుండనై
పరఁగినవాఁడ నేఁడఖిలభక్త జనార్తిహరా రమేశ్వరా॥ 291
చ॥ అణువునకన్న నత్యణువనంతుఁ డచింత్యుఁడు కారణైక కా
రణము మహత్తముండును బరాత్పరుఁ డక్షరుఁడు న్నిరీశుఁడుం
బ్రణవమయుం డనామయుఁడు భవ్యుఁ డపవ్యయుఁ డీశుఁ డిమ్మహా
ఘృణుఁడని నూవె నిన్నెచల నెన్నెద రెన్నఁడు నెల్లకోవిదుల్॥ 292
గీ॥ అగ్నిసంతప్తమైన లోహంబువలన। విస్ఫులింగోత్కరంబెట్లు విస్ఫురించు
నట్లుసత్వరజస్తమో వ్యాప్తమగుచు। నీవలనజీవవర్గంబు నిర్గమించు॥ 293
గీ॥ కనఁగ వినఁగఁ గనఁగఁ గడువఁగ నుడువఁగఁ। గైకొనంగమదిని మైకొనంగఁ
దరముగాదు నీదు తత్త్వంబు నీమహా। త్వంబుజగదతీత మంబుజాక్ష॥ 294
మ॥ అంబుజనాభ యీ భవ దనాగ్రహ విగ్రహ మూర్తులూడఁ జూ

దం బరమర్షి బృందము దృఢంబుగ హర్షముఁ గ్రమ్మ బ్రహ్మచ
ర్యంబునొనర్చు మౌనినికరంబు కరంబుఁ దపంబొనర్చు జ
న్నంబు లొనర్చు సధ్వరిజనంబు కృతంబుఁ ద్వదర్పితంబుగన్॥ 295

చ॥ అనశనులై మహీశయనులై మునులై వసుధాసుధాశనుల్
నినుఁ గనుఁ గొంట కోంటిమయి నిల్చుచు వేల్చుచు రర్థితీర్థసే
వన మొనరింతు రెంతయు సువాసిత గంధ సుమాదులం బ్రమో
ద నిలయులై భజింత్రు సతతంబు వ్రతంబు లతంద్రితంబుగన్॥ 296

క॥ సతులపయిన్ సుతులపయిన్। హితులపయిన్ రతులువీడి యాదితమతులై
యతులుభజింతురు నిన్నా। నతుల నుతుల నతుల గతుల నయ వినయములన్॥ 297

ఉ॥ నీరుషులై మహాబుధు లనిస్పృహతాది హితాత్మలోచు సం
భీరు షడూర్మి దూరు షడభిజ్ఞముఖాజ్ఞను దన్మనోజ్ఞ సం
చారు షడాననాది సురసన్నుతు నిన్ను మహా మహున్ మహా
పూరుషుఁ గొల్తురుగ్రతపము ల్జపము ల్మొదలైన చైవులన్॥ 298

శా॥ మధ్యేదుగ్ధ మహాబ్ధిశాయి రవిబింబస్థాయి నారాధ్య శు
ద్ధధ్యానప్రతి బోధ్యుని న్గొలుతు రిద్ధశ్రద్ధఁ బృథ్వీసురుల్
స్వాధ్యాయాధ్యగ సాధ్వగారగ సపర్యాధ్యాత్మ చర్యాయథా
విధ్యాగబ్ధ మహాధ్వర ప్రపదనావిర్భావ భావంబులన్॥ 299

క॥ క్రమతను దయామయాత్మ్యయ। సముదయ సముదగ్ర దుఃఖ సముదాయము దాఁ
టి మహావిచక్షణుఁడు మో।క్షముఁ జెందున వేత్తు నిన్నుశరణం బొందున్॥ 300

చ॥ బహువిధ పూర్వజన్మ కృతపాప కలాప విలేప వాసనా
మహదవిలేపమత్తము ప్రమత్తము చిత్తమదెన్నఁ డైన స
న్నిహితముగాదు నీదరినణిష్ఠ దురిష్ఠ నికృష్ఠమున్ మహు
ద్గృహ విషయాపకృష్టమును దృష్టము హృష్టమునొచుఁ గ్రమ్మరున్॥ 301

ఉ॥ నేర్పుదలిర్పనూర్పుగమి నెమ్మినిదం గుదియించి హృత్సము
త్సర్పితదర్పశాలి రిపుదర్పులుయోగ సమర్పితాత్మసం
తర్పకులైన వారికిఁ గనంబడకుండియు నాపయింబ్రియం
బేర్పడఁగాఁ గనంబడితి వీవతివేగము భక్తవత్సలా॥ 302

ఉ॥ ఫుల్లసమల్లసత్కమల ధూతి విమోచన లోచనా జగ

ద్వల్లభ దుర్లభంబయిన తావకసన్నిధికన్న నన్య మే
నెల్లపుడొల్ల నుల్లమున నిత్తఱిఁ ద్వత్కరుణా రసాపగం
జల్లఁగఁ జల్ల నాసుకృతసస్య మవశ్యము పండె మెండుగన్॥ 303
ఉ॥ నీవ గురుండ వీవ జననీ జనకాప్త జనంబుగావునం
దావకపాద భక్తియును దావకదివ్యకథానురక్తియుం
దావక దర్శనైక రసతాభృతిఁ దావకనామ కీర్తనో
చ్చావచ వాక్చమత్కృతిఁ బ్రసన్నమతిం గలిగింపు మీశ్వరా॥ 304
మ॥ అతిమాయావృతి మోహితుండనయి కృత్యాకృత్య కర్తృక్ష హితా
హితసంప్రాప్తి నెఱుంగఁ దావక దయాదృష్టి ప్రసారప్రణ
ష్టతమో త్కృష్టతమో విమోహవృతినై సత్యంబుగా నీవ మ
ద్గతివంచున్ మతినెంచి నీశరణ మాత్మం గాంతు నత్యంతమున్॥ 305
చ॥ మునుపచరించినాఁడ నఘముల్ బహుళంబుగఁ బూని వానిఁ జే
ర్కొనఁగఁ దరంబుగాదు యుగకోటులనైన విహంగమేంద్ర వా
హన జగదంతరాత్మకుఁ డవౌట నెఱుంగుదు వీవ కావునన్
మనమునఁ దావకీన చరణాంబుల నే శరణంబు నొందెదన్॥ 306
చ॥ అని యిటువిన్నవించి వినయంబున నాదలసోఁక సోఁకుమూఁ
క నడఁచుతేని యంఘ్రులకు గ్రక్కున సాఁగిలిమ్రొక్కి తజ్జనా
ర్దనుపదపద్మముల్ దనకరంబులఁ బట్టుచు మిన్నకున్న ని
ట్లనె సదసజ్జగత్ప్రభవుఁడైన రమాధవుఁ డాదరంబునన్॥ 307

భగవ ద్వాక్యావళి.

మత్తకోకిలము॥ ఆంబుపాళ మొనర్చుచున్ వినయంబుచే ననయంబుఁ బం
తంబునం జిరకాల మెంతయు నన్నుఁ దన్పితివీవు ధ్యా
నంబులన్ యజనంబులన్ భజనంబులన్ సుజనంబు లె
న్నం బరిక్రమణంబులన్ గమనంబులన్ నమనంబులన్॥ 308

మ॥ పరికింపంబడె నాపయింగలుగు నుంభద్భక్తిఁ గావించితా
చిరకాలంబు మదర్థ ముగ్రతప మిక్షేత్రంబునం దుష్టిచే
కురె నీచేసిన యిష్టి నాకతన నీకున్ దర్శితంబయ్యె న
తురమున్ దుర్లభమౌ మదీయ సగుణాకారంబు ధీరాగ్రణీ॥ 309
గీ॥ జపతపోహోమ దాన యజ్ఞములనైన। జడమతులకేను దృష్టిగోచరుఁడఁగాను

బ్రహ్మాదులు జిహ్వయా భక్తిచేత। నన్నుదర్శింపఁ గలరు ప్రపన్నులగుచు॥ 310

క॥ కలుగవు నాకొక్కఁడు। న్దలఁచినచోఁ గార్యకారణములు జగములఁ
గలిగించుట వెలిఁగించుట। గలఁగించుట కౌతుకంబుగాదె యెపుడుఁ॥ 311

శా॥ ప్రజ్ఞావిగ్రహుఁడం బ్రపంచమయుఁడం బ్రాజ్ఞప్రియుఁడం బ్రపూ
ర్ణజ్ఞానాత్ముఁడ యజ్ఞరూపకుఁడ సర్వజ్ఞుండ గీర్వాణదు
ర్విజ్ఞేయుండ నమేయ వైభవుఁడనై వెల్గొంది రామానుజా
భిజ్ఞంబూనితి నజ్ఞులం దునిమితిం విజ్ఞుల్ మనఁ బ్రోఁచితిన్॥ 312

క॥ ఘనమౌ రహస్యము విస్మయ। జనకమునగు నస్మదీయ సచ్చరితము వ్రా
సిన వినినఁ గనినఁ జదివిన। జనుఁడు మదీయుండు ధన్యజనమూర్ధన్యా॥ 313

శ్రీ ద్వారకాపుర ప్రవేశము.

వ॥ అని యిట్లత్యంతాగణ్య కారుణ్య సద్మ స్వాంతుండగు నప్పద్మాకాంతుండచ్ఛద్మాత్మకరంగుండై ముఖపద్మాంతరంబునం జిఱునగవెసంగఁ బ్రసంగవశంబున మృదుమధుర వచనరచనల నానతిచ్చిన వానతోచ్ఛయావన ప్రవణ భాషణంబులు శ్రవణ భూషణంబులుగా విని వినిర్మల గుణగణాంకుండగు నయ్యుదంకుండు హృదంతర దంతుర సంతోష రసాక్రాంతుండై యభివదించి యుదంచిత భక్తిం బ్రయుక్తాంజలి బంధుండై యాదీనబంధుండు విన సవినయానుబంధంబుగ వినుతించుచు నెడసేయరాని ప్రేముడి నుడుశిరోమణి రామణీయక తపనధురంధర పురందర శిలాకలాప కలాప లపన నిపుణ లపన వపుః ప్రభాపరంపరా పరాజిత రాజత శరదబ్జ శరదుఁడగు నవ్వరదుని వదనారవిందం బానంద బిందు బృందం బమందంబుగాఁ గనుంగొనలఁ జెనంగొనం గనుఁగొనుచు మనంబునం బునః పునః ప్రదక్షిణంబులఁ గ్రమంబుగా నొనరించుచు నమస్కరించుచున్న యవసరంబునం బ్రభవిష్ణుండగు జిష్ణుండు నిష్కళంక నిరాతంక దయాలంకరిష్ణుండై శ్రీకృష్ణుండు తదిష్టవరంబులొసంగి తదనుమతిం బయనంబై సైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబులను వాహనంబులం బూన్చి గరుడధ్వజంబమర్చి దారుకుండు శతానంద రథంబాయితంబుచేసిన నధిరోహించి సపరివారంబుగాఁ జనిచని పశ్చిమ సముద్రంబను దర్పణంబునం బ్రతిబింబించిన పృథివీమండలంబునుంబోలె వెలయుచు ద్వాదశయోజన విస్తీర్ణ పుణ్యస్థానంబై సర్వర్తుసమయ పల్లవిత పుష్పిత ఫలిత లలిత కుంద మందార చందన పిచుమంద సాల రసాల తాల తమాల కృతమాల మాలతీ పనస ఘనసార కదళీ నారికేర పూగ పున్నాగ నాగవల్లీ ప్రముఖ నిఖిలతరు కుంజ రంజిత

లతా వితానైక తానంబులగు నుపవన ప్రతానంబులును శుకపికశారికా మయూర పారావతాది ద్విజకుల కలరవ సంకులంబులగు మణిమయక్రీడాచలంబులును; బక మరాళ కారండవ కైరవ నీరజ కోకనద కహ్లార హల్లక తల్లజ చంచరీక సంచయ సంచారంబులగు కాసారంబులును; శచీప చాప రూప దీపిత కారణంబులగు తోరణంబులును; సప్త సప్తిసంచార నిరోధక శిఖరసుందరంబులగు సప్తభూమికా మందిరంబులును, నిరంతర యాతాయాత గో గోపికా గోపాలకాది సమ్మర్ద నిసర్గంబులగు రాజమార్గంబులును; నిస్తుల ప్రశస్త సమస్తవస్తు సంపత్సంపూర్ణ గౌరవాధికలగు పణ్యవీథికలును; రంగత్సుభాంగ మాతంగ తురంగ భటపుంగవ నిరంతర సంచార చమత్కార సందర్శన సానంద గతాగత పౌర జానపద సమాకీర్ణంబులగు పురాభ్యర్ణంబులును గలిగివెలుఁగొందుచు నిష్కంప సంపద్వారవతియనం బ్రసిద్ధిగన్న ద్వారవతిం బ్రవేశించి పురజనచకోరానీకంబులకు సాంద్రతర చంద్రికోదయ సదనరాకయగు దనరాకకెదురు చూచుచుఁ దనుంబొడగని యుడుగని తలంపున నొగడుచుఁ బొగడుచు; జనులెల్ల మెల్లనఁ దనవెంబడి నడువ నగరనివాసినులగు సువాసినులు గొందఱు సుందరతరచంద్రశిలా సాంద్ర చంద్రశాలా విశాల వాతాయన వ్రాతంబుల ననుసరించి ముక్తాఫల కుసుమ లాజ విసరంబులు సరణిమై సరసంబుగ విసరుచున్నయవసరంబున శుంభద్గంభీర భూరి పరిఖాంబుధి ప్రతిబింబిత స్వర్గంబగు దుర్గంబు సేరంజని సంజనిత కుతూహలంబునఁ గాహళ పణవ పటహ దుందుభి ప్రముఖ నిఖిల హృద్యమంగళ వాద్యముఖరిత దిగంతంబులగు ననేక కక్ష్యాంతరంబులుగడచి యేనుంగుమొగసాలంగని యరదంబు దిగి జననీజనకపుత్త్రి మిత్ర కళత్రాది జనంబులు ముదంబున నెదుర్కొనినం బేర్కొనుచు వారల నందఱ నర్హోచితంబుగ సంభావించుచుఁ బ్రద్యుమ్నానిరుద్ధుల కరంబులుగొని కరంబుఁదనరాక కలంకృతంబై గురు బుధ కవి మిత్ర జైవాతృక సూర్యాత్మజాది నానామర్త్య కదంబ సంభాసమానంబై సుధర్మంబోలియు నిత్యముక్తాలంకృతంబై వైకుంఠపురింబోలియు సర్వమంగళాస్పద రాజశేఖర విరాజమానంబై రాజతాచలంబునుంబోలియు మిగులఁ జెల్వొందుచున్న కొలువుకూటంబునకుంజని కిరీటకుండల హారకేయూర నిస్తులకౌస్తుభ వనమాలికా వలయాంగుళీయకాది దివ్యాభరణ భూషితుండై పీతాంబరధరుండై తద్దయు నుద్దియుఁడగాని సింగపుగద్దియపై ముద్దియలుసేయు నూడిగంబు లంగీకరించుచు సొంపుమై నింపొందుచు భక్తపరిపాలనం బొనరించుచుఁ గృతకృత్యుండై శ్రీకృష్ణుండు సుఖంబున నుండెనని శ్రీకృష్ణాభ్యుదయంబు సవిస్తరంబుగా సంగ్రహించి ప్రసంగించి మఱియును॥ 314

క॥ దక్షులు లరిశిక్షణులు వి। చక్షణులు సువీక్షణులు రసక్షణులు జగ
ద్రక్షణులు క్షణక్షణశుభ। లక్షణులగురామకృష్ణులను సేవింతున్॥ 315

సీ॥ జయ జలజాతాక్ష జయ దాసజనరక్ష జయ జగదధ్యక్ష సత్యదక్ష
జయ రాధికానాథ జయ సజ్జన సనాథ జయ రక్షితానాథ సరసగాథ
జయ సకలాధార జయ ధరాధరధీర జయ కారణాకార శాస్త్రసార
జయ చిత్రచారిత్ర జయ జలధరగాత్ర జయ నతాళికనేత్ర సదరిజైత్ర
జయ జనార్దన సదయనశేరధిశయన। శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గహస్త
జయనిరీశ గిరీశకంజాతజాత। కాయజాద్యాదితేయ నికాయ గేయ॥ 316

మ॥ జయలక్ష్మిన్ విజయప్రియుండు నిఖిలైశ్వర్యంబు లయ్యాశ్వర
ప్రియుఁ డత్యాయువు నబ్జభూజనకుఁడుం శ్రేయోగుణోద్యత్కటుం
బ యశోవృద్ధి జగత్కటుంబి కరుణన్ మన్నించి మీకిచ్చు న
వ్యయభక్తిన్ భజియించి దివ్యకథ లిట్లాలించి మేలొందుఁడీ॥ 317

ఉ॥ నావిని యా వినిర్మల మనస్కు లనంతు ననంతచర్య లీ
ఠీవిని సంగ్రహించి ప్రకటించితి వెంతయు వింతయయ్యె భ
వ్యావహ మీదినంబనుచు హర్షమునొందుచు రోమహర్షణిన్
వేవిధులన్ నుతించి ప్రభవిష్ణునిఁ గృష్ణునిఁ గొల్చిరందఱున్॥ 318

ఆశ్వాసాంతము.

మ॥ వరధీరాధికరాధికారమణ భాస్వత్పాద పద్మద్వయీ
నిరతారాధకరాధకప్రతిమ సందీప్తప్రతాపప్రథా
పరవారాధికరాధికారసమయప్రాంచత్తటాకచ్ఛటా
భరతా గాధక గాధక ప్రణుత శుంభచ్ఛ్రీయశస్సాధకా॥ 319

క॥ జీవనయకృత్తరిపు రా। జీవనయను జీవి జీవ జీవం జీవో
జ్జీవన జైవాతృక రా। జీవనయున బంధుజీవన వనదా॥ 320

భుజంగప్రయాతము॥ ధృతీలాభృదింద్రా కుధీపద్మచంద్రా
ప్రతీపప్రథోపేంద్ర పద్భక్తిసాంద్రా
కృతీడ్యార్థనిస్తంద్ర కీర్త్యర్థిరుంద్రా
కృతీరాజగోపాల కృష్ణావనీంద్రా॥ 321

ఏకాశ్వాసము.

ఆశ్వాసాంతగద్యస్థానీయ పద్యము.

ఇది శ్రీవేంకటగిర్యధీశ్వరకళాభృద్రాజ గోపాలకృ । ష్ణదయామండన
మండపాకకుల భాస్వత్పార్వతీశాఖ్యమ। ద్వదనావిష్కృ
తగద్యపద్య విలసత్తత్కథా సంగ్ర
హా। స్పదకృష్ణాభ్యుదయంబు సర్వ
మొక యాశ్వాసంబుగా
భాసిలుఁ।

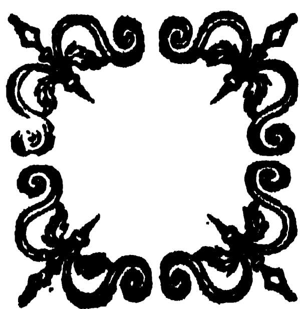
**

*

త్రికమత్త్రీం
బక భక్తియుక్చతురశీతి
గ్రంథకృన్మండపా। క కులప్రోద్భ
వ పార్వతీశ్వరసమాఖ్యక్ష్మాసురాగ్రేసరా। ర్భ
కుఁడై భాసిలుచున్న శ్రీమకవితత్పాదాబ్జముల్గొల్చి వా।
రక కృష్ణాభ్యుదయంబు వ్రాసెఁ దదభిప్రాయానుసారంబుగాఁ॥

స్వస్త్యస్తు.

సంపూర్ణము.

10229